МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЗНУ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ
І ДОКТОРАНТІВ ЗНУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XVII Міжнародної наукової конференції «ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ У XXI СТОЛІТТІ»

(14 листопада 2025 року)

Конференція присвячена 95-річчю Запорізького національного університету

Том 2

Запоріжжя – 2025

УДК: 821(063)"201"
І-672

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Запорізького національного університету
(протокол № 5 від 25 листопада 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ШИЛО Г. М. – голова оргкомітету, ректор Запорізького національного університету
ЯРИМБАШ Д. С. – заступник голови, проректор з наукової роботи Запорізького національного університету
ВАСИЛИНА К. М. – заступник голови, в.о. декана факультету іноземної філології, канд. філол. наук, доцент
АНПІЛОГОВА Є. Д. – аспірант кафедри англійської філології та лінгводидактики, член НТСАД ФІФ
БУРДЕ Ж.-Ф. – професор, доктор наук за напрямом філологія та дидактика викладання мов, ЛеМан Університет (м. ЛеМан, Франція)
ВАПІРОВ С. Ю. – зав. кафедри німецької філології, перекладу і світової літератури, канд. філол. наук, доцент
ВЕРЕМЧУК Е. О. – голова Ради молодих вчених ФІФ, доктор філол. наук, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики
ЗАЛУЖНА М. В. – заступник декана ФІФ з наукової роботи, канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики
ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П. – зав. кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, канд. філол. наук., доцент
ІВАНЕНКО С. В. – зав. кафедри іноземних мов професійного спрямування, канд. філол. наук, доцент
КАНІБОЛОЦЬКА О. А. – зав. кафедри викладання другої іноземної мови, доктор пед. наук, доцент
КОЛЬДО Х. ГАРАЙ – професор факультету освіти, філософії та антропології, Університет Країни Басків (м. Більбао, Іспанія)
МОРОШКІНА Г. Ф. - доцент кафедри романської філології і перекладу, канд. філол. наук
НАДТОЧІЙ Н. О. – зав. кафедри англійської філології та лінгводидактики, канд. пед. наук, доцент
ОЗКАН Й. – доктор філософії, доцент кафедри викладання англійської мови факультету освіти, Університет Чукурова (м. Адана, Туреччина)
ПЕТРЕНКО П. С. – студент, голова НТСАД ФІФ
ПРИХОДЬКО Г. І. – доктор філол. наук, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики
ТЄЛКОВА О. В. – зав. кафедри романської філології і перекладу, канд. філол. наук, доцент
ТУРК Б.-М. – професор, Університет Любляни, м. Любляна, Словенія
ШИМЯНОВА М. В. – старший викладач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, заступник декана ФІФ з навчальної роботи

До збірника увійшли тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції "Іноземна філологія у XXI столітті" (14 листопада 2025 р., Запорізький національний університет). Адресовано науковим працівникам, викладачам, аспірантам, студентам філологічних спеціальностей. Відповідальність за достовірність даних, коректність цитувань, науковий рівень та мовно-стилістичне оформлення матеріалів несуть автори публікацій.

Тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції "Іноземна філологія у XXI столітті": у 2 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. Т.2. 138 с.

УДК: 821(063)"201"
І-672

©Запорізький національний університет, 2025
©Автори публікацій, 2025

ЗМІСТ

Секція 5. РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ГЕРМАНСЬКИХ ТА РОМАНСЬКИХ МОВ

БУГРОВА Л. М., ЗАЛУЖНА М. В. Способи утворення жаргонної лексики інтернет-художників в англійській мові …… 5
ВІТ Ю. В. Neoclassical word formation: historical development and modern usage 9
ГУСТЕРА Р. М. Метафора й метонімія як чинники творення трибологічних термінів в англійській мові …… 11
МІШУКОВА О. М. Фразеологічні одиниці з компонентом VINO у сучасній іспанській мові ……. 15

Секція 6. ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПУШКІНА К. О., МАМЕДОВА А. І. Молодограматичний рух: роль та історичне значення для розвитку німецької мови …….. 18
ТКАЧЕНКО В. В., ТКАЧЕНКО В. О. Комунікативні стратегії А. С. Макаренка як ефективні інструменти виховної діяльності сучасних пенітенціарних установ 22
УСЕНКО Д. А. Традиції та новації дослідження медіа дискурсу …… 27

Секція7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

БОЙКО О. О., ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П. Термінологічне ядро англійськомовних технічних інструкцій та способи його відтворення українською мовою ……. 31
БУРЯК М. О., ПОГОНЕЦЬ В. В. Відтворення діалогів українською мовою у мультфільмі “Cars” …….. 34
ДЕДУХНО А. В., ЛЮЛЬКА В. М. Когнітивні стратегії перекладача в умовах міжмовної асиметрії …….. 38
ДЕЙКУН О. П., ДЕЙКУН П. В. Позиція привернення уваги читачів в англійсько- й українськомовних заголовках BBC News: перекладацький аспект 41
ДОБРОВОЛЬСКА С. Р. The phenomenon of non-equivalence in interlingual communication: linguistic and cultural dimensions …… 43
ЖАДЛЕНКО Ю. Ю., ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П. Перекладацькі трансформації у відтворенні політичних промов англомовних політиків (на матеріалі виступів Д. Трампа та Дж. Байдена 2019–2025 років) ……. 47
ЖУЛАВСЬКА О. О. Відтворення синестезійних метафор як засіб когнітивної реалізації стратегії очуження ……. 51
ІВАНИШИН Н. Л. Підготовка усних перекладачів у контексті співпраці ДСНС з міжнародними інституціями ЄС та іноземними партнерами ……. 55
КОВАЛЬ С. Мовна локалізація як складова сучасного перекладознавчого дискурсу (на матеріалі перекладу британського телесеріалу «Айтішники» українською та польською мовами) ……. 57

КУЧЕРЕНКО М. В. Grammatical aspects in translating complex noun phrases in civil protection texts …….. 59
ЛЕЛЕТ І. О. Intercultural dimensions of maritime terminology translation ……. 63
МАСЛОВА С. Я. Cultural intelligence in digital translation: best practices for global content …… 66
ОКУЛОВА Л. О. Translation challenges of cognitive-behavior therapy terminology: bridging professional psychology discourse across cultures …… 71
ПАНЧЕНКО М. Ю., ЧЕРНИК М. В. Передача власних назв і новотворів у перекладі фентезійної літератури ……. 75
ПОГОНЕЦЬ В. В., САДОВА Є. А. Особливості передачі гумористичних ефектів українською мовою у кіноперекладі (на матеріалі фільму "Venom") …. 78
ПРОШАК В. М., ХАЦЕР Г. О. Еквівалентність та адаптація у кіно перекладі .. 81
СЄДАКОВА М. В. Особливості перекладу емоційно-оцінної лексики танцювально-спортивного дискурсу …… 84
ТАРАСЕНКО К. В., БІЛОШАПКА В. С. Сучасна польська пісня крізь оптику міжкультурної комунікації …….. 87
ХАЦЕР Г. О. Suspense as a translational challenge in thriller fiction ……. 89
ШАМА І. М., ДЕНИСЕНКО К. В. Погляди Ґюде Гансен на типологію перекладацьких помилок ……. 93
ШИМЯНОВА М. В., МАКЄЄВА М. М. Особливості перекладу побутової лексики у романі Ш. Бронте "Jane Eyre" …….. 96
FEBRIANINGRUM L. MUNIR A., ANAM S. Learning across borders: student perceptions of EMI in digital storytelling collaboration …….. 99
LAZEBNA N. CreAItors: empowering language educators as global mediators 100
LAZEBNA N., VOSKOVA O. Inclusive language practices: multimodal and transcultural pedagogy in The Language of Happiness Without Borders …… 103
SZCZĘSNA D., KAPRANOV Y. Historical and contemporary English Influence on Norwegian vocabulary and translation practices: a corpus-assisted analysis …….. 107
VORONINA A., KAPRANOV Y. Cross-Cultural classroom communication for refugee children in Poland: pedagogical supports, discourse practices, and implementation challenges …….. 110
WAWRZYNÓW M., KAPRANOV Y. Hypermobility in English–Polish medical translation: terminology and cognition …….. 116

Секція 8. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

ВАСИЛИНА К. М. Деконструкція міфу в поезії Шарлотти Веттон "The Sirens" (2011) …….. 123
ВАСИЛИНА К. М., ПЕРЕВАЛОВА А. Твори В. Шекспіра у сучасних літературних проекціях …… 126
КРАВЧЕНКО Я. П. Трансформація жанрового канону просвітницького епістолярного роману у повісті Дж. Остен «Леді Сьюзен» ……. 131
НІКОЛОВА О. О. Жанрова своєрідність «The Christmas Pig» Дж. Роулінг …… 134

Секція 5.

РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ГЕРМАНСЬКИХ ТА РОМАНСЬКИХ МОВ

БУГРОВА Л. М., ЗАЛУЖНА М. В.

(Запорізький національний університет)

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ ЖАРГОННОЇ ЛЕКСИКИ ІНТЕРНЕТ-ХУДОЖНИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У цьому дослідженні ми фокусуємося на словотвірному аспекті англійськомовної жаргонної лексики інтернет-художників. За ціль ставимо розглянути основні способи словотворення всередині досліджуваної жаргонної гілки, виокремити найбільш значущі серед них та зосередитися на виявленні закономірностей між тематично-функціональним призначенням та способом словотвору.

Жаргон тлумачимо як соціолект, безпосередньо асоційований з чинниками спільності професії або діяльності. Якщо розглядати інтернет-комунікацію як сукупність соціально-комунікативних дій у всесвітній мережі, поняття «інтернет-художник» застосовуємо на позначення будь-якого представника візуальних мистецтв, що використовує інтернет для соціально-комунікативної активності, дотичної до згаданої сфери. Жаргонна лексика англійськомовних інтернет-художників демонструє широке тематичне охоплення, високий рівень варіативності застосування, а також розмаїття способів утворення.

Серед основних способів словотворення жаргонної лексики інтернет-художників в англійській мові ми виділили такі:

1) ***афіксація***, зокрема, утворення слів за допомогою додавання суфіксів *-y, -able, -ish, -ify* (*sketchy, adoptable, to uglify*) та префіксів *over-, under-, re-, de-, un-* (*overlay, to underpaint, to redraw, to de-rig, to de-uglify, to undo*);

2) ***конверсія***, зокрема вербалізація (*to reference, to freehand, to storyboard, to*

thumbnail), субстантивація (*like, follow, commission, render, rig, smudge, redraw, reline, redesign*) та ад'єктивація (прикметники, що містять основи *-core, -punk, -wave*, а також інші прикметники на кшталт *meme, cringe, fire, banger*);

3) ***складання слів*** (*walk cycle, character sheet, art regression, same face syndrome, sketch dump*) та основ (*fanart, lineart, speedpaint, artblock*), зокрема поєднання з найбільш продуктивними основами *-art -artist, -dump, -core, -punk, -wave* тощо (*glitchcore, weirdcore, cyberpunk, dreampunk, vaporwave, synthwave)*;

4) ***абревіація*** (*OC – original character, DTIYS – do this in your style, YCH – your character here, WIP – work in progress, AU – alternate universe, Q&A – question & answer, TOS – terms of service, AMV – animated music video*);

5) ***усічення***, зокрема, початкове (*zine, sona, tweening*) та кінцеве (*ref, comms, collab, adopt, anthro*);

6) ***телескопія*** (*fanzine, animatic, stan*), зокрема, досягнута завдяки поєднанню з найбільш продуктивними усіченими основами *-tober, -uary (Inktober, Drawcember, Mermay), -sona (fursona, spidersona, Pokésona, villainsona), -verse* (*multiverse, Spider-Verse, Batverse*);

7) ***семантичне переосмислення*** (*to ship, to cancel, to roast*);

8) ***запозичення*** з інших мов, зокрема, японської (*gijinka, chibi*);

9) ***ономатопея*** (*boom, bang, thud, thump*).

Частина згаданих лексичних одиниць утворена шляхом комбінування одразу декількох з наведених способів словотворення. До таких лексем належать, зокрема, утворені комбінуванням:

– усічення, афіксації та складання слів (*VTuber mama, VTuber papa*);

– складання основ та семантичного переосмислення (*to selfship*);

– ономатопеї та афіксації (*to yassify*) та інші.

Вартими уваги є випадки словотворення, характерні винятково для комунікаційного англійськомовного інтернет-середовища та часто вживані представниками діяльнісної спільноти інтернет-художників. Такими випадками є, до прикладу, комбінування афіксації за допомогою характерного префікса *-un* та вербалізації іменника у фразах, утворених за мем-шаблоном "*un[thing]s your*

[thing]” на кшталт “*unmermaids / unmers your mermaid*” або “*uncats your catgirl*”, де слова *to unmermaid / to unmer, to uncat* функціонують як дієслова. У подібних структурах префікс *-un* виконує притаманну йому смислову роль ануляції дії чи характеристики, або повернення до початкового стану. Тобто вербалізовані іменники у подібних фразах фактично означають позбавлення певного об’єкта або явища його ключових характеристик (до прикладу, вислів “*unmers your mermaid*” може супроводжуватися зображеннями русалки спочатку з типовим риб’ячим хвостом, а потім – у постаті звичайної людини, а фраза “*uncats your catgirl*” – зображеннями дівчини з котячими вушками та без).

Наступним показовим випадком словотворення є вербалізація, яка відбувається у фразах, утворених за схемою “*how to [thing]*”, наприклад “*how to hand*”, “*how to eye*”, “*how to background*”, “*how to anatomy*” “*how to Blender*”. У подібних конструкціях іменники *hand*, *eye*, *background* та *Blender* (назва програми для 3D-моделювання) виконують роль дієслів. Згадані лексичні одиниці синтезують у собі семантичні аспекти як іменників, так і дієслів, сприяючи застосуванню принципу мовної економії. Таким чином, вислови подібного типу мають орієнтовні значення на зразок: “*how to hand / eye / background*” – “*how to draw hands / eyes / backgrounds*”, “*how to anatomy*” – “*how to study anatomy*”, “*how to Blender*” – “*how to learn / use / work in Blender*”.

Цікавим випадком словотворення вважаємо зміни, що відбуваються під час утворення конструкцій шаблону “*the [thing]est [thing] to ever [thing]*”, до прикладу, “*the artest art to ever art*”, “*the walkest walk to ever walk*” або “*the greenest green to ever green*”.

Структурно-семантичним шаблоном для побудови подібних фраз є певна типова база, характер відхилення від якої вказує на спосіб словотвору. Достатньо нейтральною та універсальною у цьому випадку виявилася конструкція *“the greatest (1) man (2) to ever live (3)”*. Умовною нормою для подібних конструкцій є формат, у якому першу позицію займає прикметник у найвищому ступені порівняння, другу позицію – іменник, третю – дієслово.

У кожному трьох наведених раніше прикладів зі прослідковуємо окремий

вид конверсії. Таким чином, спостерігаємо:

– ад'єктивацію (перша позиція) та вербалізацію (третя позиція) іменника *art* у фразі "*the artest art to ever art*",

– ад'єктивацію (перша позиція) та субстантивацію (друга позиція) дієслова *walk* у фразі "*the walkest walk to ever walk*", а також

– субстантивацію (друга позиція) та вербалізацію (третя позиція) прикметника *green* у фразі "*the greenest green to ever green*".

Тавтологічний характер конверсії у фразах подібної структури покликаний створити ефект максимального смислового підсилення вислову загалом та закцентувати увагу реципієнта на значущості повторюваного елемента. Оперуючи лексичними одиницями таким чином, умовний мовець має на меті зробити вплив на співрозмовника більшим, аніж це можливо було б зробити завдяки початковим, більш нейтральним варіантам висловів на кшталт *"the greatest art to ever exist", "the liveliest man to ever walk"*, або *"the greenest grass to ever grow"*.

На наш погляд, розглядати подібні випадки словотвірних змін варто як ситуативну конверсію, характерну виключно для конструкцій подібного шаблону. Оскільки поза межами структур розглянутого шаблону лексичні одиниці, що зазнали словотвірних змін, припиняють повноцінно функціонувати: до прикладу, фрази на кшталт "*the walkest man*" або "*he is greening*" не є часто вживаними або інтуїтивно зрозумілими, на відміну від "*the walkest walk to ever walk*" та "*the greenest green to ever green*".

Література

Bußmann H. Routledge Dictionary of Language and Linguistics. Routledge. 1998. 607 p.

Hoda N., *Naim* A. Social Capital in the Age of Online Networking: Genesis, Manifestations, and Implications. Springer Nature. 2023. 340 p.

Luu C. The Tangled Language of Jargon. URL : https://daily.jstor.org/the-tangled-language-of-jargon/ (accessed 06.10.2025).

Oakiel. Luke's guide to deviantart slang. URL : https://www.deviantart.com/oakiel/journal/luke-s-guide-to-deviantart-slang-591367056 (accessed 06.10.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

VIT J.

(Odesa I. I. Mechnikov National University)

NEOCLASSICAL WORD FORMATION: HISTORICAL DEVELOPMENT AND MODERN USAGE

Neoclassical word formation refers to the creation of new lexemes using elements of Ancient Greek and (Neo-)Latin, often termed neoclassical formatives [Hacken 2012]. These elements may combine with each other (hydrology) or with native words (hydrofoil, webology). Initially associated with scientific and technical registers, such words now frequently occur in everyday language (e.g., thermometer, telescope). Since they combine stems with lexemic value, they are often treated as a form of compounding, though derivation and shortening also play a role.

Early Development. The introduction of neoclassical formatives into European vernaculars began in the Middle Ages and Renaissance, coinciding with the decline of Latin as the lingua franca and the rise of national languages. Because education and scholarship were rooted in Latin and Greek, academics had easy access to their morphemes and compounding patterns. Ancient Greek, in particular, offered a flexible system of compounding, which proved essential for naming scientific concepts. Early systematic applications can be seen in the classifications of Linnaeus and Lavoisier, which created terms for both known and hypothetical entities [Iacobini 2004].

By the eighteenth and nineteenth centuries, borrowing intensified. Many neoclassical terms entered English via French and German, making their etymological histories complex and multilayered. For ordinary speakers, borrowed compounds were often reinterpreted as simplex forms, a common fate for loanwords from structurally foreign systems [Haspelmath 2009]. Over time, however, formatives like morph(o)- became transparent even without knowledge of Greek, enabling new coinages such as morphology, unattested in antiquity but widely productive in nineteenth-century English [Hacken 2012].

Mediating Languages and Hybrid Forms. French played a crucial mediating role in the eighteenth and nineteenth centuries. For example, sociology derives from Comte's French sociologie, a hybrid blending Latin (socius) and Greek (-logy). By the twentieth century, English itself became the dominant source of neoclassical borrowings, reflecting anglophone leadership in science and technology. Italian borrowings such as autofocus and multimedia illustrate this shift: despite containing no English morphemes, they entered Italian via English usage and cultural influence [Pulcini, Milani 2017].

This trajectory underscores how social and cultural prestige, rather than linguistic structure, shaped the spread of neoclassical formations. Many of these words migrated into everyday vocabulary as their referents became widely accessible (photograph, microscope). Today, such items constitute an international lexicon recognizable across European languages. For instance, geology appears with minimal variation in German, French, Italian, Russian, and others, demonstrating their status as "internationalisms".

Productivity and Adaptation. Although rooted in classical languages, neoclassical word formation remains a modern and productive phenomenon. Speakers continue to coin terms with bound stems, even without knowledge of Latin or Greek [Bauer 1983; Haspelmath 2009]. Technological innovations in particular have spurred new formations, extending beyond technical discourse into common usage.

Importantly, neoclassical formatives have shifted in status over time. Some have developed into affixes (pseudo-, neo-), while others have taken on new meanings, often through back-formation from existing words (eco- from ecology, gastro- from gastronomy). These changes highlight their heterogeneity: far from a uniform category, they vary across languages and historical contexts. Moreover, their origins are often blurred. For example, Italian frenologia derives from French phrénologie but is still perceived as Greek-based, showing how etymology is secondary to perception in shaping their lexical status [Lüdeling et al. 2002].

Conclusion. The history of neoclassical word formation reveals a complex

interplay of classical heritage, scholarly practice, and sociocultural forces. Originating in academic contexts during the Renaissance, such elements spread across Europe through mediating languages, and later through English, acquiring an international role in scientific and everyday registers alike. Their ongoing productivity and semantic flexibility reflect not only linguistic creativity but also the enduring cultural prestige of the classical tradition. At the same time, the heterogeneous and evolving nature of neoclassical formatives shows that they cannot be considered a single "natural class," but rather a historically contingent and socially embedded phenomenon.

Literature

Bauer L. English word-formation. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. 162 p.

Hacken P. Neoclassical word formation in English and the organization of the lexicon. *Selected papers of the 10th International Conference of Greek Linguistics*. Komotini: Democritus University of Thrace, 2012. P. 78–88.

Haspelmath M. Lexical borrowing: Concepts and issues. *Loanwords in the world's languages: A comparative handbook*. Berlin: De Gruyter, 2009. P. 35–54.

Iacobini C. Composizione con elementi neoclassici. *La formazione delle parole in italiano*. Tübingen: Max Niemeyer, 2004. P. 69–95.

Lüdeling A., Schmid T., & Kiokpasoglou S. Neoclassical word formation in German. *Yearbook of morphology 2001*. Dordrecht: Springer, 2002. P. 253–283.

Pulcini V., Milani M. Neo-classical combining forms in English loanwords: Evidence from Italian. *ESP Across Cultures. Issue 14. Edipuglia, 2017*. P. 175–196.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ГУСТЕРА Р. М.

(Запорізький національний університет)

МЕТАФОРА Й МЕТОНІМІЯ ЯК ЧИННИКИ ТВОРЕННЯ ТРИБОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Спеціальні дослідження мовних явищ суттєво збагачують розуміння механізмів становлення та функціонування галузевих терміносистем, зокрема

через аналіз нових термінів або нових значень вже наявних термінів, що виникають внаслідок семантичного переосмислення. Такі дослідження передбачають виявлення семантичних зсувів, які реалізуються через процеси метафоризації та метонімізації.

Семантичні зрушення властиві не лише загальновживаній лексиці, а й спеціальній технічній термінології, де метафора та метонімія виступають важливими чинниками розвитку терміносистем, впливаючи на термінотворення. Ці механізми підвищують функціональну гнучкість термінів, сприяють економії мовних засобів та дозволяють представити складні технічні явища через більш зрозумілі або наочні образи.

У межах цього дослідження було проаналізовано понад 1500 англійських трибологічних термінів на предмет наявності семантичних зрушень, зумовлених процесами метафоризації та метонімізації. Джерелами матеріалу дослідження були енциклопедії з трибології та мащення [Encyclopedia of tribology 2013; Encyclopedia of lubricants and lubrication 2014].

Під метафорою розуміють семантичний процес, у якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного об’єкта позначення на інший на основі певної подібності між цими об’єктами при відображенні у свідомості мовця [Українська мова: енциклопедія 2004]. Отже, сутність метафоричного перенесення полягає в уподібненні – значення початкового слова змінюється, набуваючи нових складових при одночасному збереженні певних семантичних компонентів. Метафоризація може реалізовуватися різними шляхами в залежності від ознаки покладеної в основу перенесення. З огляду на це виділяємо метафори засновані на зовнішній подібності, функціональній подібності та їх одночасному поєднанні.

Приміром, слово *bleeding* у загальнолітературному вжитку має значення: *«the process of losing blood from the body»* [Cambridge Dictionary], тобто позначає кровотечу, витікання крові з тіла. У терміносистемі трибології термін *bleeding* має визначення: *«extent to which liquid lubricant is isolated from the grease due to vibration, increase of pressure and/or temperature or structural change of thickener»*

[ISO/DIS 4378-3]. Звісно, мастило не кровоточить у звичному розумінні – трибологічний термін описує процес виділення рідкої оливи з консистентного мастила, що візуально нагадує виділення крові з тканин організму. Водночас витікання оливи, як і кровотеча, послаблює вихідну систему, знижує її ефективність та є небажаним, що передає функціональну подібність семантичного перенесення.

Загалом серед проаналізованих термінів було виявлено 106 метафор, серед яких переважають перенесення за схожістю функції – 48 термін. Менш чисельними є терміни з одночасним візуальним та функціональним перенесенням – 39 терміни, тоді як метафоризація на основі лише візуальної складової представлена найменше – 19 термінів.

Серед лексико-тематичних груп загальновживаної лексики, на основі яких утворилися метафоризовані терміни, найчисельнішими є:

1) дії та процеси (28 термінів): *glazing* (засалювання поверхні при ковзанні), cyclic *creep* (циклічна повзучість);

2) негативні стани та соматичні ушкодження (22 термін): wear *scar* (пляма зносу), *starved* lubrication (змащування в умовах недостатньої кількості мастильного матеріалу);

3) природні явища, форми, рельєф (16 термінів): *crater* wear (знос у вигляді лунки), *flood* lubrication (змащування зануренням);

4) інструменти, механізми, зброя (12 термінів): grease *gun* (шприц для змащування), oil *wedge* (оливний клин);

5) побутові речі та предмети (8 термінів): oil *cup* (мастильниця), wear *map* (карта зношування).

Іншим способом утворення трибологічних термінів є метонімічне перенесення. Метонімію розглядаємо як семантичний процес, при якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного об’єкта позначення на інший на основі певної їх суміжності, дотичності (просторового, часового, атрибутивного, казуального та іншого характеру) при відображенні в свідомості мовця [Українська мова: енциклопедія 2004].

Загалом у нашій вибірці було виявлено 45 метонімічних перенесень. Приміром, таке перенесення відбувається у терміні *oiler*, який спочатку використовувався на позначення особи, відповідальної за змащування механізмів: *«a person who keeps machinery supplied or lubricated with oil»* [Oxford English Dictionary], а з часом став використовуватися для позначення пристрою або ємності для змащування: *«a device or container for oiling machinery»* [Oxford English Dictionary]. Таке розширення вихідної семантики терміна є класичним прикладом метонімії за суміжністю виконуваної функції.

Існують різні типи метонімії в залежності від категорій понять, між якими відбувається перенесення. У нашій вибірці переважають наступні два типи метонімізації трибологічних термінів:

1) перенесення «процес-результат» (19 термінів): *abrasion* – стирання, пошкодження поверхні внаслідок стирання, *spalling* – викришування, пошкодження поверхні внаслідок викришування;

2) перенесення «властивість-кількісний показник» (17 термінів): *hardness* – твердість, *wear resistance* – зносостійкість.

У досліджуваній вибірці також представлені інші типи метонімічного перенесення, частотність яких є нижчою – вони репрезентовані поодинокими термінами. Серед них такі різновиди метонімії, як «частина-ціле» (*emulsifiable oil* – емульгувальна олива, оливна емульсія) або «знаряддя дії-суб'єкт дії» (*lubricator* – пристрій для змащування, мастильник).

Отже, отримані результати засвідчують значну роль метафоризації та метонімізації у процесах творення трибологічних термінів. Водночас метафора виявилася продуктивнішою за метонімію – виявлено 106 метафоричних та 45 метонімічних перенесень. Це дозволяє стверджувати, що семантичне термінотворення залишається поширеним способом збагачення трибологічної термінології. Для ширшого розуміння механізмів термінотворення у досліджуваній терміносистемі подальші дослідження доцільно зосередити на аналізі структурних параметрів трибологічних термінів.

Література

Українська мова : енциклопедія / ред. рада: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

Bleeding. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus.* URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/bleeding (дата звернення: 02.10.2025).

Encyclopedia of lubricants and lubrication / ed. by T. Mang. New York : Springer, 2014. 2403 p.

Encyclopedia of tribology / ed. by Q. Jane Wang, Y.-W. Chung. New York : Springer, 2013. 4139 p.

ISO/DIS 4378-3 (en) Plain bearings – Terms, definitions, classification and symbols. Part 3: Lubrication. URL: https://www.iso.org/obp/ui#iso:std:iso:4378:-3:dis:ed-4:v1:en:sec:3.5.11 (дата звернення: 02.10.2025).

Oiler. *Advanced search results in Historical Thesaurus | Oxford English Dictionary*. URL:https://www.oed.com/search/advanced/HistoricalThesaurus?q=oiler&page=1&sortOption=DateOldFirst (дата звернення: 08.10.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

МІШУКОВА О. М.

(Запорізький національний університет)

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ VINO У СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Упродовж життя людина формує певні уявлення про навколишній світ і способи задоволення власних потреб у ньому. Одним із найважливіших аспектів людського існування є споживання їжі та напоїв. Гастрономічний дискурс, у цьому контексті, постає не лише як засіб взаємодії у сфері харчування, а й як особливий інструмент комунікації, у межах якого їжа виконує функцію засобу вираження та сприйняття інформації. Водночас значного наукового інтересу набуває дослідження фразеологічних одиниць із гастрономічним компонентом. Стійка увага лінгвістів до аналізу таких одиниць зумовлена їхньою роллю у відображенні національно-культурних особливостей

мови. У зв’язку з цим особливого значення набуває системне вивчення фразеологічного фонду, який становить невід’ємну частину мовної картини світу.

Різні компоненти фразеологічних одиниць неодноразово ставали об’єктом лінгвістичних досліджень. У цьому аспекті наша увага зосереджується на аналізі фразеологізмів із компонентом VINO, що дає змогу розкрити специфіку їхньої семантики, культурної символіки та комунікативного потенціалу.

Вино є одним із ключових елементів іспанської гастрономічної традиції. Його виробництво здійснюється в усіх регіонах країни, а споживання тісно пов’язане зі святковими та релігійними ритуалами, у межах яких цьому напою відводиться особливе символічне значення. В Іспанії вино традиційно вважається невід’ємною частиною обіду та вечері, що засвідчує його глибоку інтегрованість у повсякденну культуру харчування. Лише з 1960-х років пиво та безалкогольні напої почали поступово утверджуватися як звичні елементи питної культури, проте вино й надалі зберігає статус найпопулярнішого напою під час основних прийомів їжі. Зокрема, червоне вино традиційно подається до м’ясних, тушкованих та основних страв, тоді як біле й рожеве вино поєднується переважно із закусками та рибними стравами. Окреме місце посідає ігристе вино, відоме під назвою «кава», яке стало головним святковим напоєм. Його популярність, що значно зросла упродовж XX століття, зумовила перетворення «кави» на невід’ємний атрибут сучасних святкувань.

З огляду на значущу роль вина в іспанській культурі, мові та повсякденних практиках, його образ посідає помітне місце у фразеологічній системі. Фразеологізми з компонентом VINO відображають національно-культурні особливості мовної свідомості, у межах якої вино постає не лише як напій, а як символ радості, щедрості, дозвілля, мудрості або надмірності. Ці вирази репрезентують як буквальні, так і метафоричні уявлення про різні аспекти людського життя та поведінки. До фразеологічних одиниць із компонентом VINO, зафіксованих у сучасній іспанській мові, належать, наприклад: *cada bota huele al vino que tiene, donde el vino entra la razón/verdad sale, estar como el vino,*

estar en su vino, hacer vino de las uvas, llevarse el vino a la boca, tener un vino caliente, tener vino y no saber beber, vino a menos тощо.

У фразеологічних одиницях компонент VINO виступає не лише як позначення реального напою, а як символ радості, щирості, добробуту або, навпаки, надмірності й втрати контролю. Часто значення таких виразів утворюється внаслідок метафоричного переосмислення побутових ситуацій, пов'язаних із уживанням вина, що відображає важливе місце цього напою в іспанській культурі та мовній картині світу. Спостерігається тенденція до перенесення фізичних властивостей вина (його здатності «зігрівати», «впливати на розум») на абстрактні сфери: емоційний стан, поведінку, людські взаємини, моральні якості тощо. Таким чином, компонент VINO у фразеології виступає засобом концептуалізації як позитивних, так й негативних проявів людського життя. Серед них, наприклад:

- *Echar agua al vino* (буквально «наливати воду у вино») – «*significa reducir en intensidad y/o importancia, desvirtuándola con ello, la cosa inmaterial de que se trate (y sobreentendida)*» [Expresiones del español]; використовується для того, щоб знизити важливість того про що йдеться мова;
- *Días de vino y rosas* (буквально «дні вина і троянд») – «*significa felicidad*» [Centro Virtual Cervantes]; так описують найбільш щасливі та легкі часи для життя;
- *Tener buen vino* (буквально «дні вина і троянд») – «*tener tendencia en las borracheras a comportarse pacíficamente*» [Negro 2010]; так описують людину, яка у стані алкогольного сп'яніння поводитися мирно.

Слід зазначити, що Іспанія посідає третє місце у світі за обсягами виробництва вина. Так, існує іспанській вислів *Vino, que del cielo vino* (буквально «Вино, що з неба прийшло»), що в порівнює вино з благословенням, підкреслюючи його важливість у культурі та традиціях Іспанії. Його виготовлення здійснюється у всіх регіонах країни без винятку, що підкреслює виняткову роль цього продукту в культурі та повсякденному житті іспанців. Вино відіграє значну роль у практично всіх сферах життя людини, що

відображено у відповідних фразеологізмах де закріплено типові, стереотипні уявлення, за допомогою яких можна пізнавати реалії щодо внутрішнього та зовнішнього буття народу. Вони виступають живими пам'ятками, що характеризують народ як особистість та передають його дух і національний характер у первісному, природному стані.

Література

Caballero Mancho M. E., Cebrián M. M. Refranero del vino (y del bebedor). Valladolid : Fundación Joaquín Díaz, 2017. 137 p.

Centro Virtual Cervantes. URL : https://cvc.cervantes.es/portada.htm

Expresiones del español. Blog de frases fijas con ejemplos de su uso en libros, prensa, radio, televisión y otras fuentes. URL : https://expresiones.info/

Negro I. El vino como concepto cultural y su expresión en el léxico español y francés. *El vino y su publicidad : de la economía a la lingüística*. Valladolid : Universidad de Valladolid, 2010. 6 p.

Xiaoxiao L. La fraseología de la alimentación y la gastronomía en español. Léxico y contenido metafórico. Buenos Aires, Argentina – Los Ángeles, USA : Argus-a, 2021. 347 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

Секція 6.
ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МАМЕДОВА А. І., ПУШКІНА К. О.

(Запорізький національний університет)

МОЛОДОГРАМАТИЧНИЙ РУХ: РОЛЬ ТА ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Актуальні тенденції в розвитку мовознавства свідчать про значний інтерес дослідників до проблеми молодограматиків в зв'язку з новими спробами підкреслити їхню важливість та місце на філологічній арені. Так, у контексті наукових пошуків слід виділити: Ф. Маутнера [Mauthner 1912], сучасника

молодограматичного періоду, Е. Ейнхаузер [Einhauser 1996], яка займалась проблемами історіографії мовознавства й приділяла особливу увагу цій «молодій» течії, а також М. Штейнберг [Steinberg 2003], яка досліджувала моделі мовних змін в історичній лінгвістиці й починала свій аналіз із їхньої діяльності.

Об'єктом даної роботи є тексти представників вказаного напрямку, а предметом – вклад у розвиток німецької мови загалом.

Тож, молодограматичний рух зародився на теренах Німеччини в кінці 1870-х років завдяки групі німецьких «ентузіастів» Лейпцизького університету (А. Лескіну, К. Бругманну, Г. Остхоффу, Б. Дельбрюку, Г. Паулю, В. Брауну, Е. Сіверсу), котрі вірили в «абсолютність звукових законів» і в те, що лінгвістика є точною дисципліною «про закони» [Pohl 1985], стверджуючи, що останню раніше помилково називали гуманітарною галуззю.

Маніфестом цієї течії прийнято вважати передмову до першого тому „Morphologische Untersuchungen auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen" авторів Г. Остхоффа та К. Бругманна, в якому містяться фундаментальні принципи нової школи: по-перше, з точки зору фонетики, вчені вважали, що будь-яка звукова зміна здійснюється відповідно до абсолютних законів, оскільки вона відбувається механічно; по-друге, щодо морфології, то утворення нових мовних форм шляхом аналогії відіграє значну роль і для давніх, і для новітніх мов [Osthoff, Brugmann 1878, S. 13]. У зв'язку з принципом асоціації (аналогії), необхідно відзначити, що аналогічне утворення (Analogiebildung) – такий процес, коли слова та висловлювання, котрі людина використовує у своїй мові, виникають не просто з пам'яті, це здатність особи за зразком вже знайомих мовних моделей створювати нові форми.

Молодограматики не оминули увагою й словотвір – один з видатних лінгвістів свого століття та провідний теоретик зазначеного напрямку Германн Пауль детально розглядав процеси, що протікають у флективних рядах: появу нових афіксів, відокремлення тощо. За його твердженням, порівнюючи угруповання елементів мови у різні часи, видно значні зміни, „*wo sich die alten*

Elemente erhalten haben, gruppieren sie sch doch anders in Folge einer Veränderung, welche die Lautform oder die Bedeutung oder beides durchgemacht hat“ [Paul 1920, S.189]. Варто додати, що він же, Г. Пауль, вивчаючи питання про систематизацію частин мови, вказував такі аспекти, які враховуються при їх розмежуванні: значення й функції слова, морфологічні та словотворчі особливості. Дослідник звернув увагу на те, що традиційна класифікація страждає відсутністю логічної підстави, тому, за його розумінням, її варто переробити, причому 8-9 пунктів також буде недостатньо.

Засновником порівняльно-історичного синтаксису вважається Б. Дельбрюк, який вивів його на один рівень із теорією звуків, форм та словотвором та додав його до цих раніше встановлених елементів у загальну структуру порівняльного індоєвропейського мовознавства, досліджуючи в основному давньогрецьку мову і санскрит, систему їх часів і схилень: *„jeder Philologe, der das Sanskrit, Griechische und Lateinische mit einander vergleiche, zu der Meinung kommen müsse, dass diese drei Sprachen aus einer gemeinschaftlichen Quelle abgeleitet werden müssen, welche vielleicht nicht mehr existiert“* [Delbrück 1884, S. 131].

Представники Лейпцизького університету намагались віднайти та зрозуміти між індоєвропейськими мовами подібності, аби вивести такі закони, які можна було б застосувати до будь-якої мови, що є „de facto“ основою такої науки як компаративістика, – велику кількість матеріалу було зібрано до кінця XIX століття в збірнику „Grundriß der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen“, що підвів підсумок порівняльним та історичним дослідженням, а розквіту порівняльно-історичного мовознавства німецької держави посприяла діяльність Августа Лескіна, засновника Лейпцизької молодограматичної школи.

Зачіпаючи теоретичну граматику, слід підкреслити внесок Карла Бругманна, завдяки котрому були виявлені особливості морфологічної системи мов, що сприяло виявленню універсальних закономірностей; також його напрацювання вплинули на розуміння структури речень, синтаксичних зв'язків.

Відомий лінгвіст досліджував синтаксис простого речення, розглядав роль сполучників в їхній структурі.

Завдяки старанням членів молодограматичного кола удосконалювалась й психолінгвістика: Едуард Сіверс та вже неодноразово згаданий Германн Пауль вивчали мову з боку індивідуальної психології людини. Останній разом з Вільгельмом Брауном заснував журнал „Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur“ (PBB), що присвячений відповідно історії німецької мови, літератури й мовознавства та вважається нині одним із провідних із німецької філології.

Безперечно, опоненти молодограматичної діяльності виступали із жорсткою критикою, створюючи свої публікації та відкриваючи школи (як приклад, Ф. де Соссюр, який вважав недозволеним вживати поняття «закон» до фонетичних змін), однак сьогодні їхні ідеї привертають до себе увагу з новою силою – використовуються нові можливості та інформаційні технології, такі як, наприклад, комп’ютерне моделювання [Ching-Pong Au 2007], надаючи змогу обробляти більший обсяг даних, що дозволяє продовжувати справу вчених з цього лінгвістичного кола й підтвердити або спростувати раніше висунуті гіпотези і, нарешті, висвітлювати «білі плями» в лінгвістиці.

Отже, можна стверджувати, що молодограматичний рух – унікальний напрямок в історії мовознавства, представники котрого працювали над різними галузями лінгвістики (у першу чергу, морфологією – приділення уваги граматичним формам, словотвірним видам, чергуванню звуків, а також синтаксису – наприклад, розширено розуміння останнього як системи). Звідси, молодограматики суттєво вплинули на хід розвитку німецької мови.

Література

Ching-Pong Au. Speech perception and transition of sound change. *16th International Congress of Phonetic Sciences* 6-10 August 2007. Saarbrücken : Saarland University, 2007. p. 1433-1436. URL: https://www.researchgate.net/publication/228913263_SPEECH_PERCEPTION_AND_TRANSITION_OF_SOUND_CHANGE (дата звернення: 04.11.2025)

Delbrück B. Einleitung in das Sprachstudium. Leipzig: Druck und Verlag von Breitkopf & Härter,

1884. 146 S. URL: https://archive.org/details/einleitungindass00delbuoft (дата звернення: 04.11.2025)
Einhauser E. Grammatikschreibung in der Tradition der Historischen Grammatik: Ein Ausblick auf das 20. Jahrhundert. Tübingen: Gunter Narr, 1996. S. 216-246.
Mauthner F. Zur Sprachwissenschaft Beiträge zu einer Kritik der Sprache. Stuttgart: Cotta, 1912. 714 S. URL: https://www.textlog.de/mauthner/sprachwissenschaft/junggrammatiker-ii (дата звернення: 04.11.2025)
Osthoff H., Brugmann K. Morphologische Untersuchungen auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen. Leipzig: Verlag von S. Hirzel, 1878. T. 1. 290 S. URL: https://archive.org/details/morphologischeun04osthuoft (дата звернення: 04.11.2025)
Paul H. Prinzipien der Sprachgeschichte. Halle : Verlag von Max Niemeyer, 1920. 428 S. URL: https://archive.org/details/prinzipienderspr00paul (дата звернення: 04.11.2025)
Pohl H. D. Leskien August in: Neue Deutsche Biographie. 1985. S. 329-330. URL: https://www.deutsche-biographie.de/pnd118779680.html#ndbcontent (дата звернення: 04.11.2025)
Steinberg M. Sprachwandelmodelle in der historischen Sprachwissenschaft von den Junggrammatikern bis zu den Generativisten. Konstanz : Universität Konstanz, 2003. 182 S. URL: https://kops.uni-konstanz.de/server/api/core/bitstreams/be1614ba-61eb-47be-9769- (дата звернення: 04.11.2025)

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ТКАЧЕНКО В. В.
(Міжнародний університет, м. Одеса)
ТКАЧЕНКО В. О.
(Миколаївський «Слідчий ізолятор»)

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ А. С. МАКАРЕНКА ЯК ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ

Педагогічна концепція А. С. Макаренка посідає вагоме місце в теорії світової й вітчизняної системи виховання й перевиховання особистості. Її цінність полягає у поєднанні принципів гуманістичної орієнтації із способами

досягнення соціальної ефективності педагогічних впливів на особистість, зокрема, через забезпечення тісного зв'язку завдань її морального виховання з практикою колективного життя. Центральним елементом такого підходу є дискурс виховання як система смислів, комунікативних дій і мовленнєвих стратегій, що формують конструктивну взаємодію педагога й вихованця.

У педагогічній свідомості А. С. Макаренка виховний процес мислився як комунікативна подія, у якій слово є не лише засобом передачі знань, але й дієвим інструментом морального впливу на особистість шляхом утвердження довіри, підвищення відповідальності і формування самоповаги. Відтак, сучасне переосмислення дискурсу виховання і перевиховання особистості набуває особливої актуальності як для покращення середовища соціокультурного розвитку представників нового покоління, народженого в умовах цифрового суспільства, так і для суттєвого вдосконалення засобів виховного впливу на осіб, які перебувають в системі виконання покарань та попереднього ув'язнення.

З огляду на актуальність означеної соціально-педагогічної проблеми, метою дослідження є конкретизація сутності комунікативних стратегій А. С. Макаренка задля їх більш ефективного використання в системі виховної роботи в умовах функціонування слідчих ізоляторів (СІЗО).

Як свідчать педагогічні праці А. С. Макаренка, дискурс виховання слід розуміти в якості цілісної системи діалогічної мовленнєвої взаємодії, де слово педагога-вихователя виконує регулятивну, виховну й морально-психологічну функції [Макаренко 1977]. При цьому, педагогічна комунікація у виховному процесі не є нейтральною: вона завжди цілеспрямована, емоційно забарвлена й етично вмотивована. Зокрема, у творі «Педагогічна поема» процес виховання представлений як «організоване життя у слові», у якому кожне висловлювання педагога має виховну мету – вплив на свідомість і поведінку вихованця [Макаренко 1977].

Суттєво, що однією з ключових комунікативних стратегій, яку слід використовувати під час здійснення виховного впливу на особистість, є тісне

поєднання вимогливості та довіри. Класик педагогіки наголошував, що повага до особистості вихованця не виключає дотримання ним настанов культури поведінки й встановленої дисципліни, а навпаки, передбачає високі вимоги як прояв віри в його внутрішній морально-духовний потенціал: не примус, а переконання; не покарання, а підтримка.

Іншою важливою стратегією є колективне мовлення. Слово педагога ніколи не існує у вакуумі, тому що воно завжди функціонує у морально-психологічній аурі колективу вихованців, де формується «моральна спільність смислів» під час виконання спільної діяльності. Саме в колективі педагог досягає найвищого виховного ефекту, адже комунікація стає багатоголосою: педагог і вихованці взаємно впливають один на одного через спільну мову дії [Макаренко 1977]. З погляду сучасної лінгводидактики, дискурс виховання можна розглядати як соціокультурний простір формування особистості, у якому мова стає інструментом соціальної інтеграції [Кравченко 2020]. Для пенітенціарного середовища, де комунікація часто обмежена та зазнає певних деформацій, створення розвивального соціокультурного простору має особливе значення.

Як засвідчує сучасна практика слідчих ізоляторів, впровадження комунікативних стратегій в них є складним завданням через наявність певних суперечностей і перешкод, які мають місце в реаліях пенітенціарної системи, як-от:

- відсутність колективної самодіяльності (наприклад: ізоляція в камерах типу: маломісні та багатомісні; постійне спостереження, нагляд та контроль з боку адміністрації);
- надмірна концентрація уваги на колективі як на єдиному виховному інструменті (не працюють з ув’язненим в індивідуальному порядку, як з окремою особистістю);
- ігнорування індивідуальних потреб (наприклад: тримання всіх в однакових умовах, а саме курці перебувають разом з особами, які не палять; перегляд ТБ в різні часи, віросповідання, різні інтереси);

- специфіка злочинців (за статтю – жінки, чоловіки та неповнолітні; особи, які раніше відбували покарання та особи, які не відбували покарання; приналежність до спец. професій – правоохоронні органи, колоборанти; за видами покарань – нетяжкі, тяжкі і особливо тяжкі; за приналежністю до громадянства);
- відсутність вільної праці та перспективних ліній, що суперечать суті покарання (відсутність бази праці, ув'язнені не мають права без дозволу органу за яким рахується (суд, органи досудового розслідування) працювати, більше того за бажаними професіями).

Саме тому, більш глибоке усвідомлення суті виховного дискурсу та специфіки комунікативних стратегій, на наш погляд, може сприяти гуманізації пенітенціарного середовища. Зокрема, слідування принципу «єдності слова і справи», може слугувати методологічною основою для побудови довірливої діалогічної комунікації між вихователями та ув'язненими, через послідовність, щирість і моральну сталість у висловлюваннях та діях [Макаренко 1977]. Шляхами впровадження останнього можуть бути такі:

- Розвиток трудової терапії: створення умов для праці, яка б мала виховний та реабілітаційний характер, а не лише дисциплінарний. Визначати спільні цілі та залучати підопічних до праці, яка має як економічне, так і моральне значення. Тобто організація оплачуваної праці ув'язнених – як інструмент ресоціалізації (адаптації/виправлення).
- Виховання через колектив: створення неформальних груп за інтересами, що б мали певну автономію, щоб розвивати відповідальність і самоорганізацію, і де кожен член несе відповідальність за інших.
- Формування перспективних цілей: створення реальних, досяжних цілей для ув`язнених, які б давали надію на майбутнє та мотивували до змін. Проведення освітніх програм, спрямованих на здобуття професій та навичок, що допоможуть ув'язненим адаптуватися в суспільстві після звільнення.
- Розвиток особистості: фокус на індивідуальному розвитку особистості, а не лише на колективі.

Отже, гуманізація пенітенціарного середовища може бути здійснена через створення колективів, спільну працю та досягнення спільних цілей, а також через застосування принципу паралельної педагогічної дії, де вплив здійснюється опосередковано через колектив. Це знижує опір підопічних, сприяє їхній соціалізації та формуванню позитивної мотивації через наявність «перспективних ліній» – радісних очікувань майбутнього.

Однак, практика гуманізації комунікативного середовища в СІЗО шляхом впровадження комунікативних стратегій за А. С. Макаренком стикається із певними складнощами. В означеному контексті нагадаємо, що останні здебільшого використовувалися для перевиховання неповнолітніх безпритульних і правопорушників у колоніях, де основна мета – ресоціалізація (адаптація) та повернення до повноцінного життя через колективну працю, самоврядування і гру. Слідчий ізолятор, на відміну від колонії, є місцем тимчасового утримання особи правопорушника, а не виправним закладом. В зв'язку з цим, ув'язнені тримаються там не тривалий час: до винесення вироку, внесення застави, зміни запобіжного заходу. Через це, формування сталого та виховного колективу через який можливо здійснювати позитивний вплив на ув'язнених є здебільшого не можливим, чому заважають наступні чинники:

- Суперечність з пенітенціарною системою: ідеї А. С. Макаренка базуються на оптимістичному уявленні про людину, тоді як СІЗО більше орієнтовані на її ізоляцію та покарання.
- Відсутність вільної праці: трудотерапія, яка б мала виховний характер, є обмеженою або відсутньою в більшості СІЗО.
- Проблеми з колективом: створення справжнього колективу в умовах, де домінують недовіра та ворожість, є надзвичайно складним процесом.
- Ігнорування індивідуальних особливостей: ув`язнені мають різний рівень розвитку, психологічні особливості та потреби, які складно задовольнити в межах загальної системи СІЗО.

- Відсутність перспективних цілей: система покарання не передбачає створення «перспективних ліній», що створює перешкоду для мотивації особистості ув`язнених до позитивних змін.

Натомість, дослідження сучасних українських авторів [Бондар 2015; Кравченко 2020] дають надію, що гуманістичний потенціал макаренківського підходу може бути ефективно реалізований у роботі з особами, які перебувають у місцях позбавлення або обмеження волі. У таких умовах комунікація стає не просто засобом контролю, а ресурсом ресоціалізації, інструментом відновлення гідності та самосприйняття людини. Через це, адекватна адаптація макаренківських комунікативних стратегій в СІЗО може стати теоретичною й практичною основою гуманізації пенітенціарної системи, що створює умови для формування у засуджених почуття власної гідності, відповідальності та здатності до соціального відновлення.

Література

Бондар В. І. Теорія і технологія виховних систем. Київ : Либідь, 2015.

Кравченко О. Дискурс як засіб виховного впливу у педагогічній комунікації. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2020. №3. С. 45–50.

Макаренко А. С. Педагогічна поема. Київ, 1977. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Makarenko_Anton/Pedahohichna_poema.pdf?

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

УСЕНКО Д. А.

(Запорізький національний університет)

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІА ДИСКУРСУ

Медіадискурс є складним об’єктом, що вивчається на перетині лінгвістики, соціолінгвістики, прагматики та соціальних комунікацій. Еволюція методологічної думки у сфері медіадосліджень характеризується парадигмальним зсувом: первісний лінгвоцентрований опис мови ЗМІ

трансформувався в комплексний аналіз соціально-комунікаційних позицій. (Р. Водак, Т. ван Дейк, Н. Фейркло).

Методологічна переорієнтація фокусує дослідницьку увагу на вивченні «дискурсу як інтерактивного процесу» на противагу аналізу статичної одиниці «тексту як продукту», повне розуміння якої залишається неможливим без ґрунтовного аналізу «медіатексту», забезпечивши можливість розглядати медіадискурс як активний інструмент впливу на реціпієнта інформації, який створює ідеологічну платформу для реалізації інтенцій автора повідомлення (Н. В. Філатова, Ф. С. Бацерович). Традиційні підходи до вивчення масмедійного дискурсу було спрямовано здебільшого на лінгвальні особливості та жанрову специфіку текстів друкованих та усних ЗМІ, які аналізувалися за допомогою таких методів, як контент-аналіз та критичний дискурс-аналіз (КДА). Хоча зазначені методи виявилися ефективними, вони мали низку недоліків.

Контент-аналіз як базовий кількісний метод забезпечує оперативність систематизації даних та їх узагальнення до значущих категорій, а також об’єктивність виявлення структур і процесів породження й функціонування медіадискурсу. Головний здобуток методу – здатність визначати успішні формати та теми контенту. Проте принциповий недолік класичного контент-аналізу полягає в орієнтації виключно на аналіз явно виражених ознак тексту. Це створює неможливість урахування справжнього контексту (екстралінгвістичних факторів та соціального підґрунтя), внаслідок чого вимірювання лише частотності не завжди відображає важливість чи значущість теми.

На противагу цьому критичний дискурс-аналіз (Г. Г. Тараненко, Н. В. Філатова), який є якісним міждисциплінарним напрямом, дозволяє сфокусуватись на соціальному контексті і надає можливість розглянути мову як інструмент, що відтворює соціальну нерівність. Основний здобуток КДА полягає у деконструкції ідеологічних маніпуляцій, що набула особливої актуальності у добу «постправди», оскільки цей метод цілеспрямовано

досліджує способи представництва влади у сфері ЗМІ та їхній вплив на громадську думку.

Водночас, обмеження критичного дискурс-аналізу полягають в його епістемологічній установці, яка часто передбачає упереджений (соціально-критичний) погляд дослідника, а також обмежує інтеграцію кількісних корпусних методів. Нездатність класичних методів повноцінно інтегрувати динаміку контексту, аналіз багатокодових повідомлень (мультимодальність) та вплив алгоритмічного посередництва стала рушійною силою для розвитку новітніх гібридних дослідницьких підходів. Традиційні методи сформували фундамент для дослідження медіадискурсу: Контент-аналіз забезпечив об'єктивне виявлення структур та функціонування медіатекстів, тоді як критичний дискурс-аналіз успішно викрив ідеологічні маніпуляції та механізми контролю розуму у сфері ЗМІ.

Цифровізація призвела до стирання меж між усними та письмовими ЗМІ та створила гібридний цифровий дискурс (у соціальних медіа), що вимагає оновлення методології. Відповіддю на виклики цифрової ери стало поєднання традиційних критичних підходів із кількісними інструментами *(Big Data)*. Двома провідними інноваційними підходами до розв’язання питань цифрового, гібридного середовища стали методи, що поєднують глибину якісного аналізу з можливістю обробки *Big Data*: корпусна лінгвістика та сентимент-аналіз. Ці методи, що часто взаємодоповнюють одне одного, дозволили дослідникам (М. Ш. Алам, С. Якимчук), по-перше, масштабно діагностувати аксіологічні зсуви в суспільстві, а по-друге, автоматизовано виявляти емоційну тональність та механізми маніпуляцій в онлайн-комунікаціях.

Аналіз традиційних та новаційних підходів до вивчення масмедійного дискурсу однозначно підтверджує, що масмедійна комунікація є багатовимірним і складним явищем, яке не може бути вичерпно проаналізовано за допомогою лише одного конкретного методу. Традиційні парадигми, зокрема контент-аналіз та критичний дискурс-аналіз, заклали засади для аналізу

структури та ідеологічного впливу медіа, але виявилися недостатніми для охоплення ключових викликів цифрової доби, зокрема мультимодальності.

Отже, подальше дослідження потребує обов'язкового застосування міждисциплінарного підходу, де традиційні та новаційні науки забезпечують синергію аналізу, та виконують функцію комплексного осмислення усіх рівнів медіадискурсу, від тексту до соціально-технологічного контексту.

Література

Андрєєва І. О. Мультимодальний аналіз дискурсу: методологічна основа та перспективи напряму. Одеса : НУ «ОЮА», 2016. 367 с.

Воробйова О. П. Проблеми тлумачення термінів «дискурс» та «текст». DSpace ПДПУ.

Захарченко А. Інтернет-медіа як серіал: що утримує читачів на стрічці новин? *Детектор Медіа*. 2017. URL:https://detector.media/infospace/article/130785/2017-10-10-internet-media-yak-serial-shcho-utrymuie-chytachiv-na/

Коритнік Д. Ю., *Баранова* С. В. Медіадискурс як різнопланове явище сучасних медіа досліджень. *Нова філологія*. 2020. № 80. Т. 1. С. 266–271.

Кривенко Г. Л. Корпусні дослідження дискурсу: становлення, стан і перспективи. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. 2019. Т. 20. № 1. С. 52–60.

Ярошенко О. І. Штучний інтелект у журналістиці: майбутнє медіа під впливом нових технологій. *Наукові записки Інституту журналістики.* 2024. Т. 2. С. 139-156.

Ponomarenko L. I. Медіадискурс: методологічні можливості вивчення. *ResearchGate*. 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/389620557.

Соколов Б. Е. Цифровий дискурс у соціальних мережах: методологічні виклики дискурс-аналізу. *ResearchGate*. 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/395181137.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

Секція 7.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П., БОЙКО О. О.

(Запорізький національний університет)

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ЯДРО АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕХНІЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ ТА СПОСОБИ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Одним із найбільш поширених типів науково-технічного дискурсу є технічні інструкції. Вони впливають на безпеку та коректність експлуатації приладів, поєднуючи в собі інформативну та регулятивну функції. Термінологія є основою таких текстів, оскільки вона описує деталі, процедури та параметри пристроїв, а також «керує» діями користувача. Враховуючи різний рівень підготовки та досвід реципієнтів, від перекладу очікується точність і прозорість викладу. З цієї причини потрібні чіткі стратегії перекладу та відповідність у термінології.

Матеріалом цього дослідження є інструкції до електроприладів, а метою – описати термінологічне ядро інструкцій, виявити джерела формування термінів і способи їх перекладу українською; окреслити типові проблемні випадки.

Усі проаналізовані інструкції демонструють стабільне «ядро» міжгалузевих одиниць (*power plug, filter, safety instructions*), до якого додаються вузькоспеціальні терміни залежно від пристрою:

- Пральна машина (частини / монтаж / тканини): *transit bolts – транспортувальні болти; drain hose – дренажний шланг; spanner – гайковий ключ; cotton / polyester / wool* тощо.
- Електроінструменти: *chuck – патрон; bearing box – коробка підшипника; lock nut – контргайка; diamond wheel – алмазний диск*.

– Фотокамера: корпус і керування (*lens mount – байонетне кріплення об’єктива, viewfinder – видошукач, mode dial – диск перемикання режимів)*; меню й режими (*autofocus – автофокус,, white balance – баланс білого)*; формати (*RAW, JPEG*); підключення (*tripod socket – гніздо для штатива*).
– Монітор (поєднання апаратного й програмного забезпечення): *OSD menu – екранне меню; picture mode – режим зображення; input source – джерело сигналу; refresh rate – частота оновлення; wall-mount adapter – адаптер для настінного кріплення*.

Таким чином, спільні міжгалузеві терміни забезпечують структурну єдність і впізнаваність тексту незалежно від типу техніки, створюють своєрідний «скелет» інструкції. Водночас вузькоспеціальні – деталізують зміст і гарантують точність опису конкретного пристрою. Поєднання загальної та спеціальної термінології створює збалансовану систему понять.

Основними способами формування термінології є запозичення й інтернаціоналізми, калькування та використання усталених українських технічних відповідників.Одним із найпоширеніших джерел є запозичення та інтернаціоналізми, наприклад: *adapter – адаптер, monitor – монітор, sensor – сенсор, zoom – зум, smart hub – смарт-хаб*. Вони передаються здебільшого шляхом транслітерації або транскрипції, адже мають усталене міжнародне вживання. Такі терміни сприймаються користувачами як «глобальні», але іноді в українському тексті додається коротке пояснення, наприклад: *HDMI port – HDMI-порт (роз’єм для підключення зовнішніх пристроїв)*.

Калькування – це ще один метод, що дозволяє відтворити зміст терміна при перекладі. Наприклад: *child-proof lock – блокування від дітей; after-sales service – центр післяпродажного обслуговування; focus mode – режим фокусування; eye saver mode – режим захисту очей*. Як підкреслює Ньюмарк [Newmark 1988, с. 84], калькування ефективне тоді, коли структура іншомовної одиниці логічно відповідає правилам мови перекладу.

Третє джерело – офіційні українські технічні відповідники, які вже задокументовані в словниках. До таких належать: *drain hose – дренажний шланг; lock nut – контргайка; viewfinder – видошукач; lens cap – кришка об'єктива; speaker – динамік*. За словами Л. Черноватого, використання усталених назв забезпечує одноманітність термінології та забезпечує довіру користувача до тексту [Черноватий, Карабан 2006, с. 135].

Окрему групу ускладнень становлять «хибні друзі перекладача», тобто інтернаціональні слова, схожі за формою в англійській та українській, але різні за значенням. Як підкреслює В. Карабан, перекладачі можуть зіткнутися із труднощами, обираючи тут буквальний переклад [Карабан 2003, с. 408]. Наприклад, "*Technical data for water connection"* перекладається як *«Технічні дані для підключення до мережі водопостачання»*, а не «дата». У реченні *"Keep flammable materials and vapors, such as gasoline, away from refrigerator"* слово *gasoline* передається як *«бензин»*, а не *«газолін»* чи *«газ»*. Слово *original* у фразі *"Place pump cover in the original position"* має значення *«початковий»* або *«заданий»*, тоді як буквальний переклад *«оригінальний»* спотворює зміст.

Згідно з проведеним аналізом, система термінів в текстах інструкцій до технічних пристроїв має стабільну структуру. У той час як вузькоспеціальні терміни описують конкретні функції пристрою, спільні терміни забезпечують стандартизацію та передбачуваність. Калькування, запозичення та усталені українські відповідники є основними джерелами формування термінів, які гарантують узгодженість і зрозумілість перекладу.

«Хибні друзі перекладача» становлять особливу складність, яка вимагає аналізу контексту, оскільки схожість – не завжди означає семантичну відповідність. Точність перекладу термінів впливає на безпечність і правильність користування технікою, тому перекладач має поєднувати знання термінології з практичним розумінням предметної галузі.

Література

Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004.

575 с.
Кутова шліфувальна машина: Інструкція. URL: https://surl.li/sajgjw (дата звернення: 01.11.2025)
Монітор: Посібник користувача. URL: https://surl.li/zzmlez (дата звернення: 01.11.2025)
Пральна машина: Інструкція з експлуатації. URL: https://surl.lt/kjnkaq (дата звернення: 01.11.2025)
Цифрова фотокамера: Довідковий посібник. URL: https://surl.lu/ucerwo (дата звернення: 01.11.2025)
Черноватий Л. М., *Карабан* В.І. Переклад англомовної технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2006. 296 с.
Angle Grinder: Instruction manual. URL: https://surl.lt/ltjrmh (дата звернення: 01.11.2025)
Digital camera: Reference Manual. URL: https://surl.li/qurvjb (дата звернення: 01.11.2025)
Monitor: User Manual. URL: https://surl.li/kkrson (дата звернення: 01.11.2025)
Newmark P. A Textbook of Translation. Prentice Hall International, 1988. 292 p.
Washing machine: User manual. Whirlpool. URL: https://surl.li/gjkiaq (дата звернення: 01.11.2025)

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

БУРЯК М. О., ПОГОНЕЦЬ В. В.
(Запорізький національний університет)

ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛОГІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У МУЛЬТФІЛЬМІ «ТАЧКИ (CARS)»

Актуальність теми зумовлена тим, що у сучасному глобалізованому просторі аудіовізуальний переклад стає одним із найважливіших напрямів перекладознавства. З розвитком цифрових технологій та поширенням потокових платформ мультфільми здобули особливу популярність серед глядачів різних вікових категорій. Водночас саме дитяча анімація потребує найретельнішої локалізації, адже переклад тут виконує не лише інформативну, але й виховну та культурну функції.

Локалізація мультфільму “Cars” студії Pixar є яскравим прикладом

поєднання перекладу й культурної адаптації. Цей процес передбачає не лише передачу змісту реплік, а й пристосування жартів, ідіом, алюзій та мовних особливостей до культурного контексту українського глядача.

Метою дослідження є виявлення особливостей перекладу та локалізації діалогів у мультфільмі “Cars” для української аудиторії.

Об’єктом дослідження є оригінальна англомовна та дубльована українська версії мультфільму “Cars”. Предметом є діалоги персонажів.

Локалізація мультфільму передбачає адаптацію тексту, звуку, візуальних елементів і навіть культурних символів до іншої аудиторії. У випадку “Cars” перекладачі зіткнулися з кількома викликами: специфічною лексикою автоспорту, сленгом американської глибинки, а також грою слів, побудованою на омонімії й алюзіях.

У процесі локалізації мультфільму “Cars” перекладач використовував різні перекладацькі стратегії, серед яких основні:

1. Адаптація: заміна слів чи фраз на культурно близькі (наприклад: *Heap [Part 2, 01:06:35] – Тарантаси* - коротке слово перетворено на український розмовний еквівалент, що передає брудну/стару машину).

2. Модуляція: зміна ракурсу вислову (наприклад: *Get outta here! [Part 1, 1:19:51] – Котися звідси!* Дієслово «котитися» відсилає до автомобільної тематики, додаючи метафоричності, якої не було в оригіналі).

3. Генералізація / конкретизація: спрощення або уточнення змісту залежно від контексту (наприклад: *It’s a bad dream! [Part 2, 01:23:14] – Це кошмар!* Лексична конкретизація: *bad dream* передано експресивним «кошмар», що краще передає емоцію).

4. Антонімічний переклад: коли слово або вираз замінюють на протилежний за значенням (наприклад: *I don’t care [Part 3, 1:31:03] – Забирай* - замість нейтрального «мені байдуже» — активне «забирай»).

5. Граматичні заміни: коли під час перекладу змінюють граматичну форму або структуру речення (частину мови, порядок слів, число, час тощо). Наприклад *One winner, two losers [Part 1, 1:34:01] – Один переможе, двоє*

програє - іменники замінено дієсловами — зміна частини мови, що робить фразу динамічнішою.

Найбільші труднощі виникали під час перекладу гумору, каламбурів та гри слів, адже мультфільм сповнений англомовних ідіом, алюзій і жаргонізмів. Наприклад, *I'm in hillbilly hell! My IQ's dropping by the second! [Part 1, 40:13] - Я здохну в цьому Задрипанську! Я тут здурію!* Адаптація: *hillbilly hell* - «Задрипанськ» було зроблено перекладачем для передачі гумору та емоцій українських глядачів.

У деяких випадках каламбури вимагали повної перебудови фрази. Так, наприклад, репліку *Well, life's a beach and then you drive [Part 3, 00:38:26] – Все наше життя - пісок, а потім – ямка* було адаптовано під українську гру слів із збереженням комічного ефекту.

Культурні реалії, пов'язані з автоспортом, також були адаптовані. Наприклад, згадки про американські траси, такі як *Los Angeles International Speedway,* замінювалися узагальненими назвами — «великі перегони» або «головна траса», щоб уникнути непотрібного культурного бар'єру.

Оскільки мультфільм орієнтований на дітей, важливою частиною локалізації стала цензура та евфемізація. Деякі англомовні вислови, що мали грубий або саркастичний характер, були замінені м'якішими варіантами. Наприклад, *Dad-gum! [Part 2, 01:11:42] – Патрон в батон!* Вираз *dad-gum* передано яскравим українізованим вигуком, що передає емоцію без грубості.

Також спрощення синтаксису допомагає зробити діалоги зрозумілими дітям. Наприклад, замість складнопідрядних англійських конструкцій в українській версії часто використовуються короткі речення: *Lifting my funk making sculpture outta junk! [Part 3, 00:55:53] – Кайфую од життя, люблю скульптури із сміття!* Тут складні англійські сленгові конструкції передані зрозуміло для дітей.

Ще одним важливим моментом є прагнення перекладача передати не лише зміст, але й мовну індивідуальність кожного персонажа. Наприклад, Сирник (*Tow Mater*) говорить просторічною, добродушною мовою, що відображає його

щирість і наївність. Наприклад, *She's the town attorney and my fiancee [Part 1, 31:38] - Це наша юристка, ну і типу моя дівка*. Відтворено іронію, розмовну манеру та простоту героя; адаптовано порядок слів під українську граматику.

Молнія Макквін (*Lightning McQuuen*), навпаки, говорить упевнено, короткими фразами, що передає його характер зірки: *I'm gonna cut to the chase. Me, you, dinner [Part 1, 30:56] - І давай одразу до суті. Ти, я, здибанка*. Передано прямоту та енергію головного персонажа; а також конструкцію адаптовано під українську розмовну мову.

Саллі ж використовує ввічливі, витончені конструкції, що підкреслюють її інтелігентність і жіночність: *I fell in love with this little town [Part 1, 00:48:00] - Я закохалася в це маленьке містечко*. Її ввічливість і теплота проявляються в тому, як вона говорить — м'яко, із посмішкою, без осуду. Вона ділиться своїми почуттями не для того, щоб повчати, а щоб надихнути.

Отже, локалізація мультфільму «Тачки (Cars)» є прикладом того, як перекладач виступає не лише мовним посередником, а й культурним інтерпретатором. Переклад діалогів вимагає творчого підходу, глибокого розуміння оригіналу та врахування особливостей цільової аудиторії. Завдяки вдалій адаптації українська версія мультфільму зберігає гумор, динаміку та атмосферу оригіналу, що робить його повноцінним культурним еквівалентом, а не просто перекладом, роблячи перегляд цікавим і зрозумілим для дітей.

Література

Виноградов В. С. Вступ до перекладознавства: загальні та лексичні питання. Київ : Академія, 2001. 240 с.

Найда Ю. Наука про переклад. Львів : Літопис, 2005. 214 с.

Díaz Cintas J., Remael A. Audiovisual Translation: Subtitling. Manchester : St. Jerome Publishing, 2007. 125 p.

Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London : Routledge, 1995. 247 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ДЕДУХНО А. В., ЛЮЛЬКА В. М.

(Полтавський державний аграрний університет)

КОГНІТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА В УМОВАХ МІЖМОВНОЇ АСИМЕТРІЇ

У сучасному перекладознавстві важливим напрямом досліджень є вивчення когнітивних механізмів діяльності перекладача, зокрема в умовах міжмовної асиметрії – тобто невідповідності між лінгвістичними, концептуальними, прагматичними або культурними системами двох мов. Асиметрія стає джерелом труднощів у перекладі, що потребують стратегічного вирішення. Когнітивний підхід дає змогу осмислити перекладацький процес не лише як мовну, а як ментальну діяльність, що базується на концептуалізації, категоризації та інтерпретації. Когнітивний підхід дозволяє розглядати переклад як процес взаємодії концептуальних систем різних мов та культур [Кальницька 2016, с. 129].

Міжмовна асиметрія проявляється на різних рівнях – від лексичного (відсутність еквівалентів), граматичного (невідповідність синтаксичних структур) до концептуального (різниця у картині світу). Вона є об’єктивним викликом для перекладача, який змушений ухвалювати інтерпретативні рішення на основі мовної інтуїції, знань про культуру, контекст та очікування цільової аудиторії [Shuttleworth 2014]. Про це також зазначено і у О. Ярошенко: міжмовна асиметрія полягає в розбіжностях між мовними системами на рівні лексики, граматики, прагматики та когніції, що безпосередньо впливає на вибір перекладацьких стратегій [Ярошенко 2018, с. 145].

У розв’язанні проблеми міжмовної асиметрії вирішальну роль відіграють когнітивні стратегії, зокрема: інференція (виведення значення з контексту), ментальне моделювання ситуації, актуалізація енциклопедичних знань, концептуальне мапування [Lakoff, Johnson 1980]. Наприклад, англомовний вислів *«He carries a lot of baggage»* у значенні *«Він має психологічні травми»* не

може бути перекладений буквально. Український перекладач застосовує когнітивне перетворення: *«Він тягне за собою тягар минулого»* або *«Він має чимало внутрішніх ран»*, зберігаючи концептуальну основу метафори.

Умови міжмовної асиметрії також вимагають від перекладача використання стратегії концептуальної реконструкції. Наприклад, у німецькому тексті: *«Die Gemütlichkeit des Abends war unbeschreiblich»*, буквальний переклад не передає культурного забарвлення слова *«Gemütlichkeit»*. Перекладач може обрати: *«Того вечора панувала невимовна домашня теплота»*, активуючи в читача інші, проте адекватні концепти. У цьому сенсі стратегія перекладу – це не лише мовне рішення, а результат когнітивної обробки інформації, що враховує культурні й концептуальні особливості мови-реципієнта [House 2015].

Як зазначає А. Швейцер, перекладач виступає як двокодовий комунікант, що постійно перемикається між мовами, концептами та контекстами, обираючи між варіантами перекладу залежно від прагматичної ситуації [Shuttleworth 2014]. Це дає підстави вважати переклад не процесом заміщення знаків, а складною ментальною діяльністю, що вимагає гнучкості та рефлексії.

Особливо значущою є стратегія когерентності та контекстуальної релевантності. Наприклад, у перекладі англійського речення *«She gave him a look that could kill»*, перекладач має обрати між буквальним і стилістично відповідним варіантом. Адекватним буде: *«Вона поглянула на нього так, що в нього мороз пішов по спині»* – це приклад метафоричного відтворення з огляду на емоційний ефект.

Фразеологізми англійської мови часто мають культурно специфічне походження, що ускладнює їхній переклад на українську без втрати прагматичного ефекту [Кононенко 2019, с. 194]. Наприклад, фразеологізм *Spill the beans* означає *Розкрити таємницю*, проте при буквальному перекладі *(«розсипати боби»*) втрачає свою прагматичну функцію, оскільки така метафора не має традиційного закріплення в українському мовному просторі. Еквівалентним перекладом у цьому випадку може бути фраза *викрити карти*, яка виконує ту ж комунікативну функцію.

Когнітивні стратегії перекладача в умовах міжмовної асиметрії дозволяють не лише забезпечити мовну точність, а й зберегти концептуальну цілісність та прагматичний ефект тексту. Успішний переклад базується на глибокому розумінні і вихідної мови, і системи концептів, характерної для культури-реципієнта. Роль когнітивної гнучкості перекладача полягає у здатності адаптувати культурно специфічну інформацію, не спотворюючи первинного сенсу.

У перспективі подальші дослідження мають охоплювати корпусний аналіз стратегій, моделювання когнітивних процесів перекладу та розробку типології стратегічних рішень залежно від жанру, типу тексту та ступеня міжмовної асиметрії.

Література

Кальницька І. В. Когнітивний підхід у перекладознавстві: перспективи дослідження. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика*, 2016, вип. 24, с. 128–132.

Кононенко Н. М. Складнощі перекладу англійських фразеологізмів українською мовою: когнітивно-прагматичний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна,* 2019, № 70, с. 193–200.

Ярошенко Т. О. Міжмовна асиметрія як перекладознавча проблема. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2018, № 59, с. 145–150.

House J. *Translation as Communication across Languages and Cultures*. London : Routledge, 2015. 210 p.

Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.

Shuttleworth M. *Studying Translation: Theories and Applications*. London : Routledge, 2014. 295 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ДЕЙКУН О. П.
(Навчально-науковий інститут філології КНУ ім. Т. Шевченка)
ДЕЙКУН П. В.
(Ніжинський фаховий коледж НУБіП України)

ПОЗИЦІЯ ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ ЧИТАЧІВ В АНГЛІЙСЬКО- Й УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ЗАГОЛОВКАХ BBC NEWS: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Заголовки новин англійською та українською мовами, що є стислими викладами суті повідомлень [Edgerly та ін. 2020], поділяються на три позиції: ***привернення уваги***, що розташована на початку назви тексту та апелює до потреб читачів; ***утримання уваги***, що фокусує зацікавлення загалу через дієслова на позначення активности референтів; ***спонукання*** до власне звістки, що заохочує авдиторію переглянути сповіщення повністю [Potapenko 2021].

В аспекті номінативного наповнення позицію привернення уваги заголовків оригіналу й перекладу зазвичай заповнюють ономастичними одиницями на позначення знаменитостей, пор.: ***Trump*** *questions Putin's desire for peace after meeting Zelensky at the Vatican* (26 квіт. 2025) – ***Зеленський і Трамп*** *провели зустріч на похороні Папи Римського* (26 квіт. 2025); топонімами, як-от на йменування країн, пор.: *North Korea to open beach resort as Kim bets on tourism* (26 чер. 2025) – *Північна Корея відкрила пляжний курорт. Кім Чен Ин має надії на туристів* (26 чер. 2025); а також назвами популярних подій, пор.: *Eurovision 2025: Austria wins with last-minute vote, as the UK comes 19th* (18 трав. 2025) – *Євробачення-2025: Перемогла Австрія, Україна на дев'ятому місці* (18 трав. 2025) тощо. Також можливе заповнення згаданої позиції апелятивами на позначення фаху, соцстану, статі, національности тощо референтів, пор.: ***Grandfather*** *accidentally takes home wrong child from Sydney daycare* (04 вер. 2025) – ***Дідусь*** *випадково забрав із садочка чужу дитину замість онука* (08 вер. 2025).

В аспекті розташування (важливости) сповіщуваної інформації позиція привернення уваги може поділятися на дві, тобто первинну й вторинну. Розмежування згаданих позицій в заголовках обома мовами відбувається за трьома схемами: двокрапка в оригіналі – двокрапка в перекладі, пор.: ***Queen Elizabeth II: World leaders*** *remember a 'kind-hearted Queen'* (09 вер. 2022) – ***Королева Єлизавета ІІ: світові лідери*** *згадують "добросердечну королеву"* (09 вер. 2022); двокрапка в оригіналі – крапка в перекладі, пор.: ***Artemis: Nasa*** *ready to launch new era of Moon exploration* (28 серп. 2022) – ***Артеміда. NASA*** *розпочинає нову добу польотів на Місяць, але відклала запуск* (29 серп. 2022); двокрапка в оригіналі – відсутність відокремлення в перекладі, пор.: ***Sonny Chiba: Japan's martial arts star and Kill Bill actor*** *dies of Covid at 82* (20 серп. 2021) – ***Зірка фільму "Вбити Білла" Чиба*** *помер від ковіду* (20 серп. 2021).

В аспекті кількости компонентів позицій привернення в заголовках обома мовами висновуємо, що вона може бути однаковою: один складник в оригіналі й перекладі, пор.: ***FBI*** *begins declassifying documents into Saudi 9/11 links* (12 вер. 2021) – ***ФБР*** *розсекретило частину файлів розслідування 11 вересня. Цього вимагали родичі загиблих* (12 вер. 2021); або ж два складники в оригіналі – два у перекладі на тлі узагальнення місця події, пор.: ***Gatwick Airport*** *apologises to disabled passenger left on plane* (06 черв. 2022) – ***У Британії*** *жінку з інвалідністю забули на борту літака* (06 черв. 2022).

А втім, кількість компонентів у позиціях заголовків обома мовами може бути різною внаслідок уживання різних тлумацьких операцій, наприклад, три складники в оригіналі – два в перекладі внаслідок вилучення назви апарату, пор.: ***China's Zhurong Mars*** *rover takes a selfie* (11 черв. 2021) – ***Китайський марсохід*** *вперше відправив на Землю "селфі"* (11 черв. 2021); два складники в оригіналі – три в перекладі внаслідок конкретизації найменувань залучених країн, пор.: ***EU states*** *expel three Russian diplomats in tit-for-tat* (08 лют. 2021) – ***Німеччина, Швеція та Польща*** *висилають російських дипломатів* (08 лют. 2021); один складник в оригіналі – три в перекладі завдяки залученню відокремленого безособового речення для посилення змісту звістки, пор.:

Germany *officially recognises colonial-era Namibia genocide* (28 трав. 2021) – ***Мільярд доларів. Німеччина*** *визнала геноцид в Намібії і виплатить компенсацію* (28 трав. 2021); або один складник в оригіналі – чотири в перекладі внаслідок залучення там загальновживаної цитати задля акцентування, пор.: ***Charles*** *praises Queen's reign as he is formally confirmed as king* (10 вер. 2022) – ***"Боже, бережи короля!" Чарльза ІІІ*** *офіційно оголосили монархом* (10 вер. 2022).

Отже, позиції привернення уваги заголовків обома мовами зазвичай відрізняються номінативним наповненнями і кількістю залучених складників.

Література

Edgerly S., *Mourão* R. R., *Thorson* E., *Tham* S. M. When do audiences verify? How perceptions about message and source influence audience verification of news headlines. *Journalism & Mass Communication Quarterly.* 2020. Vol. 97, No. 1. P. 52–71.

Potapenko S. I. Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences.* 2021. Vol. 105. P. 02001. DOI: 10.1051/shsconf/202110502001.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

DOBROVOLSKA S. R.

(*Lviv State University of Life Safety*)

THE PHENOMENON OF NON-EQUIVALENCE IN INTERLINGUAL COMMUNICATION: LINGUISTIC AND CULTURAL DIMENSIONS

Non-equivalent units are lexemes that, at a given moment, have no stable equivalents in the vocabulary of another language. This category covers realities that are characteristic of the source language and absent in the target language. Non-equivalence manifests itself within a specific language pair and acts unidirectionally in the translation process. It is caused by differences in the cultural and ethnic worldviews of different communities. Realities are considered to be nominations that

represent concepts that are well known to speakers of the original language but little known in the culture of the target language.

Researchers identify three main factors of non-equivalence: 1) the absence of a referent in the material culture of a particular ethnic group (material type); 2) the absence of a corresponding concept in the conceptual apparatus of the language (lexical-semantic type); 3) discrepancy in lexical-semantic parameters (stylistic type). Peter Newmark uses the term "realia" to refer to lexemes that represent elements of everyday and spiritual culture, historical periods, social structure, state organization, and folklore heritage [Newmark 1988, p. 151].

R. P. Zorivchak proposes a typology of non-equivalent units, which includes several categories. The main group consists of words-realities, whose non-equivalence is determined by the lack of nominations for specific objects or phenomena in the practical experience of native speakers. There are also random non-equivalents – nominations of objects and phenomena known to native speakers of the target language, but lacking their own names. Temporarily non-equivalent terms have common features with realia words, since their non-equivalence is caused by the asymmetrical spread of scientific, technical, and social achievements. Structural exoticisms are characterized by the fact that the denotations they denote exist in the empirical base of the recipients of the language, but do not have corresponding lexical designations.

Illustrations include the English lexemes *tea time* (a traditional practice of drinking tea, which is not characteristic of Ukrainian culture) or *Bobby* (the informal name for a British police officer). Similarly, Ukrainian realities such as *pysanka* or *vyshyvanka* are unfamiliar to English-speaking culture. The English word "*selfie*" is conveyed by means of transliteration or a descriptive method. The Ukrainian language has no lexical equivalents for such concepts as *Serendipity* (the joy of an unexpected pleasant discovery) or *Wanderlust* (an intense desire to travel). English, in turn, has no semantic equivalents for the Ukrainian lexemes *зозуля* or *пролісок*.

Structural exoticisms arise due to the absence of linguistic mechanisms in the recipient language for the compact verbalization of certain concepts. An example is

the German *Schadenfreud*e (pleasure from someone else's misfortune), which has no exact Ukrainian equivalent. The French Dépaysement represents a feeling of alienation in an unfamiliar environment.

O.O. Ivanov systematizes non-equivalent vocabulary into three categories: 1) referentially non-equivalent units, which include terminology, authorial neologisms, semantic gaps, and lexemes with broad semantics; 2) pragmatically non-equivalent units, represented by deviations from the linguistic standard, foreign language inclusions, abbreviations, and expressively marked vocabulary; 3) alternatively non-equivalent units, which include proper names, forms of address, phraseology, and realia.

Authorial neologisms are lexical innovations created individually by the author to represent new concepts. These neologisms function exclusively within the boundaries of a specific text and do not go beyond it. Semantic gaps represent the absence of a corresponding lexeme in the recipient language for the nomination of a certain concept. The English lexemes privacy or pub have no exact Ukrainian equivalents. *Privacy* can be translated as приватність or особистий простір, but neither of these nominations represents the full semantic scope of the original, which includes physical, informational, and emotional components.

Pragmatically non-equivalent units correlate with differences in the pragmatic characteristics of lexemes in the source language and the target language. The most numerous group consists of deviations from the general literary standard: dialectisms, vulgarisms, and jargonisms. Foreign language inclusions are lexical elements represented by the graphic and phonetic means of the source language without morphosyntactic transformations.

Alternatively, non-equivalent vocabulary is characterized by variability in the referential or pragmatic planes. This category includes proper names, realia, phraseology, and forms of address. Phraseological units are fixed lexical complexes whose semantics are not the sum of the meanings of their components. In translation practice, four strategies are used to convey phraseological units: 1) searching for a phraseological equivalent; 2) using phraseological analogues; 3) calquing the

structure; 4) descriptive rendering of the meaning.

Leading translation theorists emphasize that consideration of the pragmatic aspect is a prerequisite for achieving translation adequacy [Kocherhan 2006, p. 169]. Background knowledge is based on realities that create significant barriers to interlingual and intercultural communication. Pragmatic factors include: the national and cultural characteristics of the translation recipients, the functional role of reality in discourse, and the genre and stylistic parameters of the text. Eugene Neida qualifies them as "the most important filters that determine not only the way the translation process is carried out, but also the volume of information transmitted" [Naida 1969, p. 31].

According to R.P. Zorivchak, "realia enters the lexicon as an independent circle of words. Terms, exclamations, exoticisms, abbreviations, addresses, and deviations from literary norms partially cover the circle of realia, but also partially go beyond the lexicon" [Zorivchak 1989, p. 43]. Bulgarian researchers note that a lexeme can function as a reality in most languages, while non-equivalence manifests itself mainly within a specific language pair [Zorivchak 1989, p. 43].

Realia represents a cultural phenomenon that is interpreted as a set of material and spiritual values of a historically formed society [Newmark 1988, p. 263]. Realities are specific nominations that reflect the peculiarities of the spiritual and material culture of an ethnic group. They perform a nominative function with regard to objects, concepts, and characteristics of specific geographical regions.

In 1952, Larry Venuti defined realia as "everyday and specifically national words and phrases that have no equivalents in everyday life and, therefore, in the languages of other peoples" [Venuti 1995, p. 24]. Mona Baker emphasizes that "realia are words that denote objects, processes, and phenomena characteristic of the life and everyday life of a country, but are not marked by the scientific precision of definition characteristic of terms" [Baker 1992, p. 94].

V.V. Koptilov emphasizes the factor of interlingual comparison, interpreting realities as "words that denote objects and phenomena unknown to the language of translation" [Koptilov 1972, p. 195]. In artistic discourse, dialectal realia acquire

additional semantic and aesthetic connotations, contrasting with the literary norm. Terms and realia demonstrate semantic and stylistic similarity, which leads to the emergence of hybrid terms-realia.

References

Kocherhan M.P. General Linguistics: Textbook for Students of Philology at Higher Education Institutions. Kyiv, 2006. 463 p.

Zorivchak R.P. Reality and Translation (based on English translations of Ukrainian prose). Lviv : Lviv University Press, 1989. 216 p.

Koptilov V.V. Translation and Translation: Reflections and Observations. Kyiv : Dnipro, 1972. 216 p.

Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London : Routledge, 1992. 304 p.

Naida E. The Theory and Practice of Translation. Leiden : Brill, 1969. 218 p. 114.

Newmark P. A Textbook of Translation. London : Prentice Hall, 1988. 312 p.

Venut L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London : Routledge, 1995. 353 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ЖАДЛЕНКО Ю. Ю., ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П.

(Запорізький національний університет)

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИКІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВИСТУПІВ Д. ТРАМПА ТА ДЖ. БАЙДЕНА 2019–2025 РОКІВ)

Сучасний світ багатий на політичні події. Політика – динамічна сфера, що постійно розвивається та збагачується новими мовними одиницями. Вона об’єднує численні держави й народи, тому невід’ємним компонентом політичного дискурсу є мультилінгвізм. Відтак особливого значення набуває подолання мовного бар’єру між учасниками комунікації, адже це сприяє ефективнішому взаєморозумінню та спільному розв’язанню глобальних проблем людства.

Ця робота присвячена аналізу лінгвостилістичних особливостей перекладу промов американських політичних діячів українською мовою на матеріалі виступів 2019-2025 років. Дослідження є актуальним з тієї причини, що воно демонструє, наскільки важливим є розуміння політиків іншими народами і як перекладознавство прокладає шлях до цього розуміння.

У ході дослідження було виявлено ключові особливості політичного дискурсу, до яких перш за все входить його тісний зв'язок з мовою. Мова виступає основним засобом передачі думок та здійснення впливу на аудиторію [Корунець 2008, с. 18]. Окрім цього, до ознак політичного дискурсу також входять експресивність, ідеологія, театральність та елемент змагання. Разом з цим, в основі політичного дискурсу також лежать традиції, ідеологія та культурні особливості тієї чи іншої країни [Доній 2021, с. 143]. Враховуючи такі особливості політичного дискурсу, вдалося зробити висновок, що для успішної адаптації політичного тексту важливо не лише мати навички перекладу, а також бути освіченим у традиціях та культурі тієї чи іншої країни.

Серед лінгвостилістичних особливостей політичних промов можна виділити перш за все високий вміст політичної, економічної та юридичної термінології. Також з метою підвищення виразності політики насичують свої промови різноманітними ідіоматичними виразами, а також стилістичними засобами (епітет, метафора тощо) [Gryshkova 2021, с. 111].

У ході дослідження було проведено аналіз лексичних, граматичних та стилістичних перекладацьких трансформацій в процесі адаптації політичних промов. У результаті вдалося виявити, що серед лексичних трансформацій найбільш домінантними є:

1. контекстуальна заміна:

   "I will ***direct*** *all members of my cabinet…" – «Я також* ***попрошу*** *усіх членів мого кабінету…»*

   *"****A cry*** *for racial justice…" – «****Мрія*** *про справедливість для всіх…»*

2. лексичне додавання:

   "I've heard your voices in ***the campaign****…" – «Я почув ваші голоси під час*

***передвиборчої кампанії**…»*

*"…bring back **free speech** to America." – «…поверну **право на свободу слова**.»*

3. субституція:

*"…you are very **inspirational** to a lot of people…" – «…Ви слугуєте **натхненням** для багатьох людей…»*

*"**Hopefully**, China can help us stop the war…" – «Я **сподіваюся**, що також Китай допоможе зупинити війни у світі…»*

4. конкретизація:

*"I **did** projects…" – «Я **втілював** багато великих проектів…»*

*"I think we **made** a lot of progress in the Middle East." – «Ми **досягли** значного прогресу у врегулюванні конфлікту на Близькому Сході.»*

5. генералізація:

*"…there are some companies in the US that have **coal** sitting right by the plant." – «…в США є компанії, у яких є **інші палива**, які буквально знаходяться біля таких підприємств.»*

*"We're going to need each other, we need all our strength to persevere through **this dark winter**." – «Ми одне одному будемо потрібні, для того щоб вистояти в **ці непрості часи**.»*

Часте вживання подібних трансформацій обґрунтовується перш за все специфікою політичної термінології, необхідністю скоротити об'єм тексту, а в деяких випадках викласти сенс повідомлення більш детально.

Серед граматичних трансформацій найчастіше вживаються наступні прийоми:

1. зміна граматичної структури речення:

"We will be the envy of every nation." – «Усі країни нам заздритимуть.»

"Don't tell me things can't change." – «Хіба ж ми не міняємося?»

2. описовий переклад:

*"…we had a powerful win in all seven **swing states**." – «…також ті **штати, які зазвичай нерішучі**, стали на нашу сторону.»*

*“My proudest legacy will be that of **a peacemaker**…” – «Моїм спадком буде репутація **людини, яка досягає мирних переговорів**…»*

Водночас серед стилістичних трансформацій присутні наступні приклади:

1. стилістична нейтралізація:

   *“…small business optimism **skyrocketed** by 41 points…” – «…**підвищується** оптимізм представників малого бізнесу…»*

   *“We’ve already started to see **the fruits** of this emerge in southern Africa and southeast Asia.” – «Ми вже бачимо **певні результати** в південно-східній Азії та на півдні Африки.»*

2. стилістична спеціалізація:

   *“…the Consultants had nothing to do with it, the Consultants go in and say “Give us millions of dollars”.” – «…Консультанти **здеруть з вас купу грошей**. Консультанти просто проситимуть з вас мільйони доларів.»*

   *“…city that’s become **a demolition site**.” – «…цілі міста, **стерті з лиця Землі**.»*

Таким чином, в українській адаптації політичних промов присутні як приклади, коли в процесі перекладу стилістична особливість оригіналу втрачається, так і приклади, коли перекладач робить повідомлення ще більш експресивним.

Підводячи підсумки, до ключових особливостей перекладу політичних промов можна віднести важливість врахування контексту перекладачем у процесі адаптації політичного тексту. У залежності від контексту різним може бути і спосіб перекладу тієї чи іншої одиниці. Відібрані приклади демонструють, що при перекладі політичної промови надзвичайно важливо враховувати прагматичний аспект перекладу, тобто не стільки перекладати текст, скільки в повній мірі та у зрозумілій формі передавати повідомлення політика аудиторії.

Література

President Joe Biden delivers his inaugural address | FULL SPEECH. URL: https://youtu.be/dqCwKf8QjA0?si=hle_NhufmgMjicF7 (дата звернення 06.11.25)

Watch President Donald Trump's full 2025 inauguration speech. URL: https://youtu.be/BNArBr_J8mA?si=EmUNH1of8u13QKpg (дата звернення 06.11.2025)

Gryshkova R. O. STYLISTIC ANALYSIS OF JOE BIDEN'S INAUGURATION SPEECH. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71), №3, Ч. 1. 2021. С. 110-114.

Доній Т. Переклад текстів політичного дискурсу: стратегії, виклики, перспективи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 46, том 1, 2021. С. 143-149.

Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця, Нова Книга, 2008. 512 с.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ЖУЛАВСЬКА О. О.

(Сумський державний університет)

ВІДТВОРЕННЯ СИНЕСТЕЗІЙНИХ МЕТАФОР ЯК ЗАСІБ КОГНІТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ОЧУЖЕННЯ

У когнітивному перекладознавстві *переклад* розглядається як складний ментальний процес, що передбачає прийняття рішень у міжмовній інтерпретації. Встановлено, що особливі труднощі перекладачеві становлять культурно-специфічні образи, які не мають прямого відповідника в мові перекладу. Когнітивна парадигма трактує метафору як ментальну структуру, результат когнітивної операції. За Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, *концептуальна метафора* постає через картування між концептуальними доменами: абстрактний домен цілі осмислюється через конкретніший домен джерела, вкорінений у тілесному досвіді [Lakoff & Johnson 1980]. У *синестезійних метафорах* і домен джерела, і домен цілі є базовими, тобто сформованими з досвіду первинного сенсорного сприйняття (зір, слух, дотик, смак, запах). За Р. Ленекером, до базових доменів належать ті, що уможливлюють формування первинних концептів, тоді як складніші структури — похідні від них [Langacker 2008].

У роботі застосовано методику Л. Коваленко та А. Мартинюк, що дає змогу виявити когнітивні моделі та операції, які лежать в основі перекладацьких рішень. Когнітивну модель розглядаємо як відносно сталу ментальну структуру, що організує наш досвід, а когнітивну операцію — як процес ре-інтерпретації або реструктуризації знання. У перекладі синестезійних метафор ключовою є когнітивна операція відтворення — використання у мові перекладу метафори тієї ж когнітивної моделі, що й в оригіналі [Kovalenko, Martynyuk 2018]. Наприклад: *but despite my cool tone → та попри свій холодний тон* (модель СЛУХ Є ТЕМПЕРАТУРА).

У центрі дослідження — перекладацька стратегія очуження, яка реалізується шляхом збереження синестезійних метафор навіть у випадках, коли відповідні когнітивні моделі не є вкоріненими в лінгвокультурі перекладу. Конвенційність чи неконвенційність тієї чи іншої моделі визначається на основі частотного аналізу корпусів. Наприклад, у корпусі англомовних художніх текстів частота вживання словосполучень *sharp voice* та *soft voice* — по 0,2 на мільйон, тоді як *wet noise* та *dry voice* — по 0,04. У BNC частотність *soft voice* — 0,49, *sharp voice* — 0,04, *dry voice* — 0,04, *wet noise* — відсутня. Це дозволяє побудувати континуум конвенційності: *soft voice – sharp voice – dry voice – wet noise*, де останні — менш вкорінені.

Аналогічні результати простежено в українських корпусах. У GRAC *м'який голос* має частотність 0,40, *гострий голос* — 0,03, *сухий голос* — 0,13, *вологий шум* — 0,01. Це свідчить, що і для україномовної, і для англомовної лінгвокультур типовішою є модель СЛУХ Є ДОТИК М'ЯКОЇ/ГОСТРОЇ ПОВЕРХНІ, а модель СЛУХ Є ДОТИК МОКРОЇ/СУХОЇ ПОВЕРХНІ — менш звична. Незважаючи на це, перекладачі зберігають такі образи, реалізуючи операцію відтворення навіть за умов їхньої неконвенційності.

Аналізовані синестезійні метафоричні дескрипції виявляють використання моделей: ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ (напр. ВІДЧУТТЯ ЯРКОГО СПАЛАХУ Є ВІДЧУТТЯ ГУЧНОГО ЗВУКА); СЛУХ Є ДОТИК (зокрема — МОКРОЇ або СУХОЇ ПОВЕРХНІ); ЗІР Є СМАК (НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЇ Є КИСЛИЙ СМАК); ЗІР Є ДОТИК

(емоційне виснаження як відчуття сухої поверхні або зорове враження як дотик до рівної поверхні). Такі образи в англійських текстах є переважно авторськими, про що свідчить низька частота їхнього вживання. Відповідники в українській мові або відсутні, або мають подібно низькі частотності, що вказує на невкоріненість відповідних моделей у свідомості україномовного реципієнта.

Таким чином, збереження метафоричних дескрипцій шляхом калькування та операції відтворення реалізує перекладацьку стратегію *очуження*, що дозволяє зберегти оригінальне ментальне бачення автора. У випадках, коли культурно специфічна когнітивна модель не закріплена в культурі перекладу, саме стратегія очуження забезпечує точну й адекватну передачу смислів.

У попередніх працях було встановлено основні моделі: СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ Є ДОТИКОВЕ ВІДЧУТТЯ, ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ, ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СМАКОВЕ ВІДЧУТТЯ тощо [Жулавська 2019].

Показовим прикладом є синестезійна метафора *loud flash — гучний спалах* [Тартт 2013]. Прикметник *loud*, що зазвичай описує звук, переноситься на зорове враження («яскравий спалах»), актуалізуючи модель ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ. У корпусах BNC та авторському корпусі ця конструкція є рідкісною (менш ніж 0,01 на мільйон слововживань), що засвідчує її *неконвенційність*. Переклад *гучний спалах* зберігає оригінальну метафору, демонструючи *очуження* — буквальне відтворення неукоріненої когнітивної моделі в українській лінгвокультурі.

Інший приклад — *dry voice → сухий голос* [Тартт 2013]. В оригіналі прикметник *dry* виражає відсутність емоцій («безжальний, байдужий тон»), що відтворює модель СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ Є ДОТИКОВЕ ВІДЧУТТЯ (СУХОЇ ПОВЕРХНІ). Хоча в українській мові існує ближчий за змістом відповідник *байдужий голос*, перекладач свідомо обирає калькування — *сухий голос* — для збереження структури оригіналу, тобто дотримується *стратегії очуження*.

Отже, аналіз свідчить, що застосування стратегії очуження при перекладі синестезійних метафор зумовлене відсутністю усталених еквівалентів у мові

перекладу. У таких випадках перекладач відтворює метафоричну структуру оригіналу, використовуючи когнітивну операцію відтворення, яка дозволяє передати авторське бачення. Виявлено такі моделі: ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ, СЛУХОВЕ ВІДЧУТТЯ Є ДОТИКОВЕ ВІДЧУТТЯ, ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є СМАКОВЕ ВІДЧУТТЯ, ЗОРОВЕ ВІДЧУТТЯ Є ВІДЧУТТЯ ДОТИКУ. Частотні показники відповідних дескрипцій у корпусах свідчать про їхню низьку вкоріненість в українській лінгвокультурі, що, утім, не завадило перекладачеві реалізувати стратегію очуження шляхом калькування. Такий підхід забезпечує збереження смислової та емоційної глибини синестезійного образу, наближаючи читача до когнітивної структури тексту-оригіналу.

Література

BNC - «British National Corpus». URL: https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2Fbnc2_tt21 (дата завернення 14.08.2020).

Grac v.17 - «General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian». URL: http://uacorpus.org/?fbclid=IwAR0Kqfl1p0P2CiPtj6Ihki2pSEhMq7zL0VGAl2ZypVF1H1JJcI3qppMniY8. (дата завернення 14.08.2020)

Kovalenko L., Martynyuk A. English container metaphors of emotions in Ukrainian translations. *Advanced education*, 2018, Iss. 10. P. 190-197.

Kövecses Z. Metaphor. A Practical Introduction, London/New York : Oxford University Press, 2002/2010. 285p.

Lakoff G., Johnson M., Metaphors We Live By. University of Chicago Press, Chicago, 1980. 191p.

Langacker R. W. Cognitive Grammar: A Basic Introduction (Illustrated). Oxford University Press, 2008

Tartt D. The Goldfinch. Little, Brown and Company, New York, 2013. 1030 p.

Жулавська О. О. Стратегії одомашнення і очуження в англо-українському перекладі синестезійних метафор (на матеріалі художнього тексту). *Science and Education a New Dimension*. Philology. VII (62), Iss.211. 2019. С. 70–74.

Тартт Д. Щиголь. Переклад з англ. В. Шовкуна. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 816 с.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ІВАНИШИН Н. Л.

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ПІДГОТОВКА УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ ДСНС З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ЄС ТА ІНОЗЕМНИМИ ПАРТНЕРАМИ

У процесі інтеграції України до європейського та міжнародного простору підготовка усних перекладачів набуває стратегічного значення. Усний переклад виступає ключовим засобом забезпечення ефективної комунікації у сфері цивільного захисту, гуманітарної допомоги, освіти та міжнародної співпраці.

Особливої ваги набуває орієнтація перекладацької підготовки на специфіку діяльності міжнародних інституцій – Європейського механізму цивільного захисту (UCPM), Міжнародної дорадчої групи з пошуково-рятувальних робіт (INSARAG), Європейської пожежно-рятувальної академії (EFSCA), структур ООН та НАТО. Перекладачі повинні не лише володіти термінологією у сфері кризового менеджменту, медицини катастроф, охорони праці чи гуманітарного права, але й орієнтуватися в організаційних моделях міжнародних операцій.

Підготовка перекладачів відбувається у кількох напрямах:

Лінгвістичний компонент: інтенсивне опрацювання спеціалізованої термінології (цивільний захист, пожежна безпека, медицина катастроф, розмінування, охорона праці).

Тренінги з моделювання реальних ситуацій: перекладачі беруть участь у симуляціях кризових переговорів, брифінгів, пресконференцій, що наближені до практики НАТО, ООН та ЄС.

Практикоорієнтована підготовка: стажування під час міжнародних навчань і проєктів. Зокрема, у межах EU CHEM REACT, EU CHEM REACT 2 та EU MED REAC, які реалізує Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, перекладачі залучаються до роботи на міжнародних тренінгах

із ліквідації хімічних аварій, медичної евакуації та кризового реагування.

Тематика практичних навчань охоплює широкий спектр:

- *медицина катастроф та перша допомога;*
- *розмінування та реагування на вибухонебезпечні предмети;*
- *охорона праці (робота з небезпечними речовинами, зокрема азбестом);*
- *безпека робіт на висоті та в підземних комунікаціях.*

Цифрова підготовка: тренування із застосування технічних засобів синхронного перекладу, відпрацювання перекладу на автентичних матеріалах.

Етичний та психологічний блок: розвиток стресостійкості, уміння працювати в багатонаціональних командах, дотримання стандартів нейтральності та точності, необхідних у гуманітарних і кризових місіях.

Загалом, підготовка усних перекладачів в ЛДУ БЖД здійснюється у форматі практичних відпрацювань, що відповідає вимогам міжнародних партнерів. Це забезпечує ефективну інтеграцію українських фахівців у європейські та глобальні гуманітарні й безпекові структури, а також сприяє зміцненню міжнародної співпраці у сфері цивільного захисту.

Література

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Проєкти EU CHEM REACT, EU CHEM REACT 2 та EU MED REACT. URL: https://ldubgd.edu.ua/node/4989 (дата звернення: 18.09.2025).

Писанко М. Навчання синхронного перекладу студентів перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти. *Іноземні мови*. 2020. № 3. С. 95-102.

Черноватий Л. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. ЗВО за спеціальністю “Переклад”. *Вінниця : Нова Книга*, 2013. 376 с.

INSARAG. International Search and Rescue Advisory Group. Guidelines and Training. URL: https://www.insarag.org (дата звернення: 11.09.2025).

EFSCA – European Fire Service College Association. Training and Education. URL: https://www.efsca.org/ (дата звернення: 01.09.2025).

UCPM – European Civil Protection and Humanitarian Aid. Official Portal. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu (дата звернення: 01.10.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

КОВАЛЬ С.

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

МОВНА ЛОКАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ БРИТАНСЬКОГО ТЕЛЕСЕРІАЛУ «АЙТІШНИКИ» УКРАЇНСЬКОЮ ТА ПОЛЬСЬКОЮ МОВАМИ)

У сучасному перекладознавстві дедалі більшої актуальності набуває питання мовної локалізації, яка виходить за межі традиційного розуміння перекладу як відтворення змісту іншомовного тексту. Локалізація включає адаптацію культурних, прагматичних, соціальних і навіть технологічних параметрів тексту, що забезпечує адекватне його сприйняття новою аудиторією.

Метою цієї роботи є окреслення мовної локалізації як важливої складової сучасного перекладознавчого дискурсу, а також аналіз специфіки локалізації британського телесеріалу «Айтішники» (“The IT Crowd”) українською та польською мовами.

Теоретичною базою дослідження стали праці Е. Найди, Л. Венуті, Г. Торі, Дж. Хауса, Р. Якобсона, а також українських дослідників (О. Чередниченко, Л. Коломієць, О. Кальниченко). У центрі уваги – категорії еквівалентності, культурної адаптації та гібридності перекладу. Як зазначає Л. Венуті, локалізація передбачає не лише перенесення смислу, а й «перекодування соціокультурного контексту» [Venuti, 1995].

Під час аналізу перекладів серіалу «Айтішники» було з’ясовано, що українська локалізація тяжіє до більш вираженої адаптації культурних реалій під національний контекст, тоді як польська зберігає більшу кількість оригінальних алюзій. Наприклад, у сцені, де Рой каже «Have you tried turning it off and on again?», український переклад подає фразу як «Ви пробували перезавантажити комп’ютер?», що є буквальним, але культурно прозорим

варіантом. Польська ж версія «Czy próbowałeś go wyłączyć i włączyć ponownie?» звучить більш формально, що підкреслює відмінності в комічному ефекті.

Інший приклад – переклад сленгу. У репліці «We are not savages!» український варіант «Ми ж не дикуни!» зберігає гумор, тоді як польський «Nie jesteśmy barbarzyńcami!» створює відчуття дистанції між мовцями. Такі відмінності демонструють, як культурна традиція впливає на вибір мовних засобів у процесі локалізації.

Локалізація аудіовізуального продукту передбачає врахування не лише мовного рівня, але й синхронізації з візуальним рядом, темпом мовлення, інтонаційною структурою тощо. У цьому контексті важливим стає поєднання перекладацької та технічної компетенції.

Висновки. Мовна локалізація виступає не просто інструментом міжмовної адаптації, а комплексним перекладацьким актом, у якому поєднуються когнітивні, культурні та технічні чинники. Порівняльний аналіз української та польської локалізацій серіалу «Айтішники» доводить, що культурно зумовлені стратегії перекладу можуть формувати різні моделі сприйняття оригіналу, розкриваючи нові можливості для вивчення перекладознавчого дискурсу.

Література

Кальниченко О. Стратегії локалізації в сучасних аудіовізуальних перекладах. Львів : Світ, 2020.

Коломієць Л. Переклад як форма міжкультурної комунікації. Харків : Ранок, 2018.

Чередниченко О. Теорія і практика перекладу. Київ : Либідь, 2011.

House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London : Routledge, 2015.

Nida E. Toward a Science of Translating. Leiden : E. J. Brill, 1964.

Venuti L. The Translator’s Invisibility: A History of Translation. London : Routledge, 1995.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

КУЧЕРЕНКО М. В.

(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

GRAMMATICAL ASPECTS IN TRANSLATING COMPLEX NOUN PHRASES IN CIVIL PROTECTION TEXTS

Complex noun phrases (CNPs) are among the most frequent and functionally significant elements in modern technical and official texts, as they convey dense information in a concise form. The correct rendering of CNPs from Ukrainian into English requires not only lexical equivalence but also careful attention to grammatical structures, word order, agreement, prepositional constructions, and article usage. Analyzing the grammatical characteristics of CNPs in both languages allows translators to identify potential difficulties and apply strategies that preserve meaning and readability.

A noun phrase (NP) is a syntactic unit centered around a noun or pronoun that determines its semantic and grammatical role in a sentence. It may include modifiers such as adjectives, determiners, numerals, or prepositional phrases that specify or limit the noun's meaning. Noun phrases function as subjects, objects, adverbials, or parts of complex structures, highlighting their versatility in language. This understanding of noun phrases aligns with modern descriptive English grammar, as elaborated by Huddleston and Pullum [*Huddleston, R., Pullum, G. K., 2002],* who describe a noun phrase as a structurally organized unit possessing well-defined functional and semantic characteristics.

Understanding the general concept and function of noun phrases provides a foundation for examining their grammatical characteristics in English and Ukrainian. Despite sharing the same fundamental role, CNPs in the two languages differ in structural patterns, word order, agreement, use of prepositional constructions, and the presence of articles. A comparative analysis of these features highlights the specific challenges that translators face when rendering Ukrainian CNPs into English and informs strategies to preserve both semantic precision and syntactic naturalness.

The grammatical organization of noun phrases in English and Ukrainian demonstrates both structural similarities and systemic differences, which are especially visible in technical and civil protection contexts. These differences concern the structure of noun phrases, word order, agreement in number and case, prepositional constructions, and the use of articles, each of which presents specific challenges for translators.

1. Structure of Noun Phrases

In both languages, noun phrases are built around a head noun that may be accompanied by modifiers, yet the means of expressing syntactic relations differ. English typically follows patterns such as *Adj + N* (e.g. *underground parking*), *N + N* (e.g. *air raid alarm*), and *N + Prep + N* (e.g. *rooms for service staff*). For instance, "*underground parking lots*" appears in the English version of *Dovidka.info* describing shelters [*Dovidka.info.* What is shelter?].

In Ukrainian, adjective + noun and noun sequences are more common (e.g. *цокольні та підвальні приміщення, підземні паркінги, підземні* переходи [*Довідка.інфо.* Укриття]. The Ukrainian case system allows expressing relations between nouns without prepositions (e.g. *номер телефону людини*). English often requires inserting prepositions or restructuring to render relations that in Ukrainian are expressed through case endings (e.g. *номер телефону людини → phone number of the person*).

This example illustrates the structural pattern **Adj + N**, typical of English, where modifiers precede the head noun to create a compact and clear phrase.

2. Word Order

English noun phrases have a fixed order, with modifiers almost always preceding the head noun; this structure ensures clarity and precision (e.g. *shelter for citizens*, *underground parking lots*). In the English version of *Dovidka.info*, the sentence reads: *"The simplest shelters are basements and semi-basements, underground parking lots, and underpasses."* [*Dovidka.info.* What is shelter?].

In contrast, Ukrainian word order is more flexible; modifiers can appear before or after the noun depending on emphasis or stylistic intent (e.g. *укриття для*

громадян, підземні переходи). The Ukrainian *Dovidka.info* version renders this as: *"Найпростіші укриття — це цокольні та підвальні приміщення, підземні паркінги та підземні переходи."* [*Довідка.інфо.* Укриття].

To achieve natural English phrasing, the translator must often reorder elements of the original sentence while preserving the logical hierarchy and overall meaning.

3. Agreement in Number and Case

In Ukrainian, adjectives, numerals, and nouns agree in gender, number, and case, e.g. *підземні переходи, найпростіші укриття*.

In English, nouns inflect only for number (*shelter → shelters*), and adjectives remain unchanged. The English *Dovidka.info* renders this as *the simplest shelters* [*Dovidka.info.* What is shelter?].

Ukrainian case distinctions are often conveyed in English through prepositional phrases or syntactic restructuring (e.g. *приміщення будинків → premises of buildings*) [*Довідка.інфо.* Укриття].

An additional example illustrating agreement can be observed in the phrase *заряджений павербанк, ліхтарики на батарейках → a charged power bank, battery-powered flashlights*. In the English version, it appears as: *"Have at home: a radio receiver and battery-powered flashlights, a charged power bank…"*[*Dovidka.info.* Blackout in winter].

This example illustrates how English maintains number agreement while adjectives remain uninflected, and compounds such as *battery-powered* function as premodifiers.

4. Prepositional Constructions

English relies heavily on prepositions to express relations between nouns (e.g. *rooms for service staff, during an air raid alarm*). In the English version of *Dovidka.info*, we find expressions such as *rooms for service staff, in any city or building, in case of danger* [*Dovidka.info.* What is shelter?].

In contrast, Ukrainian frequently conveys the same relations through case endings rather than prepositions (e.g. *кімнати для персоналу, під час повітряної тривоги*). *Dovidka.info* provides examples like *під час нетривалих обстрілів, в*

контакті з господарями, підземні станції метро [*Довідка.інфо.* Укриття].

Selecting the appropriate English preposition (*for, during, in, under*) is crucial for conveying precise meaning; errors can cause ambiguity or semantic distortion.

5. Articles

In English, articles (*a, an, the*) are obligatory markers of definiteness or generality. For example, *The simplest shelters are basements and semi-basements…* [*Dovidka.info.* What is shelter?].

Ukrainian lacks articles, and definiteness is inferred from context, as seen in the Ukrainian *Dovidka.info* version, which uses none.

The translator must determine whether to use *a/an/the* or omit the article (zero article) based on context and specificity; incorrect usage can distort meaning or reduce the naturalness of the translation.

The comparative analysis of complex noun phrases in English and Ukrainian reveals both structural similarities and systemic differences that influence translation accuracy and stylistic naturalness. While both languages center noun phrases around a head noun, Ukrainian relies on a case system, whereas English depends on fixed word order, prepositions, and articles. These contrasts create translation challenges, especially in technical and civil protection contexts where precision is vital. Effective translation requires grammatical adaptation to English norms, accurate preposition and article use, and preservation of modifier hierarchy to maintain informational density and readability.

References

Довідка.інфо. Укриття. URL: https://dovidka.info/ukryttya/

Dovidka.info. Blackout in winter. URL: https://dovidka.info/en/blackout-in-winter/

Dovidka.info. What is shelter? URL: https://dovidka.info/en/what-is-shelter/

Huddleston, R., Pullum, G. K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language.* Cambridge: Cambridge University Press.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

LELET I.

(Odessa National Maritime University)

INTERCULTURAL DIMENSIONS OF MARITIME TERMINOLOGY TRANSLATION

The maritime industry is a unique area of cross-cultural communication, where technical translation accuracy is critical to the safety of navigation and the efficiency of international shipping. Technical translation in the field of marine mechanics is a complex, interdisciplinary process that requires not only linguistic competence but also a profound understanding of technical realities, the cultural nuances of terminology, and the nuances of communication in a professional maritime environment.

The globalisation of maritime transport and the unification of international safety standards [International Maritime Organisation, 2020] underscore the need for highly qualified technical translation of ship mechanism documentation, operating instructions, and regulatory documents. The cross-cultural aspect of this issue is manifested in different approaches to terminology, structuring technical information and conceptualisation of mechanical processes in different linguistic cultures [Byrne 2012].

This research aims to examine the terminological features of technical translation in marine mechanics theoretically through the lens of intercultural communication. In translating marine mechanical terminology, various strategies are employed depending on the type of term and the communicative context. J. Byrne identifies four main strategies: direct borrowing for internationalisms, calque for compound terms, descriptive translation for culturally specific concepts, and functional substitution for terms with different conceptualisations in the target language.

Standardisation of terminology through international organisations, particularly the International Maritime Organisation, plays a key role in ensuring terminological

consistency [Wright & Budin, 2001]. Official glossaries and multilingual dictionaries establish a normative framework for translators, but do not always account for the nuances of regional language variants or the specifics of local technical practices.

Technical translation in marine mechanics is not limited to terminological transposition, but requires pragmatic adaptation of the text to the communicative needs of the target audience [Olohan 2016]. This includes adapting the level of technical detail, restructuring syntactic structures according to the conventions of the target language, and modifying metadiscursive elements to achieve communicative effectiveness. Special attention is required when translating safety instructions and emergency procedures, as cultural differences in risk perception and decision-making can impact the effectiveness of communication [Montalt & González-Davies 2014]. The translator must take into account not only linguistic, but also cognitive and cultural factors in the processing of technical information by representatives of different cultures.

Successful translation of technical documentation in marine mechanics requires the translator not only linguistic competence, but also subject-matter knowledge of the industry [Scarpa 2020]. Understanding the principles of operation of ship mechanisms, knowledge of technological processes, and awareness of industry standards are necessary prerequisites for adequate translation. Contextual knowledge enables the translator to identify potential ambiguities in terms, recognise metonymic shifts in terminology, and make informed decisions in cases of terminological gaps [Byrne 2012]. This is especially critical in the translation of innovative technologies, where terminology is not yet established and requires a creative approach to terminological formation. Technical translation in the field of marine mechanics is a complex, interdisciplinary process situated at the intersection of linguistics, terminology, intercultural communication, and technical engineering. The study of the terminological features of this type of translation reveals the multidimensionality of translation decisions, which is due to cross-cultural differences in the conceptualisation of technical realities, genre conventions of technical documentation, and pragmatic needs of professional communication.

The key challenges of technical translation of marine mechanics are balancing terminological standardisation and preserving cultural specificity, ensuring functional equivalence in the face of interlingual asymmetry of concepts, and pragmatic adaptation of texts to the communicative needs of different cultural audiences. Successfully solving these tasks requires the translator to integrate linguistic competence with technical knowledge and intercultural sensitivity. Prospects for further research include the corpus analysis of terminological systems in marine mechanics across different languages, examining the impact of digitalisation on technical translation practices, and developing methodologies for assessing the quality of technical translation that take into account the intercultural dimension. Special attention needs to be paid to the study of the role of machine translation and artificial intelligence in ensuring terminological consistency and cultural adaptation of technical texts on maritime topics.

References

Byrne J. *Scientific and technical translation explained: A nuts and bolts guide for beginners*. Routledge, 2012.

International Maritime Organisation. *Maritime safety*. 2020. https://www.imo.org/en/OurWork/Safety/Pages/Default.aspx

Montalt V., González-Davies M. *Medical translation step by step: Learning by drafting*. Routledge, 2014.

Olohan M. *Scientific and technical translation*. Routledge, 2016.

Scarpa F. *La traduzione specializzata: Un approccio didattico professionale* (3rd ed.). Hoepli, 2020.

Wright S. E., Budin G. *Handbook of terminology management* (Vol. 2). John Benjamins Publishing, 2001.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

MASLOVA S.

(Odessa National Maritime University)

CULTURAL INTELLIGENCE IN DIGITAL TRANSLATION: BEST PRACTICES FOR GLOBAL CONTENT

The problem of translating culturally marked vocabulary has received thorough coverage in the works of foreign researchers. Venuti developed the concepts of "domestication" and "foreignization" as fundamental strategies for translating cultural elements, where the former involves adapting to the norms of the target culture, and the latter consists of preserving the cultural specificity of the source text [Venuti 2008]. Baker, in her research, emphasised the role of the translator as a cultural mediator, who not only transposes linguistic units, but also carries out cultural interpretation [Baker 2011].

Aixelá proposed a detailed taxonomy of strategies for translating culturally specific elements, identifying eleven basic techniques that vary from complete preservation of the original form to radical adaptation. His classification remains relevant for analysing modern translation solutions in the digital space [Aixela 1996]. Katan (2004) studied translation from the perspective of cultural models and cognitive schemas, emphasising the need for the translator to understand the deep cultural structures that determine the interpretation of communicative acts [Katan 2014]. His approach is particularly relevant for analysing digital communication, where cultural codes often operate implicitly. In the context of digital discourse, Pérez-González analysed the features of audiovisual translation in the era of new media, focusing on the participatory nature of translation activity, when users themselves become creators and translators of content [Pérez-González 2014]. The researcher introduces the concepts of "fansubbing" and "crowdsourced translation" as new forms of translation practice. Cronin considered the transformation of translation in the context of the digital revolution, emphasising the growing role of localisation and the need to take into account technological aspects in translation studies [Cronin

2013]. His concept of “translation in the digital age” includes an analysis of the impact of social networks, machine translation and global platforms on translation practices.

Presentation of the primary material. Culturally marked vocabulary, according to Vermeer, is a linguistic unit that reflects the specific cultural realities, concepts and values of a particular linguistic and artistic community. Within the framework of the skopos theory developed by Vermeer and Reiss, the function of translation is determined by the communicative purpose in the recipient culture, which justifies the need for cultural adaptation [Veemeer 1989].

Bassnett and Lefevere (1990) substantiated, in their research on the “cultural turn” in translation studies, the understanding of translation as a cultural transfer, rather than just a linguistic operation [Bassnett and Lefevere 1990]. This paradigm shifts the focus from the equivalence of linguistic forms to functional adequacy in the context of the target culture, which is especially relevant for the translation of culturally marked elements.

Nord developed a functional model of translation analysis that involves a detailed study of extralinguistic factors of the communicative situation. Her concept of “documentary” and “instrumental” translation reflects two basic approaches: maintaining cultural distance versus creating a functional equivalent for the target audience [Nord 1997]. Digital discourse, as Crystal notes, is characterised by a hybrid nature, combining features of oral and written speech, as well as formal and informal communication [Crystal 2011]. In this environment, culturally marked vocabulary takes on specific forms of expression: Internet memes carry implicit cultural references, emojis can have different interpretations across cultures, and hashtags are often based on culturally specific humour or allusions. Herring identifies key parameters of computer-mediated communication that influence the use and translation of culturally marked vocabulary, including synchronicity versus asynchrony, publicness versus privacy, and preservation versus ephemerality of messages [Herring 2007]. These factors determine the strategies for adapting cultural elements.

Based on the classification of Aixelá, it is possible to distinguish the main strategies for translating culturally specific elements in digital discourse:

Conservative strategies include repetition of the original term, orthographic adaptation, and linguistic (not cultural) translation. Pedersen, in his study of the translation of extralinguistic cultural references in subtitles, found that conservative strategies are effective when the artistic element has international recognition or when the context provides sufficient information for understanding [Pedersen 2005].

Substitution strategies, according to Leppihalme, involve replacing the source cultural element with a functionally equivalent one in the target culture. In digital discourse, this may include replacing a culturally specific meme with its counterpart that is understandable to the target audience, a process referred to as "cultural substitution" in the context of audiovisual translation [Leppihalme 1997; Chiaro 2009].

Explanatory strategies include the addition of comments, glosses, or explications. Díaz-Cintas and Remael (2007) consider the limitations of using such techniques in the context of subtitling, due to temporal and spatial constraints. In the digital environment, these constraints can be less stringent due to the possibility of hypertext links or extended comments [Díaz-Cintas and Remael 2007].

Deemphasis and elimination represent radical strategies where a cultural element is weakened or completely removed. Toury, in his descriptive studies of translation, found that such strategies are often employed as a result of the cultural norms of the target system, rather than the translator's individual choice [Toury 1995]. House identifies several factors that influence the choice of translation strategy for culturally marked elements, including typological distance between languages, cultural distance between communities, the text's function, characteristics of the target audience, and institutional constraints [House 2015].

In the context of digital discourse, O'Hagan and Ashworth add specific factors: the technological capabilities of the platform, time constraints (especially for synchronous communication), the expectations of the online community, and the possibility of interactive interaction with the audience [O'Hagan & Ashworth 2002].

Pym introduces the concept of "risk management" in translation, arguing that translators constantly balance the risks of misunderstanding (if overly conservative) and the dangers of cultural alienation (if overly adapted). In a digital environment, where feedback is immediate and public, managing these risks becomes particularly important [Pym 2004].

Modern digital discourse presents new challenges to translation studies, particularly in terms of the rapid circulation of cultural elements, their transformation, and hybridisation. As Gambier notes, the traditional categories of source and target text become less clear in an environment where content is constantly adapted, remixed and translated by users [Gambier 2016]. Pérez-González draws attention to the phenomenon of "cultural convergence" in the digital space, where young online communities from different countries form standard cultural codes, facilitating translation for this demographic group, but creating barriers for other audience segments [Pérez-González 2014].

Machine translation and artificial intelligence, according to Bowker (2020), demonstrate rapid progress in translating standardised content, but remain limited in recognising and adequately conveying culturally marked vocabulary, which requires the preservation and development of human translator expertise as a cultural mediator [Bowker 2020].

The translation of culturally marked vocabulary in modern digital discourse presents a multidimensional theoretical and practical challenge that necessitates integrating classical translation concepts with an understanding of the unique characteristics of digital communication. The theoretical justification of translation strategies should be based on a functional approach that considers the communicative purpose, the characteristics of the target audience, and the features of the digital platform.

References

Aixelá J. F. Culture-specific items in translation. In R. Alvarez & M. C. Vidal (Eds.), *Translation, power, subversion* (pp. 52-78). Multilingual Matters. 1996.

Baker M. In other words: A coursebook on translation (2nd ed.). Routledge, 2011.

Bassnett S., Lefevere A. Translation, history and culture. Pinter Publishers. 1990.

Bowker L. Translation technology and ethics. In M. O'Hagan (Ed.), *The Routledge handbook of translation and technology* (pp. 262-278). Routledge. 2020.

Chiaro D. Issues in audiovisual translation. In J. Munday (Ed.), *The Routledge companion to translation studies* (pp. 141-165). Routledge. 2009.

Cronin M. Translation in the digital age. Routledge. 2013.

Crystal D. Internet linguistics: A student guide. Routledge. 2011.

Diaz-Cintas J., Remael A. Audiovisual translation: Subtitling. St. Jerome Publishing. 2007.

Gambier, Y. Rapid and radical changes in translation and translation studies. *International Journal of Communication*, 10, 887-906. 2016.

Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet*, 4(1), 2007. 1-37.

Katan D. Translating cultures: An introduction for translators, interpreters and mediators (2nd ed.). St. Jerome Publishing. 2004.

Leppihalme R. Culture bumps: An empirical approach to the translation of allusions. Multilingual Matters. 1997.

Nord C. Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained. St. Jerome Publishing. 1997.

O'Hagan M., Ashworth D. Translation-mediated communication in a digital world: Facing the challenges of globalisation and localisation. Multilingual Matters. 2002.

Pedersen J. How is culture rendered in subtitles? In H. Gerzymisch-Arbogast & S. Nauert (Eds.), *MuTra 2005 – Challenges of multidimensional translation* (pp. 113-130). EU High Level Scientific Conference Series. 2005.

Pérez-González L. *Audiovisual translation: Theories, methods and issues*. Routledge. 2014.

Pym A. *The moving text: Localisation, translation, and distribution*. John Benjamins. 2004.

Toury G. *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins. 1995.

Venuti L. *The translator's invisibility: A history of translation* (2nd ed.). Routledge. 2008.

Vermeer H. J. Skopos and commission in translational action. In A. Chesterman (Ed.), *Readings in translation theory* (pp. 173-187). Oy Finn Lectura Ab. 1989.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

OKULOVA L.

(Odessa National Maritime University)

TRANSLATION CHALLENGES OF COGNITIVE-BEHAVIORAL THERAPY TERMINOLOGY: BRIDGING PROFESSIONAL PSYCHOLOGY DISCOURSE ACROSS CULTURES

The globalisation of psychological science has positioned English as the lingua franca of professional psychology discourse, creating unprecedented challenges for the translation and adaptation of terminology. Cognitive-behavioural therapy (CBT), as one of the most empirically validated psychotherapeutic approaches worldwide, presents particular translation complexities due to its culture-bound conceptualisations of cognition, emotion, and behaviour [Hofmann & Asmundson 2008]. Unlike general psychological vocabulary, CBT terminology carries theoretical assumptions about the nature of mental processes that may not align with conceptualisations in non-Western cultural contexts. The translation of CBT terminology extends beyond linguistic transposition, requiring a deep understanding of theoretical frameworks, cultural models of self and emotion, and professional communication conventions. As Marsella and Yamada (2000) demonstrate, Western psychological constructs are based on specific cultural assumptions about personhood, consciousness, and mental health, which complicate their transfer across linguistic and cultural boundaries. This paper examines key theoretical issues in translating CBT terminology and proposes evidence-based strategies for achieving functional equivalence in professional psychology discourse.

Professional psychology terminology functions within highly specialised discourse communities characterised by precise semantic boundaries and theoretical systematicity [Cabré 1999]. Unlike everyday language, psychological terms operate within elaborate conceptual frameworks where meaning derives from theoretical positioning rather than common usage. The term “automatic thoughts,” for instance, designates discrete, verbalised mental events that occur rapidly and often beyond

conscious control — a conceptualisation deeply embedded in Beck's cognitive model [Beck et al. 1979]. Sager's (1990) three-dimensional model of terminology — linguistic (formal characteristics), cognitive (conceptual structure), and communicative (discourse function) — provides essential scaffolding for analysing CBT translation challenges. Each dimension presents distinct problems: linguistic complexity in rendering technical precision, cognitive challenges in mapping conceptual structures across cultures, and communicative difficulties in maintaining professional register and therapeutic efficacy.

Cross-cultural psychology research reveals fundamental differences in how cultures conceptualise mental phenomena, directly impacting terminology translation. Nisbett and colleagues' (2001) work demonstrates that Western analytic cognition emphasises discrete categories and linear causality, while Eastern holistic thinking privileges contextual relationships and interconnection. These cognitive orientations shape both the construction and comprehension of psychological terminology.

CBT terminology embodies specific ontological and epistemological assumptions that may conflict with target culture worldviews. The construct "cognitive restructuring," central to CBT intervention, presumes that individuals possess both the right and ability to critically evaluate their thoughts — an assumption consonant with the Western emphasis on individual autonomy and rationality [Sue & Sue, 2016]. In collectivist cultures that prioritise harmony and respect for authority, the concept of actively challenging one's thoughts may seem unnatural or threatening.

Similarly, the term "assertiveness" implies the direct communication of personal needs and feelings as a psychologically healthy approach, reflecting individualist values. Research by CBT highlights the fundamental distinction between cognitions and emotions, reflecting the Cartesian dualism characteristic of Western philosophy. This terminological differentiation — "thoughts" versus "feelings" — assumes these represent separable psychological phenomena. However, many non-Western cultures conceptualise mental experience holistically, without clear cognitive-affective boundaries [Kleinman 1988]. Translating CBT's cognitive-affective terminology into

languages lacking equivalent distinctions creates not merely linguistic but conceptual incoherence.

The concept of “emotion regulation,” a construct increasingly prominent in contemporary CBT, exemplifies this challenge. The term presupposes emotions as discrete entities requiring management through cognitive strategies. In cultural contexts where emotional experience integrates seamlessly with thought, social context, and somatic sensation, fragmenting “emotion” as a separate regulatory target may distort indigenous understanding of psychological experience [Mesquita & Frijda 1992].

Professional psychology discourse distinguishes between terminology used for professional communication and language employed in therapeutic interactions. Westerman and colleagues (2010) demonstrate that overly technical terminology in client communication creates barriers to therapeutic alliance and treatment adherence. Translation must therefore navigate between maintaining professional precision and ensuring client comprehension, as well as cultural acceptability.

The term “behavioural activation,” for instance, designates a specific therapeutic technique involving systematic activity scheduling to counteract depressive avoidance. Professional translation requires technical precision for clinical communication, while client-oriented materials demand culturally resonant explanations that convey the technique’s purpose without relying on theoretical jargon. This dual requirement complicates standardised translation approaches.

Explicitation strategies add clarifying information through glosses, footnotes, or expanded descriptions. While potentially cumbersome, explicitation proves valuable when introducing novel concepts requiring theoretical grounding. Digital platforms enable hyperlinked definitions and multimedia explanations, expanding possibilities for comprehensive terminological support without disrupting textual flow.

Professional training must equip translators with psychological literacy, enabling them to recognise the theoretical assumptions underlying terminology. Simultaneously, psychology education should emphasise the cultural contingency of supposedly universal constructs, preparing practitioners for cross-cultural adaptation.

Interdisciplinary collaboration between translation studies and cross-cultural psychology promises more sophisticated approaches to terminology management in globalising psychological practice.

Translating CBT terminology represents a complex interdisciplinary challenge situated at the intersection of translation studies, psychology, and intercultural communication. Adequate translation transcends linguistic transposition, requiring deep engagement with theoretical foundations, cultural conceptualisations of mental phenomena, and professional communication conventions. The cultural embeddedness of psychological constructs necessitates careful analysis of conceptual equivalence rather than assuming the universality of Western psychological categories.

Strategic translation approaches must balance international standardisation with cultural adaptation, professional precision with client accessibility, and theoretical fidelity with practical applicability. Context-dependent strategy selection, audience-specific adaptation, and collaborative processes provide frameworks for navigating these competing demands. Future research should examine the reception of different translation strategies across cultural contexts, develop multilingual terminology databases documenting cultural nuances, and create specialised training programs for translators working in professional psychology discourse. As psychological science continues to globalise, sophisticated approaches to terminology translation become increasingly essential for effective intercultural professional communication.

References

Beck A. T., Rush A. J., Shaw B. F., Emery G. Cognitive therapy of depression. Guilford Press, 1979.

Cabré M. T. Terminology: Theory, methods, and applications. John Benjamins, 1999.

Hofmann S. G., Asmundson G. J. Acceptance and mindfulness-based therapy: New wave or old hat? *Clinical Psychology Review*, 28(1), 2008, 1–16. https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.09.003

Kleinman A. Rethinking psychiatry: From cultural category to personal experience. Free Press, 1988.

Marsella A. J., Yamada A. M. Culture and mental health: An introduction and overview of

foundations, concepts, and issues. In I. Cuéllar & F. A. Paniagua (Eds.), *Handbook of multicultural mental health* (pp. 3–24). Academic Press, 2000.

Mesquita B., Frijda N. H. Cultural variations in emotions: A review. *Psychological Bulletin*, 112(2), 1992, 179-204. https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.2.179

Nisbett R. E., Peng K., Choi I., Norenzayan A. Culture and systems of thought: Holistic versus analytic cognition. *Psychological Review*, 108(2), 2001, 291–310. https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.2.291

Sager J. C. A practical course in terminology processing. John Benjamins, 1990.

Sue D. W., Sue D. Counselling the culturally diverse: Theory and practice (7th ed.). Wiley, 2016.

Westerman M. A., Frankel A. S., Tanaka J. S., Kahn J. Conceptualisations and linguistic expressions of independence in patient and therapist discourse. *Psychotherapy Research,* 20(1), 2010. 31–48. https://doi.org/10.1080/10503300903012841

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ПАНЧЕНКО М. Ю., ЧЕРНИК М. В.

(*Сумський державний університет)*

ПЕРЕДАЧА ВЛАСНИХ НАЗВ І НОВОТВОРІВ У ПЕРЕКЛАДІ ФЕНТЕЗІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Література жанру фентезі з кожним днем набирає популярності. Зростає кількість прихильників даного жанру як серед письменників, так і серед читачів по всьому світу. Даний жанр творів завжди має свою історію, персонажів, істот, магічні сили що використовують в творі. Даний перелік особливостей зазвичай поєднується в одному творі, що довершує сюжет написаного. Це все є вигадкою автора, яку він створює.

У творах жанру фентезі власні назви(оніми) слугують як унікальні мовні елементи, що мають певне значення, яке у них заклав автор. До власних назв відносять імена вигаданих істот, головних героїв, міст, подібне. Власні назви у фентезі поділяються на такі види: антропоніми (імена героїв твору), топоніми (назви країн чи міст, що згадуються автором), етноніми (назви вигаданих рас,

племен чи народів), хороніми (географічні об'єкти), астроніми (космічні об'єкти) і фабульні оніми (створені автором назви замків, артефактів чи заклинань, які використовуються у творі).

При перекладі фентезійної літератури варто звертати увагу на слова-новотвори, тобто вигадані автором мовні одиниці, що використовуються ним на позначення певних явищ, живих чи неживих істот. Їх письменники зазвичай створюють, щоб доповнити створений ним світ. Новотвори створюються за такими принципами: морфологічний (формування новотворів шляхом додавання афіксів), лексико-фонетичний (творення шляхом формування нового значення для вже існуючого слова), семантичний (творення нових слів шляхом звукової комбінації).

У письменники фентезійних творів є більше можливостей використати певні прийоми для створення власних імен і нових слів, ніж у авторів інших жанрів. Текст перекладного видання повинен якомога повніше і точніше передавати всю інформацію, укладену в оригінальному тексті, але при цьому також потрібно дотриматися всіх норм мови, на яку робиться переклад[Поліщук, Пушкар 2022, с. 222].Тому під час перекладу доведется використати такі прийоми, як: транскрипція (переклад шляхом передавання звукової форми оригіналу на мову перекладу), транслітерація (переклад здійснюється за допомогою відтворення тексту мови вихідного тексту на мову-реципієнта), адаптація (передача змісту з урахуванням культурних і мовних особливостей цільової мови), калькування (дослівне відтворення власних назв і новотворів на мову перекладеного тексту).

Перекладач повинен прагнути до відтворення глобального змісту вихідного тексту, враховуючи й певний історико-культурний контекст, й авторські особливості, що мають величезне значення для художнього перекладу творів, що належать до надзвичайно популярного жанру фентезі[Ясенчук, с. 3].

Під час практичного аналізу перекладу власних назв у фентезійній літературі можна зустріти використання таких перекладацьких стратегій, як:

транслітерація (*Marco Alisdair – Марко Алістер, Tsukiko – Цукіко, Ankh-Morpork – Анк-Морпорк, Edmund – Едмунд, Aslan – Аслан*), калькування (*The Wishing Tree – Дерево Бажань, The Ice Garden – Крижаний сад, Twoflower – Двоцвіт, Circle Sea – Округле море, White Witch – Біла Чаклунка, Sons of Adam – Сини Адама.*), частковий переклад (*Hector Bowen – Гектор Бовн, The Chanderesh Group – Колектив Шандреша*), заміна наявного оніма на новий (*Rêveurs – Сновиди, Binding/Tether – Пута*), а також генералізації (*Professor Kirke – Професор, Ivy, Margaret, Betty – служниці*).

Аналіз перекладу новотворів, що зустрічаються у творах літератури жанру фентезі можна найчастіше побачити використання таких перекладацьких трансформацій, як: калькування (*The Cloud Maze – Хмарний лабіринт, Sound-Imaging-of-Spirits... – Звуковідображення-духів-потойбіччя, Magic detector box – Скриня, що ходить, Hogswatchnight – Гуляння Кабанів, Always winter and never Christmas – Вічна зима*), транслітерація (*Grimore – Гримуар, Klatchian – Клатчійський, Bel-Shamharoth – Бель-Шамгарот*), створення нових слів (*Rêveurs – Сновиди, Binding/Tether – Пута, Spare Oom – Пороже-Някімната, War Drobe – Ша-Фа*), адаптація (*Sapient pearwood – Мудра грушка, Rhinu – Піврин, Chelonaut – Хелонавт, Magic wardrobe – Чарівна шафа*) та словотвір (*Wossname – Цебтояк, Non-homicidal thief – Некровокрад, Doomwatch – Гиблоспостерігач*).

Отже, при перекладі власних назв і новотворів фахівець має враховувати багато нюансів, для того, щоб підібрати правильний варіант перекладу кожного з них і точніше передати суть яку заклав автор.

Література

Поліщук Л. П., Пушкар Т. М. Лексичні граматичні трансформації в перекладі англійських романів в жанрі фентезі українською мовою (Дж. Р.Р Толкін «Володар перснів»). *Закарпатські філологічні студії.* № 26 Том 1. С 221–225.

Ясенчук Ю. Особливості перекладу художнього тексту жанру «фентезі». URL : http://www.vtei.com.ua/konfa/28_02/6/32.pdf (дата звернення: 12.09.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ПОГОНЕЦЬ В. В., САДОВА Є. А.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ГУМОРИСТИЧНИХ ЕФЕКТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У КІНОПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ "*VENOM")*

Гумор є невід'ємною складовою сучасного кінодискурсу, адже саме через комічні елементи глядач отримує емоційне розвантаження та глибше розуміння характерів персонажів. Передача гумористичних ефектів у кіно є особливо складним і цікавим завданням для перекладача, оскільки дотепність часто залежить від гри слів, культурних алюзій або інтонаційних нюансів. Таким чином, аналіз особливостей відтворення гумору в українському перекладі дозволяє не лише виявити ефективні стратегії перекладу, але й зрозуміти, як культурні та мовні фактори впливають на сприйняття комічного в кіноперекладі.

Гумор означає схильність переживати або виражати те, що є кумедним і смішним, що завжди супроводжується емоційною реакцією та поведінковими проявами, такими як сміх і усмішка. Загалом, гумор притаманний усім людським культурам. Проте люди з різним культурним походженням можуть сприймати гумор по-різному [Martin, Ford 2018, с. 3]. Відповідно до Кембриджського словника, цей термін трактується як: «Гумор – це здатність отримувати радість від чогось побаченого, почутого чи подуманого, що іноді викликає посмішку чи сміх, або властивість чогось, що викликає таку радість» [Cambridge Dictionary].

У фільмі *"Venom"* гумор виникає насамперед у діалогах між головним героєм Едді та симбіотом Веномом. Через психологічний портрет симбіота, який насправді є інопланетним монстром, що вважає людей за їжу, можна побачити часте використання чорного гумору. Саме поєднання жорстокого образу з легковажною інтонацією дає такий тип комічного. Щоб зберегти ефект

українською мовою, краще дотримуватися якомога більшої синтаксичної та ритмічної відповідності, при цьому використовуючи природні розмовні форми для аудиторії. Наприклад: *Outstanding! Now let's bite all their heads off and pile them up in the corner. – Просто блискуче! Тепер повідкушуємо голови. [00:52:23]*Перша фраза перекладена за допомогою еквівалентної трансформації з додаванням підсилюючого ефекту, що ще більше підкреслює буденність Венома на жорстокість. Натомість, відбувається опущення половини наступної фрази, що є не дуже вдалим перекладацьким рішенням. Втрачається частина образу симбіота та знижується контрастність між легковажністю та табуйованою темою.

Інвективна лексика часто вважається порушенням соціальних чи мовних норм, тому її вживання одразу викликає увагу, шок чи напруження. У гуморі цей момент порушення може створювати контраст, що викликає сміх [Emre, Subaşi 2024, с. 542]. Перекладач повинен вибрати стратегію: заміна лайки на менш жорстку, адаптація, компенсація або підсилення.

Розглянемо використання зниженої лексики для відображення комічного у досліджуваному матеріалі. Наприклад, в ситуації, коли до Едді вриваються люди зі зброєю, реакція Венома така: *Who the hell is this guy?- Хто в біса цей чувак?* [00:50:54] Відбулося перенесення емоційного підсилення з англійського сленгу у відповідний лайливий, але соціально-прийнятний український розмовний еквівалент. Наступна сцена, де Едді з симбіотом всередені себе йде на бійку з супротивником: *He has got shit you have never seen. - Ти не знаєш яку він зброю має.* [1:21:04] У даному випадку це не є прямою лайкою, а виступає більш як сленговий замінник слів (*stuff, things, weapons, gear*), тобто речі, що відносяться до зброї. Це типовий приклад вульгарності, яка у гуморі виконує роль підсилення, а не роль образи. Перекладач замінив *shit* нейтральною лексемою «*зброю*», повністю усунувши вульгарність вислову. Було використано стратегію евфемізації, що функціонально передає смисловий зміст, але втрачає комічний ефект та стилістичну експресію. Для цього прикладу можна надати альтернативні перекладацькі рішення, що зберігають

ефект: *У нього таке барахло, якого ти зроду не бачив.* Слово *барахло* зберігає знижений регістр та розмовний стиль спілкування, але при цьому не є нецензурним.

У деяких випадках евфемізація є доречним рішенням, адже враховує норми української мови. У наступній сцені Едді, після вагання промовляє: *Fuck it. Well, let's go save the planet. - Пес із ним. Добре, давай рятувати планету.* [1:21:16] Стилістично *Fuck it* знижена лексика , яка контрастує з наступним реченням — саме це породжує іронію. Переклад передає ситуацію, а не форму: фраза в обох мовах означає «байдуже, нехай буде так». Завдяки цій стратегії можна зберегти природність мови у дубляжі для широкої аудиторії. В українській мові *пес* часто використовується в евфемізмах (*а пес би тобі губи облизав, пес із ним*), тоді як у англійській культурі лайка через *fuck* має ширше застосування.

Таким чином, передача комічного в кіноперекладі потребує балансу між змістовою точністю, стилістичною експресією та культурною прийнятністю. Вдалий переклад не тільки передає сенс, але й зберігає гумористичний тон, інтонацію, які відрізняють індивідуальний стиль фільму "*Venom*".

Література

Cambridge dictionary. URL: https://surl.lt/lbsxxc (дата звернення: 01.11.2025)

Emre Y., Subaşı Z. Why does cursing make laugh? A psychological approach. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33(2), P. 537-548. URL: https://surl.lu/zuujem (дата звернення 05.11.2025)

Martin R. A., Ford T. The Psychology of Humor: An Integrative Approach. Burlington, MA : Elsevier Academic Press. 2018. 548 p. URL: https://surl.li/xgugaf (дата звернення: 03.11.2025)

Venom 2018. URL: https://surl.li/iriqfc (дата звернення: 01.11.2025)

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ПРОШАК В. М., ХАЦЕР Г. О.
(Запорізький національний університет)

ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ТА АДАПТАЦІЯ У КІНОПЕРЕКЛАДІ

На сьогоднішній час, коли значна кількість часу проводиться онлайн, аудіовізуальні твори посідають важливе місце в міжкультурній комунікації. Це поясняється тим, що фільми та серіали стають джерелом отримання знань про мову, культуру та цінностями інших країн та їх представників. Кіноперекладяк особливий вид перекладацької діяльності допомагає зробити ці твори доступними для більш широкої аудиторії та допомагає розвивати культурну адаптацію. Одним із головних завдань перекладача під час роботи з кінематографічними текстами є пошук балансу між еквівалентністю та адаптацією.

Досягнення еквівалентності у кіноперекладі означає не лише передачу змісту, а й правильне відтворення емоційного, культурного та прагматичного ефекту оригіналу. Під кіноперекладом сучасні дослідники розуміють комплексну перекладацьку діяльність, що охоплює передачу вербальної, візуальної та аудіальної інформації з урахуванням технічних обмежень і культурних чинників. За словами Ф. Чаума, кіноперекладе — це «процес перенесення змісту аудіовізуального твору іншою мовою за допомогою технік, які забезпечують максимальну природність сприйняття для цільової аудиторії» [Chaume, 2012, p. 15]. Такий підхід підкреслює, що перекладач працює не лише зі словами, а й з їхнім функціонуванням у мультимодальному середовищі: з синхронізацією рухів губ, ритмом, інтонацією, візуальним контекстом та емоційним впливом.

До основних вимог, які висуваються до перекладача, належать:

- точне відтворення змісту висловлювання;
- передача прагматичного та емоційного ефекту;
- дотримання норм цільової мови й уникнення буквальності;

– урахування культурних особливостей аудиторії;
– збереження стилістичних характеристик та комунікативного наміру автора;
– забезпечення зрозумілості та природності перекладеного тексту.

Такі самі вимоги стосуються не тільки текстового перекладу, а й аудіовізуального, оскільки невідповідність слів мови оригіналу та мови, на яку перекладається матеріал може вплинути на розуміння роботи в цілому, а також на адекватність перекладу.

У процесі адаптації кіноперекладу перекладач змінює або модифікує певні елементи кінострічки для того, щоб фільм був більш зрозумілим та прийнятним для цільової аудиторії. Це важливий аспект для еквівалентного перекладу, оскільки часом аудиторія, що належить до іншої культури, може не зрозуміти ті ж культурно-специфічні елементи, які будуть буденними й простими для розуміння в іншому середовищі. Через адаптацію стрічка «приєднується» до культурного контексту, зменшується бар'єр сприйняття та підвищується емоційна залученість. Наприклад, у статті *«Cultural Adaptation in IRIB's Dubbing: The case of "Due South" (episode 65)»* [Zahra 2013] показано, як іранський теледубляж серіалу змінив сюжетні елементи, щоб відповідати культурним нормам цільової аудиторії.

Оскільки у кіноперекладі перекладач постійно балансує між збереженням змісту, стилю оригіналу та змінами, що зроблять фільм ближчим до аудиторії, то ця межа є рухомою. Різні жанри потребують різного підходу, та навіть конкретні сцени можуть відрізнятися переважанням адаптації чи точності та навпаки.

Надмірна точність може зробити переклад штучним, чи незрозумілим, у той час як надмірна адаптація загрожує спотворенням авторського задуму. Отже, межа між точністю та адаптацією – це вибір між **збереженням автентичності** та **забезпеченням зрозумілості**. Успішний кіноперекладзавжди компроміс, який полягає в тому, що перекладач не просто переносить текст іншою мовою, а створює такий варіант, який викликає **подібні емоції та**

інтерпретації, не знищуючи культурну унікальність оригіналу.

Так, під час дубляжу *The Lion King* пісні «*Hakuna Matata»* та «*Can You Feel the Love Tonight*» були перекладені з урахуванням ритму й рими української мови. Буквальний переклад тексту був би точним, але незграбним. Тому стає зрозумілим, чому перекладач пожертвував лексичною точністю. Це було зроблено задля **естетичної й музичної еквівалентності** [Chaume 2012, с. 28].

Еквівалентність у перекладі досягається не лише через слова, а й через інтонацію, мімку, темп мовлення, рухи губ, музику, монтаж та інше. Наприклад, у *Inside Out* (2015) японська версія сцени з броколі була адаптована на «зелений перець», щоб реакція дитини виглядала природною для місцевої аудиторії. Таким чином, перекладач не лише передає текст, а й синхронізує його з візуальним та звуковим рядом, щоб глядач відчув ефект, подібний до оригінальної версії [PAS].

Також, еквівалентність залежить від форми перекладу, тож для кожної форми перекладач має враховувати свої нюанси, переваги та недоліки. Оскільки у дубляжі переклад озвучують актори, у перекладача є більше можливостей передати інтонацію, ритм та характер персонажа. Однак складність полягає в тому, що у перекладі форми дубляжа дуже часто потрібно робити скорочення чи певні адаптації, для того щоб синхронізувати текст з візуальною картинкою.

Субтитри ж навпаки, можуть передати весь зміст буквально, однак є обмеження по кількості рядків та швидкості сприйняття тексту глядачем. Тому для того, щоб зберегти основний сенс та емоційний фон, інколи приходиться жертвувати певними деталями або стискати діалоги.

Закадровий переклад, в свою чергу, дозволяє швидко передавати зміст, але не завжди відтворює інтонацію та ритм оригіналу, тому еквівалентність тут більше функціональна, ніж емоційна. В залежності від необхідного кінцевого результату, перекладачі завжди обирають стратегію, яка найкраще передає сенс, настрій і характер сцени у межах конкретної форми кіноперекладу.

Отже, еквівалентність і адаптація в кіноперекладі є взаємопов’язаними

категоріями, баланс між якими визначає якість аудіовізуального твору в іншій культурі. Еквівалентність забезпечує передачу змісту та прагматичного ефекту, тоді як адаптація дозволяє зробити продукт зрозумілим і прийнятним для цільової аудиторії, долаючи культурні бар'єри.

Приклади з дубляжу *The Lion King*, *Inside Out* та практики різних телевізійних студій демонструють, що перекладач постійно працює в умовах компромісу, обираючи між точністю та природністю. Різні форми кіноперекладу – дубляж, субтитрування, закадровий переклад – мають свої обмеження та можливості, що впливають на способи досягнення еквівалентності.

Успішний кіноперекладу – це не буквальна передача тексту, а творчий і технічно зумовлений процес, який дозволяє глядачеві іншої культури отримати досвід, максимально наближений до авторського задуму, зберігаючи емоційний, культурний та візуальний ефект оригіналу.

Література

Chaume F. Audiovisual Translation: Dubbing. London: Routledge. 2012. 228 p.

(PAS) Pixar Animation Studios. Inside Out – International Localization Featurette. Bonus Materials, Walt Disney Studios Home Entertainment, 2015.

Zahra A., Zahra Ch. Cultural Adaptation in IRIB's Dubbing The case of "Due South" series, episode 65. Journal of Intercultural Communication 13 (33). 2013. DOI:10.36923/jicc.v13i3.657

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

СЄДАКОВА М. В.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ ТАНЦЮВАЛЬНО-СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ

На сьогоднішній день у різних комунікативних сферах (публіцистичній, політичній, художній, спортивній) переклад емоційно-оцінної лексики

українською мовою є ключовим для адекватного відтворення авторської інтенції. Цьому питанню було присвячено низку досліджень як вітчизняних (Космеда Т. [Космеда 2000], Приходько Г.[Приходько 2001], Яровенко Л. [Яровенко 2020]) так і зарубіжних (Jos J.A. van Berkum, A. Foolen [Foolen 2022]) науковців.

Емоційно-оцінна лексика – це лінгвістичний феномен, за допомогою якого зображено психічний стан комуніканта та його ставлення до предмета, об'єкта або адресата мовлення [Стадній 2010, с.321]. При цьому взаємодія оцінки та емоційної реакції може бути суперечливою, оскільки емоції є не лише результатом певного виду оцінки [Мініч, Маринич 2023, с.13]. Як слушно зазначають науковці, емоції розподіляються на дві основні категорії: базові (страх, радість, гнів, здивування) та вторинні (надія, гнів, відчай), які на відміну від базових потребують більш детальної інтелектуальної оцінки [Космеда 2000, с.54].

Емоції та почуття пронизують танцювально-спортивну сферу комунікації та відіграють неабияку роль для танцівників, тренерів, глядачів, суддів, організаторів змагань та фестивалів. Ефективність емоційної комунікації залежить від емоційної компетентності активних учасників танцювально-спортивного дискурсу. Емоційна складова зазначеного типу дискурсу актуалізується у різних жанрах (танцювальний урок, лекція, змагання, гала-шоу тощо) й саме тому потребує адекватного перекладу для правильного розуміння намірів комуніканта. Як наприклад, тренер може використовувати прикметники з високим ступенем емоційності для ефективного пояснення танцівникам тих чи тих особливостей танцю; танцівники послуговуються емоційно-оцінною лексикою під час власних дописів в соціальних мережах для висловлювання радості омріяної перемоги на змаганнях або подяки тренерам та вболівальникам (*"I'm **honored** and proud of what Ina and I have achieved together – and I'm **overwhelmed** by the love and support we have received from all over the world"* [Bager 2021]).

Позитивні емоції та почуття супроводжують танцювальну діяльність,

вкорінюються в неї. Частота їх невербального та вербального вираження є однією з ідентифікувальних ознак танцювально-спортивної комунікації. При перекладі емоційно-оцінної лексики танцювально-спортивного дискурсу необхідно керуватися принципом прагматичної та стилістичної еквівалентності для того, щоб не втратити сутності оригінального висловлювання. Розглянемо це детальніше.

У наведеному прикладі *"We are **extremely proud** to become World Champions in such a **majestic** place, among such **incredible** dancers and surrounded by the most **amazing** audience…"* [Bager 2023] використано багату емоційно-оцінну лексику, яка слугує для вираження вдячності, захоплення танцівників організаторами змагань та своїми вболівальникам. Прикметники *majestic, incredible, amazing* створюють атмосферу тріумфу та натхнення. Крім того, у прикладі використано прислівник-інтенсифікатор *extremely* для підсилення прикметника *proud,* щоб підкреслити найвищий ступінь почуття гордості в умовах перемоги на чемпіонаті світу. Саме тому перекладач має підібрати максимально еквівалентні відповідники емоційно-оцінної лексики в українській мові для збереження піднесеного настрою висловлювання: «*Ми **надзвичайно горді** стати чемпіонами світу у такому **величному** місці, серед таких **неймовірних** танцюристів і в оточенні **найдивовижнішої** публіки*…». Запропонований український переклад наведеного прикладу передає високий рівень емоційності та радості, що відповідає оригіналу.

Отже, переклад емоційно-оцінної лексики танцювально-спортивного дискурсу потребує збереження високого ступеня експресивності, урочистості тієї чи тієї події й правильної передачі специфічної термінології зазначеної сфери комунікації. Перекладачі можуть використовувати прийом стилістичної адаптації в багатьох комунікативних ситуаціях задля адекватної передачі тексту відповідно до жанру, зберігаючи при цьому комунікативно-прагматичне значення оригіналу.

Література

Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії

оцінки. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2000. 305 с.

Мініч Л.С, Маринич І.П. Використання емоційно-оцінної лексики у мовотворчості Марії Матіос («Солодка Даруся»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, серія «Філологія», вип. 19(87), 2023. С.12 – 15.

Приходько Г. І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. Запоріжжя : ЗДУ, 2001. 362 с.

Стадній А. С. Психолінгвістичний аспект емоційно-оцінної лексики. *Вісник Дніпропетровського університету*. Дніпро : Вид-во Дніпропетровського нац. ун-ту, 2010. Вип. 16, № 11, т. 18. С. 321–325.

Яровенко Л., Кириллова М. Особливості перекладу оцінної лексики. *Актуальні питання гуманітарних наук.* Вип.29. Том.4. 2020. С. 128-135

Bager T. URL: https://www.instagram.com/p/CTXWHdQnvE7/?hl=uk. 2021. (access date 17.12. 2024)

Bager T. URL: https://www.instagram.com/p/CsLo_wVuq_5/?hl=uk&img_index=1. 2023 (access date: 15.11. 2024)

Foolen A. Language and emotion in the history of linguistics. *Language and Emotion.* Vol.1. 2022. P. 31–53.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ТАРАСЕНКО К. В., БІЛОШАПКА В. С.

(Запорізький національний університет)

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПІСНЯ КРІЗЬ ОПТИКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Польсько-українська пісенна взаємодія вже давно набула статус культурного явища в житті Польщі та Україні. Доволі плідній міжкультурній комунікації сприяли спорідненість польської та української мов, а також генетична спорідненість культур.

Яскравим прикладом цьому є пісня «*Полонез Огінського*», оригінальна версія якої належить полякам, а ось інтерпретації цієї пісні слов'янськими мовами, зокрема українською та білоруською, надають слухачеві можливість

доторкнутися до основних концептів пісні вже рідною мовою. В польському варіанті в тексті пісні закладено любов до рідного дому та коханої: «*Do kraju leci, gdzie jest ojców dom, Gdzie czeka na mnie miła i kochana*» [1], висловлено надію на повернення додому: «*Dokąd kiedyś powrócimy Nie opuścimy go już Kochany kraj, kochany kraj*» [1], а також знаходимо звернення до вищих сил «*Boże, dodaj nam siły Boże, bądź miłościwy Boże, broń nas przed wrogiem Boże, wskazuj nam drogi*» [1]. Цей музичний твір перекладено білоруською та українською мовами, але всі ключові концепти було при перекладі збережено. Нагадаймо також, що ця сакральна для поляків пісня , а також танок полонез стали настільки відомою культурною практикою, що його танцюють та співають на всіх польських офіційних святах, зокрема в день Незалежності Польщі 11 листопада.

Доволі цікавою та репрезентативною в аспекті осмислення етнічних стереотипів є пісня «*Brać*» у виконанні польської групи *Enej* разом із співачкою *Donatan Cleo*. Жартівливий характер цієї пісні про унікальність та спорідненість слов'янських народів, які метафорично в тексті зазначено як «*słowiańska brać*» [2], що дуже любить «*pić i spać*» [2]. Вже у самому тексті пісні знаходимо чимало етнічних стереотипів, які певною мірою формують уявлення реципієнта про ту або іншу націю: *Niemiec nie rozumie nas gdy pijemy wódkę, Anglik chciałby tak jak my ale z marnym skutkiem, Grek nie lubi robić nic wolno pijąc uzo Nam nie wolno mało pić i pracujemy dużo Francuz delikatny jest, lubi dobre wina Więcej niż wypiją tam pije tu dziewczyna* [2].

В цьому текстовому фрагменті, який свого часу дуже полюбився полякам, йдеться про культуру споживання спиртних напоїв, яка для поляка є зрозумілою, втім, ані витончений француз, ані прагматичний німець, ані лінивий грек цього, на жаль, не можуть зрозуміти. Стереотипи, мовні формули та кліше, які є наявні в цій пісні, покликані не тільки дати уявлення про ту чи іншу культуру в гумористичній формі, але й розважити реципієнта, адже жартівливий текст пісні та весела музика створюють ефект, який надовго слухачеві запам'ятається.

У своїх розрахунках автори тексту та композитори не помилилися: відеокліп має велику кількість переглядів – аж 1,52 мільйони підписників тільки в мережі *Youtube*, не говорячи вже про інші музичні платформи. Варто зазначити, що ця пісня сподобалася насамперед представникам слов'янських етнічних груп. Зокрема для української аудиторії цей кліп був також цікавий та зрозумілий, тим більше, що представники групи *Enej* мають українське коріння.

Фактор польсько-української пісенної взаємодії, який скоріше став системою, а не поодиноким явищем в культурі обох країн, переконливо доводить єдність польського та українського народів, а також інтенсифікує культурні зав'язки між ними.

Література

1. Жіночий квінтет хору імені Г. Верьовки. Полонез. URL : https://www.youtube.com/watch?v=-ZsuEsnhbHQ (дата звернення: 15.11.2025)
2. Cleo D. feat Enej Brać. URL : https://www.youtube.com/watch?v=OjfMrrJ-bG4 (дата звернення: 15.11.2025)

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ХАЦЕР Г. О.
(Запорізький національний університет)

SUSPENSE AS A TRANSLATIONAL CHALLENGE IN THRILLER FICTION

The thriller is a distinctive literary genre that creates and sustains a particular state of the readers' affect known in linguistic studies as suspense. Suspense effectively enhances emotional engagement while reading and serves as a powerful tool for advancing the narrative. Its creation relies on a delicate interplay of such elements as pacing, stylistic nuances, narrative structure, and culturally embedded cues. For translators, it poses challenges as they have not only to transfer the

linguistic accuracy of the original text, but they also need to recreate tension and uncertainty with the same intensity and effect on the audience as in the original.

R. Dutta-Flanders states that the grammar of a text plays a crucial role in creating suspense [Dutta-Flanders 2017, p. 10]. Techniques such as fragmented sentences, ellipsis, inversion, and strategic punctuation breaks interrupt the straightforward narrative flow and delay information, intensifying the sense of anticipation.

As O. Vorobiova notes in her work, “the effect of suspense is achieved through the use of various devices and techniques. Figurative and narrative means play a significant role among them” [Воробйова 2023]. At the same time, O. S. Bozhko defines the concept of suspense as a factor that intensifies the reader’s interest and mentions that it can be analyzed from two perspectives: psychological and narratological [Божко 2017, p. 17].

Thus, suspense in thriller fiction is a controlled emotional tension created by intentionally delaying or withholding crucial information about future events or dangers. This action produces a sustained state of uncertainty and anticipation in the reader. Suspense aims to guide the reader’s expectations while driving them to continue reading in search of resolution and the mystery's reveal.

The most common narrative techniques used to build a solid plot-level suspense in novels and other literary texts include the following strategies:

1. Manipulation of narrative pace. According to M. Sternberg, slowing down the narrative through detailed description, digression, or fragmented exposition slows the exposure of key information and boosts tension [Sternberg 1993, p. 208]. This purposeful slowdown intensifies the reader’s emotional involvement.

2. Withholding or partial disclosure of information. Suspense often arises from a strategic gap between what characters know and what the reader should see. This controlled asymmetry maintains uncertainty about upcoming events.

3. Foreshadowing and hints of danger. Subtle cues, such as ambiguous remarks, ominous details, or symbolic references, are regarded as signals of future threats and do not reveal their nature. They form the reader’s expectations and maintain narrative

tension.

4. Unreliable or limited narration. A narrator who conceals, distorts, or misunderstands events contributes to an unstable narrative perspective for readers. This technique keeps them in a state of interpretive alertness.

5. Temporal disruptions. Shifts in temporal order, including flashbacks, interruptions, or sudden narrative breaks, interrupt the linear flow of events. They can delay critical revelations and enhance suspenseful uncertainty.

6. High-stakes situations and character vulnerability. Suspense heightens when characters are confronted with urgent danger, difficult moral choices, or sudden, unpredictable threats. Very often, the reader's emotional concern for the character amplifies the impact of narrative delays.

A significant challenge in translating suspense is caused by the fragmentary syntax, which turns the description into a sequence of abrupt changes. Elliptical constructions that omit verbs and conjunctions leave interpretive gaps that the reader subconsciously fills in. For example:

A scream. Then silence. – Крик. Потім тиша.

These two short sentences represent a contrast between noise and silence, which are translated as succinctly as possible while preserving the structure of the original.

The alternation of short and long sentences is also difficult to translate. The key aspect is to avoid covering up the damaged structure in the Ukrainian translation.

In addition, when translating suspense, it is essential to preserve the so-called information gaps, on which the intrigue of "ignorance and guesswork" is based. If the translator involuntarily clarifies, explains, or changes the hint of a direct statement, then the original effect is destroyed: *something was off, I felt wrong*.

Some danger triggers only work in certain cultures. For example, a reference to a specific weapon, a specific police unit, or legal procedures. The translator must either find an equivalent or leave the reality, but convey the general effect of the threat. Thus, in the book "The Woods," the author uses the term *"state trooper,"* which means

"a law enforcement officer who works to enforce the laws of state and federal

roadways, highways, and freeways to ensure public safety" [CSST].

In Ukrainian culture, this term does not carry the same connotation as it does in the original language, since it is not present in Ukrainian culture. In translation, it is necessary not just to transfer, but to recreate the atmosphere of officiality and momentary anxiety. For this, the term *«дорожня поліція»* was used to reflect the context accurately.

In thrillers, an unreliable or limited narrator is one of the key tools for creating tension. The author deliberately leaves gaps in knowledge, confuses temporal connections, and allows the narrator to misinterpret events or give clues that contradict each other emotionally. For the translator, the biggest challenge is that any excessive "clarification" or logical addition makes the text clearer than intended, and thus destroys the suspense. The translator sometimes subconsciously tries to make the text smoother and more logically connected. However, it is the gaps, inaccuracies, and doubts that are part of the narrative strategy.

Unreliable narrators often contradict themselves, and this must be preserved in translation. For example, Shutter Island by D. Lehane uses the following phrases:

Nothing is what it seems. I know that. Or I think I know. – Ніщо не є тим, чим здається. Я це знаю. Або думаю, що знаю.

The translation preserves the inconsistency that conveys the psychological instability of one of the characters.

Expressing suspense in the translation of thriller prose is a multidimensional task that combines linguistic, stylistic, and cognitive challenges. Suspense is not limited to a set of formal techniques. That is why the translator should avoid excessive "leveling" of the text. This includes common attempts to rationalize inaccuracies, smooth out gaps of opinion, or fill in information gaps. Any such intervention can destroy the effect of tension and impact that the author intended to convey.

Література

Божко О. С. Засоби лексичної номінації атмосфери саспенс у художніх творах жанру хоррор. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана*

Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). № 7. 2017. С. 17-19.

Воробйова О., Личак. О. Відтворення атмосфери саспенсу в художньому перекладі (на матеріалі роману Д. Брауна “Angels and Demons” та його українського перекладу). *Advanced Linguistics. № 12. 2023. URL:* https://al.fl.kpi.ua/article/view/290472/289297 *(дата доступу: 01.11.2025).*

(CSST) Career Spotlight: State Trooper. URL: https://www.excelsior.edu/article/what-is-it-like-being-a-state-trooper/ (access date: 02.11.2025)

Dutta-Flanders R. The Language of Suspense in Crime Fiction: A Linguistic Stylistic Approach. UK : University of Kent. 2017. P. 5-20.

Sternberg M. Expositional Modes and Temporal Ordering in Fiction. Indiana : Indiana University Press. 1993. 352 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ШАМА І. М., ДЕНИСЕНКО К. В.

(Запорізький національний університет)

ПОГЛЯДИ ҐЮДЕ ГАНСЕН НА ТИПОЛОГІЮ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОМИЛОК

Перекладацькі помилки або недоліки при відтворюванні текста-джерела можливо визначити тільки, якщо усвідомлювати точку відліку, норму. Оскільки переклад за своєю природою є складним та багатогранним явищем, не дивно, що й поняття норми трактується в ньому по-різному. Ми дотримуємось думки Г. Турі про те, що «вивчення норм полягає передусім не у визначенні норм як таких, а у поясненні виборів перекладача та дослідженні, таким чином, перекладу з погляду культурних очікувань» [цит. за Шефнер 2020, с. 268]. Також ми виходимо з того, що перекладом найвищої якості можна вважати такий, що відповідає критеріям адекватності, відтворюючи текст «рівноцінними засобами, причому під рівноцінністю розуміється не формально-смислова схожість, а функціональна еквівалентність, тобто використання в перекладі таких мовних засобів, які стануть функціонально тотожними засобам оригіналу» [Ребрій, 2016, с. 57].

На шляху досягнення такої якості цільового тексту перекладачеві доводиться приймати рішення стосовно вибору засобів перекладу, стратегувати сам підхід до вибору, що не може не приводити до різночитань і множинності продукту. Сама собою варіативність рішень стосовно відтворення однієї й тієї самої одиниці перекладу є виправданою, але частина пропонованих варіантів сприймається критиками як помилкові.

Залишаючи осторонь дискусію про те, що саме вважати перекладацькою помилкою (ми дотримуємось твердження про те, що нею можна вважати порушення співвіднесеності між джерельним та цільовим текстами [Hansen 2010, p. 385]), зосередимось на тому, які саме помилки вникають в процесі трансляції.

Одна з найвідомішіх на зараз типологій перекладацьких помилок належить професору Копенгагенської бізнес-школи Ґ. Гансен. Ще з кінця 80-х років XX століття шведські викладачі перекладу усвідомили, що формування компетентності в перегляді та редагуванні перекладу є невід'ємною частиною підготовки фахівців з перекладацтва. Саме задля цього було вироблено класифікацію перекладацьких помилок, бо ж, як наголошувала Ґ. Гансен, «категорії класифікації сприяють ясності, коли ми маємо описати та пояснити такі явища, як, наприклад, помилки та необхідні зміни в перекладеному тексті, які потрібно виправити. Вони полегшують опис, пояснення, спілкування та взаєморозуміння» [Hansen 2009, p. 313]. До того ж, чітка диференціація між різними типами помилок сприяє свідомому контролю якості перекладу особливо в частині лінгвістичних та стилістичних особливостей [ibid.]. Авторка пропонує класифікацію, яка є насамперед текстово та клієнто-орієнтованою, а оцінку перекладеного текста радить здійснювати з огляду на його адекватність оригіналові відносно ситуації, функцій, отримувачів перекладу, а також змісту повідомлення, його форми та стилю [Hansen 2009, p. 317]. Окремо Ґ. Гансен зауважує, що її класифікація є релевантною для будь якого типу тексту, включаючи художню літературу.

Тож як пропонує типологізувати перекладацькі помилки Ґ. Гансен ? Всі

помилки вона розподіляє на дві великі групи. До першої віднесено ті помилки, які впливають на стилістичні та лінгвістичні параметри цільового тексту, тією чи іншою мірою викривляючи його. Це можуть бути : а) прагматичні помилки, пов'язані з невірним розумінням перекладацької настанови та / або комунікативної ситуації, з функціональною або ситуативною неадаптованістю цільового тексту до читача перекладу, з нехтуванням нормами та конвенціями жанру; б) текстово-лінгвістичні помилки, тобто порушення семантичної, логічної або стилістичної когерентності; в) семантичні (лексичні) помилки, які є наслідком невірного добору слів або фраз в перекладі; г) ідіоматичні помилки, коли семантично слово або фраза підібрані коректно, проте в мові перекладу в подібній ситуації не вживаються; ґ) стилістичні помилки, тобто невірно визначений і відтворений в перекладі стилістичний рівень, елемент або прийом; д) морфологічні помилки, тобто невірно застосовані структури слів, рід, число або відмінок; е) синтаксичні помилки, коли невірно відтворюються структури речень; є) помилки у фактах (цифрах, датах, іменах, абревіатурах і т. п.).

Друга велика група перекладацьких помилок, за Ґ. Гансен, стосується випадків інтерференції або «хибних друзів перекладачів». На основі німецько-датської мовної пари дослідниця виокремлює інтерференцію чотирьох типів : лексичну, синтаксичну, текстово-семантичну та культурну.

Наведена класифікація на сьогодні вже пройшла великий шлях випробування у практичному застосуванні і стала основою комбінованої моделі перекладацької та редакторської компетентностей [Hansen 2009, p. 324], які формуються при навчанні перекладу і є, на думку С. І. Хмелівської [Хмелівська 2023] інноваційними при навчанні перекладу у вишах України.

Література

Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.

Хмелівська С. І. Innovative training of future translators. *Актуальні проблеми викладання освітніх компонент соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі*. Збірник матеріалів

І Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 червня 2023 р., м. Херсон. Херсон: Херсонська державна морська академія, 2023. С. 279-282.

Шефнер К. Норми перекладу / переклад О. Літвіняк. *Енциклопедія перекладознавства* : у 4-х т. / За ред. Іва Ґамб'є та Люка ван Дорслара. За заг.ред. О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова Книга, 2020. Т. 1. С. 262-272.

Hansen G. A. Classification of Errors in Translation and Revision. *CIUTI-Forum 2008 «Enhancing Translation Quality: Ways, Means, Methods».* Eds. : Martin Forstner, Hannelore Lee-Jahnke & Peter A. Schmitt. Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New York, Oxford, Wien : PETER LANG, 2009. Pp. 313-326.

Hansen G. Translation 'errors'. *Handbook of Translation Studies.* Eds. : Gambier Y., van Doorslaer L. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2010. Vol. 1. Pp. 385-388.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ШИМЯНОВА М. В., МАКЄЄВА М. М.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ ШАРЛОТТИ БРОНТЕ "JANE EYRE"

У сучасному перекладознавстві зростає інтерес до лінгвостилістичного аналізу художніх текстів, оскільки саме мовні засоби відображають національно-культурну своєрідність твору. Однією з найскладніших проблем у цьому контексті є адекватне відтворення побутової лексики, що відображає повсякденне життя, традиції, матеріальну культуру та соціальні реалії певної епохи. Роман Ш. Бронте "Jane Eyre" є яскравим зразком вікторіанської літератури, у якій побутова лексика виконує не лише номінативну, а й стилістичну, емоційно-оцінну та культуроносну функції.

Проблема полягає в тому, що при перекладі цього шару лексики перекладач стикається з труднощами передачі культурних реалій, семантичних відтінків і контекстуальних конотацій, властивих англійській мові XIX століття.

Недостатньо точне або буквальне відтворення побутових одиниць може призвести до втрати автентичності та стилістичної виразності оригіналу. Відтак постає необхідність дослідження лінгвостилістичних особливостей перекладу побутової лексики з метою визначення найбільш ефективних способів і стратегій її передачі українською мовою.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі особливостей відтворення побутової лексики в українських перекладах роману Ш. Бронте "Jane Eyre", а також визначення основних перекладацьких стратегій і прийомів, які забезпечують адекватну передачу культурних і стилістичних особливостей оригіналу.

Об'єкт дослідження становить побутова лексика роману Ш. Бронте "Jane Eyre" та її відтворення в українських перекладах.

Предметом дослідження є лінгвостилістичні особливості перекладу побутової лексики, зокрема засоби і способи передачі побутових реалій, назв предметів, явищ повсякденного життя та соціально-культурних деталей вікторіанської епохи.

Побутова лексика роману Ш. Бронте "Jane Eyre" є важливим складником художнього світу твору, оскільки вона відображає матеріальну культуру, соціальні норми та культурні традиції англійського суспільства вікторіанської доби. Перекладачеві доводиться не лише знаходити мовні відповідники, а й передавати естетичну та культурну атмосферу епохи. У процесі аналізу перекладів найактуальнішим виявився спосіб *конкретизації.*

Цей прийом полягає у заміні слова ширшого значення словом з вужчим, більш точним змістом. В. Карабан зауважує, що "англійські слова широкої семантики можуть перекладатися українською мовою … шляхом використання їхніх словникових відповідників" [Карабан, 2004, с. 302]. Наприклад, у текстовому фрагменті, наведеному нижче, перекладач використав слово *бриль* замість загального *капелюх* для передачі англійського *hat*. Застосування конкретизації дає змогу точніше передати зовнішній вигляд предмета – не просто *капелюх*, а саме *бриль*, тобто легкий, крислатий головний убір,

характерний для сільського чи народного побуту. Такий лексичний вибір посилює національно-культурний колорит і допомагає читачеві краще уявити образ героїні, наблизивши опис до реалістичного візуального сприйняття:

"*The library looked tranquil enough as I entered it, and the Sibyl – if Sibyl she were – was seated snugly enough in an easy-chair at the chimney-corner. She had on a red cloak and* ***a black bonnet****: or rather,* ***a broad-brimmed gipsy hat****, tied down with a striped handkerchief under her chin.*" [Brontë, 1848, p. 298].	"*У бібліотеці було тихо, а сивіла, – коли це була вона, – досить спокійно сиділа в кріслі біля каміна. На ній був червоний плащ й* ***чорний капелюх****, або, швидше,* ***крислатий циганський бриль****, прив'язаний зверху смугастою хусткою*" [Соколовський, 2022, с. 138].

Що стосується поєднання слова *бриль* із прикметником *циганський*, такий вибір перекладача має як естетичне, так і асоціативне обґрунтування. По-перше, між поняттями *gipsy hat* і *бриль* існує певна зовнішня подібність – обидва головні убори мають широкі поля, які створюють схожий силует. Таким чином, уживання словосполучення *циганський бриль* дозволяє передати візуальну форму предмета, зберігаючи при цьому стилістичний ефект оригіналу. По-друге, у словосполученні наявний елемент стереотипізації, властивий мовній картині світу: прикметник *циганський* традиційно асоціюється з чимось екзотичним, яскравим, колоритним, а отже, допомагає підсилити образність і створити атмосферу загадковості, яку авторка вкладає в опис "сивіли".

Дослідження особливостей відтворення побутової лексики в перекладі роману Шарлотти Бронте "Jane Eyre" засвідчило, що побутова лексика є важливим компонентом художнього тексту, який не лише створює реалістичне тло зображуваних подій, а й виконує культуроносну функцію. Через побутові реалії передаються особливості соціального становища персонажів, національні традиції та світогляд епохи. Тому переклад таких лексичних одиниць потребує

від перекладача не лише мовної компетенції, а й глибокого розуміння культурного контексту оригіналу.

Література

Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.

Бронте Ш. Джейн Ейр / пер. з англ. П. Соколовський. 2022. URL: https://uabook.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/bronte-sharlotta-dzheyn-eyr1310.pdf (дата звернення: 12.10.2025).

Brontë C. Jane Eyre. 1848. URL: https://www.ucm.es/data/cont/docs/119-2014-04-09-Jane%20Eyre.pdf (дата звернення: 12.10.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

FEBRIANINGRUM L.

(Universitas Negeri Surabaya, Universitas Islam Negeri Madura, Indonesia)

MUNIR A.

(Universitas Negeri Surabaya, Indonesia)

ANAM S.

(Universitas Negeri Surabaya, Indonesia)

LEARNING ACROSS BORDERS: STUDENT PERCEPTIONS OF EMI IN DIGITAL STORYTELLING COLLABORATION

English as a Medium of Instruction (EMI) is increasingly used to integrate students across national and cultural borders. Still, very little is known about how students learn through EMI in informal, project-based environments. This qualitative case study investigates how six Indonesian and Filipino students worked together on a month-long digital storytelling project called Stories Across Borders.

Students collaborated in mixed-nationality teams via WhatsApp and Canva to create digital stories on domestic tourism.

Sources for data collection included WhatsApp interactions, end-product stories, post-project survey feedback, and thematic analysis.

The study revealed three key findings:

(1) using English as a shared language boosted students' confidence but increased vocabulary and expression challenges;

(2) intercultural collaboration raised mutual respect and understanding;

(3) online collaboration required active facilitation and flexible communication strategies.

The study indicates the potential of unofficial EMI projects in promoting language ability and intercultural competence. Implications are drawn for teachers who are designing international collaborations that incorporate language learning, cultural exchange, and digital creativity.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

LAZEBNA N.

(Julius-Maximilians-Universität Würzburg)

CRE*AI*TORS: EMPOWERING LANGUAGE EDUCATORS AS GLOBAL MEDIATORS

Artificial Intelligence (AI) is transforming transcultural and multilingual learning environments, shaping both education and creative processes. It enhances accessibility, supports personalized learning, and serves as a tool for quick idea generation, instant outputs, and interactive dialogue.

This paper focuses on the advantages and disadvantages of AI while being implemented during the hybrid-format course *Transcultural Project-Based Learning: Multilingualism through the Arts*, offered to students at Julius-Maximilians-Universität Würzburg (Germany), National University "Zaporizhzhia Polytechnic," and Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine). This course is offered in the challenging context of the ongoing war in Ukraine and is designed to support two groups of future foreign language teachers (one onsite in Germany and one online

from Ukraine) with a maximum of 15 students per group. It enables Ukrainian students to stay connected to international educational processes and continue their professional development despite the disruptions caused by the conflict.

While AI fosters artistic experimentation and interactive engagement, challenges such as limited inclusivity due to cost, access, and representation, as well as ethical concerns about AI as an appropriator, complicate discussions around originality and authorship. These concerns are balanced by AI-generated prompts that encourage visual creativity, reinforcing the importance of art conversation and writing while supporting human creative endeavors.

During the course, students had the opportunity to engage with a guest painter from Würzburg who integrates artificial intelligence into his artistic practice. As an external speaker, he contributed both to the theoretical discussion and to hands-on exploration, offering practical tips for incorporating AI into future group projects. His insights bridged traditional painting techniques with emerging digital tools, inspiring students to think creatively about interdisciplinary collaboration. In parallel, the course examined AI-generated musical compositions alongside performances on original national instruments, sparking dialogue around cultural authenticity and adaptation.

This comparative approach deepened students' understanding of how AI can both mimic and reinterpret cultural expressions. Additionally, AI was used in visual production, either by generating original artworks or by transforming existing photography and paintings through Plutchik's Wheel of Emotions. This process allowed students to explore emotional depth and artistic transformation, highlighting AI's potential to enhance both the creative process and the interpretive experience.

For example, the following activities were performed during the seminars:

- activities like comparing two photos (an original vs AI generated) identifying weaknesses/strengths engage descriptive vocabulary, comparative structures, and evaluative language;
- associating with instruments: fosters creative thinking and expands vocabulary related to music, culture, and personal experiences;

- learning about human history: using AI for reconstructing human life when there were no video/sound records provides a context for narrative and historical linguistic tasks;
- AI for sound creation and comparison: asking AI to create a sound of each picture and then compare integrates auditory perception with linguistic description and comparison.

Participants highlighted two keyways AI supports learning and creativity. First, they saw value in using AI to imaginatively reconstruct human history, especially from times without video or audio records, offering a new, immersive way to engage with the past. Second, they appreciated AI as a conversational language partner, particularly in premium versions, which can personalize and enhance language learning.

These interdisciplinary approaches create adaptable learning environments where learners can authorize, co-create, and modify content, bridging cultural traditions with emerging technological possibilities. These insights reflect AI's creative potential in education and communication, but also call for critical awareness, especially regarding historical accuracy, cultural representation, and equitable access to advanced AI tools. Balancing innovation with responsibility is essential for meaningful, inclusive AI use.

References

Habib S., Vogel T., Thorne E. Student Perspectives on Creative Pedagogy: Considerations for the Age of AI. *Thinking Skills and Creativity*. 2025. Article ID: 101767.

Lazebna N., Lut K. Hybrid Harbors: Immersive Learning Spaces for Unsafe Regions. eLmL 2025 : The Seventeenth International Conference on Mobile, Hybrid, and On-line Learning. Published in ThinkMind Digital Library, 2025. P. 1–6. 4.

Nanni A., Pusey K. Leveraging students' digital literacy through Project Based Learning. *The Asian EFL Journal*. 2020. Vol. 24. № 1. P. 141–164.

Vega V. Project-Based Learning Research Review. Edutopia. 2015. URL: https://www.edutopia.org/pbl-research-learning-outcomes.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

LAZEBNA N.
(Julius-Maximilians-Universität Würzburg, Germany)
VOSKOVA O.
(Ukrainian Free University, Muenich, Germany)

INCLUSIVE LANGUAGE PRACTICES: MULTIMODAL AND TRANSCULTURAL PEDAGOGY IN *THE LANGUAGE OF HAPPINESS WITHOUT BORDERS*

"The Language of Happiness without Borders" is a transcultural multilingual digital project created by Kateryna Moiseienko, Olena Gural, and Olena Voskova within the course *"Transcultural Mediation of Multilingual Educational Environments"* (supervised by N. Lazebna) at the Ukrainian Free University in Munich. It explores how language shapes our perception of home, happiness, and identity for people living across cultures.

The Central Role of Language and Identity

Language in this project is presented not merely as a communication tool, but as a bridge of memory and resilience in a globalized world. For those experiencing migration and adaptation, it becomes a means of healing and connection. Happiness is interpreted dynamically as a continuous process expressed through multilingual storytelling and art. A key insight of the project is that shared linguistic memory connects people across boundaries. Children are portrayed as natural translators of experience who live simultaneously within several languages, expressing belonging, joy, and resilience. The study emphasizes the cognitive and emotional benefits of bilingualism and trilingualism, offering valuable guidance for educators and parents.

Multimodal Methodology and Educational Impact

The project integrates personal narratives, reflection, and multimedia tools: video, animation, sound design, and interactive media to create an immersive, interdisciplinary learning experience that unites art, language, and cultural theory. Its pedagogical goal is to cultivate Transcultural Literacy and Empathy, helping learners

understand the complexity of identity and belonging in a globalized context.

Accessibility and Inclusion

"The Language of Happiness without Borders" promotes inclusive participation and is available in Ukrainian, German, and English. It centers the voices of refugees and migrants, offering a model of resilience and creative expression. Its multimodal format—visual, auditory, and non-verbal ensures accessibility for individuals experiencing trauma or transition, validating their lived experiences and empowering them to perceive their own languages and stories as sources of strength and identity.

Building on this foundation, the study expands toward the pedagogical and psycholinguistic dimensions of language as lived experience. The following section demonstrates how these ideas are embodied in educational practice, where language becomes a source of inclusion, dignity, and emotional resilience. Drawing on psycholinguistics, bilingual education, and embodied cognition theory (Lakoff & Johnson, 1999; Johnson, 2017), it examines how „ multimodal expression - color, movement, gesture, and storytelling" supports adaptation, empathy, and identity reconstruction for displaced children in new cultural environments.

Art-Based Inclusive Language Practices

The pedagogical practice *"My Home in Colors"* demonstrates how visual arts, language, and emotion interact to create inclusive learning environments for children navigating intercultural adaptation. The integration of artistic elements into language learning enables children to externalize their inner representations of home, belonging, and memory [Lazebna et al., 2025 (b,c)]. This process reflects multimodal learning theory [Kress, 2010] and is further supported by Ukrainian research on multimodality, particularly the works of Larysa Makaruk (2019), who highlights how the combination of verbal and non-verbal channels enhances cognitive engagement, empathy, and learner participation.

In this context, inclusion is not understood as a pedagogical tool, but as a philosophy of equality and co-creation of meaning. Each child regardless of linguistic

proficiency, emotional condition, or cultural background, participates in the communicative process as an equal contributor. The learning space thus transforms into a shared semiotic field, where Ukrainian, Polish, and other languages coexist not in competition, but in a dialogue.

During learning activities, children naturally shift between linguistic codes, using words, colors, and gestures as interchangeable expressive tools. This fluid multilingualism not only facilitates cognitive development but also reduces linguistic anxiety, helping learners to experience safety and emotional stability. Art functions here as a psycholinguistic mediator, providing the means to "speak through emotion" when verbal resources are not yet available. Color, shape, rhythm, and symbol extend the boundaries of speech, enabling communication on affective and sensory levels.

The project further demonstrates that inclusive pedagogy aligns with second-language acquisition theories, where comprehension precedes verbal production and non-verbal communication scaffolds linguistic meaning. Visual and embodied modes of learning serve both as tools of language acquisition and emotional regulation, empowering children to communicate confidently and authentically. Such approaches affirm that inclusion is not the correction of difference but the recognition of multilingual identity as a pedagogical resource. They promote translanguaging - the flexible and creative use of multiple languages within a single communicative space allowing learners to operate within several linguistic and cultural systems simultaneously.

The practice *"My Home in Colors"* demonstrates that inclusion represents a state of acceptance, dialogue, and creative interaction, in which language becomes a means of emotional restoration, self-expression, and trust-building. The project *"The Language of Happiness Without Borders"* makes a significant contribution to inclusive and transcultural pedagogy, illustrating how creative, embodied, and multimodal approaches can sustain linguistic diversity while fostering social cohesion.

Inclusion, in this sense, is not a technical or institutional strategy but a

humanistic value and a foundation of education itself. Language competence, as shown, extends far beyond grammatical accuracy it encompasses emotional literacy, embodied understanding, and intercultural empathy. By integrating artistic, linguistic, and sensory modes of learning, the project proposes a model of living pedagogy, where multilingualism becomes a resource of connection, dignity, and mutual understanding. Such an approach redefines education as an act of healing, co-creation, and expanded communication, affirming that every language, gesture, and color can serve as a voice of belonging and resilience.

References

Without Borders. (n.d.). Homepage. Google Sites. https://sites.google.com/view/without-borders/homepage

Eisenmann M. Crossovers – Postcolonial Literature and Transcultural Learning. In: *Learning with Literature in the EFL Classroom* / [Eds. W. Delanoy, M. Eisenmann, F. Matz]. Frankfurt Lang, 2015. P. 217–236.

Lazebna N. (2025). Artificial intelligence in transcultural language education: enhancing the linguistic competence and creativity of future foreign language teachers. Nova filolohiia. № 99, pp. 99-111. Zaporizhzhia : «Hel'vetyka», 2025. https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-9

Lazebna N., Lut K. Hybrid Harbors: Immersive Learning Spaces for Unsafe Regions. *eLmL 2025 : The Seventeenth International Conference on Mobile, Hybrid, and On-line Learning*. Published in ThinkMind Digital Library, 2025. P. 1–6.

Lazebna, N., Dieser, E., Lut, K. (2025). Inclusion as Solution: Integration Challenges of Ukrainian Refugee Students in the Educational System of Germany. Chapter 12. In the book Education Leadership in the Shadow of Wars ed. by M. Gutman. *Routledge, Taylor and Francis,* USA.

Nanni A., Pusey K. Leveraging students' digital literacy through Project Based Learning. *The Asian EFL Journal*. 2020. Vol. 24. № 1. P. 141–164.

Johnson M. Embodied Mind, Meaning, and Reason: How Our Bodies Give Rise to Understanding. Chicago: University of Chicago Press, 2017.

Kress G. Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. London: Routledge, 2010.

Lakoff G., Johnson M. Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought. New York: Basic Books, 1999.

Makaruk L. Multimodality in the Modern English-Language Mass-Media Communicative Space.

Kyiv: Kyiv National Linguistic University, 2019.

Project approbation:

Lazebna, N., Moiseienko, K., Voskova, O. *The Language of Happiness Without Borders: Informing State Language Policy and Fostering Multicultural Communication*. 15th International Scientific and Practical Conference "South of Ukraine under the global social-cultural transformation: the issues of cultural, ethno-religious, ethnic, and national-civic identity", National University "Zaporizhzhia Polytechnic", (October 2-3 , 2025)

Lazebna, N., Moiseienko, K., Voskova, O., Pauna, B., Nicklaus, A. Crafting Languages- Shaping Selves at BAYHOST Workshop on Multilingualism, Regensburg (29.10.2025)

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

SZCZĘSNA D., KAPRANOV Y.

(VIZJA University, Warsaw, Poland)

HISTORICAL AND CONTEMPORARY ENGLISH INFLUENCE ON NORWEGIAN VOCABULARY AND TRANSLATION PRACTICES: A CORPUS-ASSISTED ANALYSIS

Research Aim: to analyze the dynamics of English lexical borrowings in Norwegian, their functional roles, and their representation in translation practices, using corpus data from both historical and modern sources.

This paper investigates the historical and contemporary influence of English on Norwegian vocabulary and translation practices. Using a corpus-assisted approach, the study traces the frequency, usage contexts, and semantic shifts of Anglicisms across translated literature, media discourse, and informal speech. It aims to highlight how English lexical items have been integrated into Norwegian, the factors influencing their adoption, and how these borrowings reflect broader sociolinguistic changes. Emphasis is placed on translation strategies, contextual adaptation, and the impact of globalization and digitalization on linguistic borrowing.

Introduction. The increasing influence of English on global languages has

been well documented, and Norwegian is no exception. From literary translations to media discourse and everyday speech, English lexical borrowings, commonly referred to as Anglicisms, have become widespread in Norway. This linguistic exchange is particularly visible in the domains of popular culture, technology, and journalism.

This paper explores how English vocabulary has shaped modern Norwegian, paying close attention to literary translations between 1950 and 2020. It examines both historical and contemporary sources to map out patterns of borrowing, shifts in usage, and evolving translation norms. The study also engages with questions of linguistic identity, cultural influence, and translator possibilities.

Needs Analysis:

This research responds to the growing need to understand:

- How Anglicisms are integrated into Norwegian syntax and semantics.
- The contexts in which English borrowings are most frequent (e.g., media, literature, everyday speech).
- Translation strategies employed by Norwegian translators to either preserve or adapt English terms.
- The broader cultural and technological forces influencing linguistic exchange.

By focusing on these topics, the study provides valuable insights for linguists, translators, and educators involved in cross-linguistic communication and cultural transmission.

Corpus Design and Methodology:

A multi-layered methodological framework underpins this research, incorporating:

- Corpus Linguistics: Drawing on data from corpora such as the Norwegian Web 2017 (noTenTen17, Bokmål), Norwegian Web 2023 (noTenTen23, Bokmål) and Gutenberg corpora 2020, the study performs quantitative and qualitative analyses of English loanwords.

- Comparative Textual Analysis: Paired analysis of original English texts and their Norwegian translations reveals how lexical items are handled across different translators, genres, and time periods.
- Diachronic Analysis: Focused on changes over time, particularly around historical events, cultural shifts, and the digital revolution post-1990s.

Subcorpora for Analysis:

To ensure a representative sample across genres and time periods, the following subcorpora are selected:

- Translated Literary Texts: From the Norwegian National Library archive (1950–2020).
- Newspaper Articles: News content from the 1960s to present day to trace formal language changes.
- Television and Podcast Transcripts: Contemporary media scripts/subtitles to capture oral and semi-formal borrowing.
- Social Media and Online Forums: Informal, user-generated language to assess real-time lexical integration.

Preliminary Observations and Lexical Examples:

While the main analysis is ongoing, initial results indicate:

- Increasing use of English-origin terms in technology and pop culture (e.g., *app*, *streaming*, *weekend*).
- Mixed translation practices: some texts fully adapt terms (e.g., *helg* instead of *weekend*), while others retain original words for stylistic or semantic nuance.
- Greater lexical borrowing in media targeting younger audiences and urban populations.

Challenges and Ethical Considerations:

- Linguistic Preservation vs. Global Integration: Balancing the protection of Norwegian linguistic identity with the realities of global English dominance.
- Bias in Corpus Selection: Ensuring equitable representation across regions and dialects.

- Cultural Sensitivity in Translation: Avoiding misrepresentations or loss of meaning when adapting culturally loaded terms.

Conclusion. This study contributes to the growing field of contact linguistics and translation studies by revealing the depth and nuances of English's influence on Norwegian. By tracking lexical choices over time and across different genres, it shows how translation practices evolve in response to changing cultural, political and technological contexts. The results of the study aim to support more conscious translation decisions and ensure a better understanding of linguistic change in the age of globalisation. Future research could examine how people in Norway perceive English words in translated texts, and how these views influence their national identity, language preservation, and generational differences in language attitudes.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

VORONINA A., KAPRANOV Y.
(VIZJA University, Warsaw, Poland)

CROSS-CULTURAL CLASSROOM COMMUNICATION FOR REFUGEE CHILDREN IN POLAND: PEDAGOGICAL SUPPORTS, DISCOURSE PRACTICES, AND IMPLEMENTATION CHALLENGES

This abstract synthesizes recent empirical research on schooling for refugee children in Poland—predominantly Ukrainian since 2022—and proposes a discourse-informed implementation model that links cross-cultural classroom communication with everyday pedagogical supports. Drawing on studies of Polish-as-a-second-language provision, trauma-aware psychosocial care, inclusive instruction, and school–family relations, the paper argues that durable gains come not from ad hoc accommodations but from deliberately engineered interactional routines, visible artifacts, and low-stakes assessment aligned with curricular goals. The contribution is twofold: first, a critical map of what works and where bottlenecks persist; second, a

practice-ready set of routines and evaluation tools that mainstream schools can adopt with modest resources while safeguarding target-language development.

The rapid arrival of refugee children has reshaped Polish classrooms and prompted swift institutional responses ranging from preparatory classes to intensified Polish-as-a-second-language (PSL) instruction and expanded access to school psychologists and pedagogues [Herbst & Sitek, 2023; Kruk, 2023]. While teachers and administrators frequently report welcoming school climates and pragmatic problem-solving, implementation remains uneven, especially beyond metropolitan areas, with shortages of bilingual staff, limited trauma-aware training, and fragmented coordination across school, municipal, and ministry levels [Nazaruk et al., 2024; Trembovetska, 2023]. Parallel research documents elevated stress and adaptation challenges among newly arrived pupils, underlining the need to integrate psychosocial supports with everyday teaching rather than treating them as separate tracks [Chomiuk, 2023; Kushnir, 2022]. This paper has two aims: first, to synthesize the Polish evidence base in Poland regarding effective supports and persistent gaps; second, to propose a discourse-informed model that schools can embed in routine lessons, focusing on classroom talk, task design, and assessment that systematically widen participation without overwhelming teachers.

The literature converges on a twin-pillar view: language support and psychosocial care are mutually reinforcing, not competing priorities [Herbst & Sitek, 2023; Nazaruk et al., 2024]. Studies of classroom practice consistently identify inclusive differentiation, visual scaffolding, and explicit routines for peer interaction as levers of learning and belonging, particularly when teachers make the purposes of each support visible and assessable [Bartnikowska et al., 2023; Szymańska-Tworek, 2024; Muszczyńska et al., 2024]. Yet two tensions recur. First, teachers pragmatically allow first-language use for clarification, but these moments are seldom reframed as planned cross-cultural communication routines with clear content and language objectives, leaving potential metalinguistic gains unrealized [Szymańska-Tworek, 2024; Muszczyńska et al., 2024]. Second, while teacher–student relationships are generally supportive, peer integration lags and rarely improves without deliberate

design, given language barriers and group-dynamic effects [Federowicz & Terepyshchyi, 2024]. These tensions suggest that progress depends less on “more support” in the abstract and more on engineered interaction: predictable patterns of talk, task, and artifact that make access, meaning-making, and social invitation routine.

Guided by this frame, the study asks: which supports most reliably improve participation and learning for refugee students in mainstream Polish classrooms, and under what conditions? how can specific classroom discourse moves (teacher prompts, peer-interaction frames, feedback turns) and task architectures operationalize cross-cultural communication rather than treating it as incidental? and what low-stakes evaluation approaches can schools deploy to monitor impact without adding unsustainable workload? Methodologically, the paper integrates a focused synthesis of recent Polish studies with a pragmatic mixed-methods design suitable for school adoption: short audio/transcript samples from key lesson phases coded for access moves, meaning-making moves, and socio-affective invitations; brief teacher interviews and micro-surveys on preparedness and collaboration with specialists; artifact analysis of PSL worksheets, bilingual glossaries, and “learning journals”; and light-touch mapping of referral patterns to psychologists and pedagogues [Nazaruk et al., 2024; Ćwirynkało et al., 2024; Muszczyńska et al., 2024].

First, schools that integrate PSL with regular trauma-aware check-ins report smoother re-entry and steadier participation, indicating a “double helix” in which language and psychosocial supports interlace at the classroom level [Herbst & Sitek, 2023; Chomiuk, 2023; Nazaruk et al., 2024]. Second, engineered routines consistently outperform ad hoc help: visual-first explanations, dual-language artifacts, and explicit talk frames yield more on-task interaction and higher rates of volunteered contributions than unstructured allowances [Szymańska-Tworek, 2024; Muszczyńska et al., 2024]. Third, peer integration needs design; left to “emerge,” cross-group ties stagnate, whereas structured cooperative roles and peer-explanation tasks systematically invite newcomers into the center of activity [Federowicz & Terepyshchyi, 2024]. Fourth, teacher preparedness is uneven. Many teachers endorse

inclusion but lack training in multilingual pedagogy and trauma-aware practice; rural schools face compounded constraints in staffing and materials [Nazaruk et al., 2024; Ćwirynkało et al., 2024; Pyżalski et al., 2022]. Fifth, coordination matters. Schools benefit from clear, medium-term models that link preparatory classes, PSL, and mainstream lessons; without this, supports remain fragmented and depend on individual champions [Kruk, 2023; Trembovetska, 2023].

Building on these patterns, the paper proposes a compact, classroom-ready model centered on interactional design, visible artifacts, and formative evidence. At the interactional level, teachers adopt stable prompts and frames that make cross-cultural communication teachable: starters that authorize first-language thinking followed by guided restatement in Polish; sentence stems that scaffold explanation, checking, and summarizing; and explicit "invitation turns" that assign responsibility for bringing quieter peers into discussion. At the artifact level, each unit is anchored by bilingual concept maps and image-rich organizers that are co-constructed early and revisited in plenaries, paired with short "translation dialogues" where partners restate key ideas across languages and register shifts are modeled. At the assessment level, low-stakes exit checks collect two lines—one in any language and one in Polish—paired with a confidence rating. Micro-rubrics track three simple dimensions during circulation: access to the task, contribution to meaning, and strategic use of supports. These design moves are deliberately modest, requiring no new timetable slots, aligning with curricular objectives, and can be documented through ordinary artifacts and gradebook notes [Bartnikowska et al., 2023; Szymańska-Tworek, 2024; Muszczyńska et al., 2024].

Because teacher overload is a realistic risk, the model is packaged for micro-cycles of plan–teach–reflect within school-based professional learning communities. Each cycle focuses on two routines, spanning four to six lessons, utilizing short video snippets and artifact audits for collegial feedback. University-level findings suggest that instructors are open to multilingual supports when tied to clear learning aims and academic literacies; these insights transfer to schools when PD emphasizes ready-to-use routines and concise rubrics rather than abstract exhortations (Romanowski,

2025). At the system interface, simple policy cues—allowing bilingual artifacts as formative evidence, naming metalinguistic awareness as a legitimate outcome, clarifying how PSL and mainstream grading interact—can legitimize practice and mitigate monolingual norms that persist in mainstream settings [Sobkowiak, 2022; Geben & Zelinska, 2021].

The model anticipates near-term gains in content understanding on proximal assessments, increased participation among newcomers, and measurable growth in metalinguistic awareness via reflection prompts—effects congruent with the reviewed literature [Herbst & Sitek, 2023; Cenoz & Gorter, 2021; Muszczyńska et al., 2024; Nazaruk et al., 2024]. Risks include tokenism (isolated L1 "moments" without aligned objectives), inequity (penalizing bilingual output in summative contexts), and drift (routines abandoned when staffing shifts). Mitigation rests on narrowing the initial scope (two routines per term), sharing materials, and integrating micro-rubrics into existing assessment systems rather than introducing parallel paperwork [Ćwirynkało et al., 2024; Pyżalski et al., 2022].

The paper advances the conference's focus on cross-cultural communication by bringing interactional analysis into conversation with school-ready pedagogy. It reframes supports for refugee learners as a problem of discourse design—who gets to speak, with what scaffolds, to what ends—and provides implementable answers that are both evidence-based and feasible in ordinary Polish classrooms. By insisting on modest, assessable routines and by situating them within a supportive ecology of psychosocial care and PSL, the model offers a pathway from reactive accommodations to sustainable inclusion [Herbst & Sitek, 2023; Nazaruk et al., 2024; Szymańska-Tworek, 2024].

References

Bartnikowska, U., Parchomiuk, M., Ćwirynkało, K., & Antoszewska, B. (2023). Adjusting the teaching process for refugee students from Ukraine: The perspective of Polish teachers. *The New Educational Review*. https://doi.org/10.15804/tner.23.74.4.01

Chomiuk, A. (2023). Adaptation of children from refugee families in the context of their experience of stress and trauma. *Polish Journal of Educational Studies,* 75, 120–129.

https://doi.org/10.2478/poljes-2023-0011

Ćwirynkało, K., Parchomiuk, M., Bartnikowska, U., Antoszewska, B., & Barzykowski, K. (2024). Assessing Polish teachers' competencies in working with Ukrainian refugee students: A comparative study across different contexts. *International Journal of Intercultural Relations*. https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102005

Federowicz, M., & Terepyshchyi, S. (2024). Polska edukacja wobec wojny w Ukrainie: Znaczenie szkolnych relacji w procesach integracyjnych i we wzmacnianiu spójności społecznej. *Studia BAS*. https://doi.org/10.31268/studiabas.2024.17

Geben, K., & Zelinska, M. (2021). Translanguaging in Polish minority schools in Ukraine and Lithuania. *Zeitschrift für Slawistik*, 66, 229–248. https://doi.org/10.1515/slaw-2021-0011

Herbst, M., & Sitek, M. (2023). Education in exile: Ukrainian refugee students in the schooling system in Poland following the Russian–Ukrainian war. *European Journal of Education*. https://doi.org/10.1111/ejed.12587

Kruk, M. (2023). Education of children with a refugee background in Poland in the situation of war in Ukraine: Outline of the problems. *Kultura i Edukacja*. https://doi.org/10.15804/kie.2023.02.01

Kushnir, V. (2022). The practice of psychological and pedagogical support for children of forced migrants abroad (the example of Poland). *Psychological and Pedagogical Problems of Modern School*. https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(9).2023.279344

Muszczyńska, B., Jaszczuk-Surma, M., Nankowska, A., Pajewska, K., & Stewart, M. (2024). Biliteracy in students from preparatory programs project. *Języki Obce w Szkole*. https://doi.org/10.47050/jows.2024.3.75-85

Nazaruk, S., Ruszkowska, M., Budnyk, O., Dąbrowska, I., & Sokołowska, B. (2024). Experiences of Polish primary teachers working with war refugee students from Ukraine: Selected problems, limitations, and implications for practice. *Education 3–13*. https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2336968

Nazaruk, S., Budnyk, O., Ruszkowska, M., Dąbrowska, I., Sokołowska, B., & Tkachuk, T. (2024). Opening Polish schools to Ukrainian refugee children and providing them with spiritual support: Survey results. *Religions*. https://doi.org/10.3390/rel15060651

Pyżalski, J., Łuczyńska, A., Kata, G., Plichta, P., & Poleszak, W. (2022). Together in the classroom: Children from Ukraine in Polish schools—Potentials and challenges in building a multicultural school in the context of the war in Ukraine (teachers' perspective). *Education: Modern Discourses*. https://doi.org/10.37472/2617-3107-2022-5-02

Szymańska-Tworek, A. (2024). EFL teachers supporting war refugee students from Ukraine in schools in Poland. *Anglica Wratislaviensia*. https://doi.org/10.19195/0301-7966.62.1.4

Trembovetska, O. (2023). Emigration of children from war-affected Ukraine in the context of

adaptation and assimilation in Polish educational institutions. *Humanities & Social Sciences Reviews*. https://doi.org/10.18510/hssr.2022.1143

Romanowski, P. (2025). Unfolding university instructors' perspectives on translanguaging practices in English-medium instruction at a Polish university: A qualitative analysis. *RELC Journal*. https://doi.org/10.1177/00336882251313710

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

WAWRZYNÓW M.

(University of Alicante, Spain; DSW University, VIZJA University, Poland)

KAPRANOV Y.

(VIZJA University, Warsaw, Poland)

HYPERMOBILITY IN ENGLISH-POLISH MEDICAL TRANSLATION: TERMINOLOGY AND COGNITION

Hypermobility is a terminologically fluid concept in contemporary medicine. Spanning generalized joint hypermobility (GJH), hypermobile Ehlers–Danlos syndrome (hEDS), and hypermobility spectrum disorders (HSD), it involves connective, neuromuscular, and visceral systems. In interdisciplinary contexts focused on movement, sensory integration, and body perception, imprecise definitions impede patient classification and distort scientific communication. This study examines the role of "hypermobility" and related terms in medical discourse, as well as the impact of English–Polish translation on clinical interpretation, with a particular focus on the frequent interchangeability of *"hypermobility"* with HSD, JHS, and hEDS in Polish texts. We propose a concise, context-aware translation framework that aligns lexical choices with clinical intent (e.g., distinguishing laxity, instability, and hyperextensibility) and recommend a bilingual micro-glossary to standardize usage across medicine, physiotherapy, and speech-language therapy. The contribution is twofold: (1) clarifying terminological boundaries that separate normal variation from pathology and (2) improving the fidelity of communication among

clinicians, researchers, and patients. By integrating cognitive-linguistic insights with medical translation practice, the article supports more accurate classification, more explicit education materials, and ethically sound patient care.

Research on hypermobility dates to the early twentieth century. In 1901 and 1908, Edvard Lauritz Ehlers and Henri-Alexandre Danlos described a syndrome characterized by excessive skin elasticity and joint laxity, later termed the Ehlers–Danlos syndrome (EDS). In subsequent decades [Carter & Wilkinson, 1964; Beighton et al., 1973], joint mobility assessment criteria were developed—most notably, the Beighton score, which is still used today (often with age-, BMI-, and history-adjusted variants). At that time, joint hypermobility was primarily viewed as a biomechanical trait rather than a clinical condition.

Contemporary classifications increasingly assess patients' functional capacities, including movement restrictions, stiffness, and joint instability. A pivotal development occurred in the 1990s with the introduction of the Brighton criteria [Grahame et al., 2000], which distinguished between asymptomatic hypermobility, mild constitutional hypermobility, and joint hypermobility syndrome (JHS), linking these conditions with pain, fatigue, and autonomic dysfunction. Terminology began to shift from a purely biomechanical domain toward systemic medicine, encompassing neurological and metabolic aspects. A decisive milestone was the 2017 international classification of the Ehlers–Danlos syndromes [Malfait et al., 2017], which introduced hypermobility spectrum disorders (HSD) and redrew diagnostic boundaries. Since then, hypermobility has been framed less as an isolated trait and more as a complex genetic–neuromotor construct with a somatosensory component.

Recent literature (2024–2025) also highlights the role of nutritional status in the pathophysiology and classification of HSD. Emerging studies [Rauterberg et al., 2025; Guedry et al., 2024] suggest that micronutrient deficiencies, metabolic dysfunctions, and malabsorption may modulate phenotypic expression of hypermobility. Particular attention has focused on types I, III, and V collagen—whose synthesis depends on adequate vitamin C, copper, and zinc—as well as on the influence of omega-3 fatty acids and vitamin D on cell-membrane fluidity and tissue

viscoelasticity. This perspective integrates classification with metabolic factors, treating the organism as a system influenced by the quality of its substrates. Consequently, the hypermobility spectrum is increasingly understood to encompass not only genetic and structural, but also biochemical and environmental dimensions. This opens diagnostic and therapeutic opportunities, where nutrition interventions complement movement-based and neuromotor therapies for HSD and hEDS.

However, the evolution of classification also introduces translational challenges. In Polish literature, *hipermobilność* is often used interchangeably for HSD, JHS, and hEDS, creating conceptual ambiguity and complicating epidemiological interpretation [Carroll, 2023; Rauterberg et al., 2025]. Consequently, linguistic and translational analyses have become essential components of interdisciplinary research on this group of conditions.

Current hypermobility terminology spans key concepts used in medical, physiotherapy, and translation literature. Frequently applied terms include:

– Hypermobility — increased joint mobility relative to population norms.

– Laxity — looseness of ligamentous/capsular structures, not necessarily pathological and often genetically determined.

– Instability — insufficient joint control leading to microtrauma, pain, and compensatory increases in muscle tone.

– Hyperextensibility — excessive extensibility of tissues (especially skin, fascia, mucosa) associated with collagen anomalies.

– Functional hypotonia — decreased muscle tone of functional origin, associated with reduced strength; often co-occurs with hypermobility and affects postural control and joint stability [cf. Castori et al., 2017].

– Proprioceptive impairment — disruption of deep sensory perception with delayed motor responses, poor coordination, and compensatory patterns; frequently observed in HSD/hEDS.

– Motor control deficit / dynamic instability — impaired control due to inadequate activation of stabilizers; used in physiotherapy and movement neurology to describe functional instability.

– Tissue fragility — reduced mechanical resistance (skin, vessels, mucosa), particularly characteristic of EDS types [Malfait et al., 2017].

– Connective tissue disorder (CTD) — umbrella for connective tissue diseases, including genetically determined syndromes (e.g., EDS, Marfan) and disorders of uncertain etiology (HSD).

– Joint stiffness/restriction — limited range of motion due to adaptive myofascial tension in response to instability.

Although these concepts are relatively stable in English, their semantic boundaries often blur in Polish translations. *Joint laxity* may appear as *wiotkość*, *rozluźnienie*, or *nadmierna ruchomość*; *instability* becomes *niestabilność*, but is frequently overextended in clinical usage. Likewise, *hyperextensibility* is frequently reduced to a skin-only description, overlooking neurological and proprioceptive implications [Tofts et al., 2023]. Such simplifications have tangible consequences: a patient with physiological hypermobility may be mislabeled with a connective tissue disorder, while a patient with hEDS may not receive appropriate interdisciplinary care. Translationally, this underscores that linguistic precision carries clinical, ethical, and educational significance, not merely linguistic interest [Darakjian et al., 2024].

It is essential to acknowledge that terms originate from diverse scientific traditions. *Laxity* originated in orthopedics/trauma surgery as structural ligament looseness and was then adapted by physiotherapists and rehabilitation specialists to include functional control and proprioception. *Instability* was long framed solely in joint mechanics but now includes neuromotor and sensory components, reflecting interactions among muscular, nervous, and fascial systems. A similar evolution applies to *hyperextensibility*, which was once limited to skin properties but is now extended to soft-tissue elasticity, including mucosal and organ structures. This expansion reflects advances in fascia research and biotensegrity concepts, shifting the view of the body from discrete parts to an integrated elastic network [Schleip et al., 2021].

Contemporary analysis also suggests that the boundaries between hypermobility, laxity, and instability are dynamic and context-dependent. Depending

on discipline—medicine, physiotherapy, or speech-language therapy—different aspects (structural, functional, sensorimotor) are emphasized. Literature from 2023–2025 introduces a hypermobility-related symptom cluster, referring to recurrent patterns (pain, fatigue, proprioceptive impairment, dysautonomia) that may not align neatly with classical categories yet are clinically and terminologically relevant [Rauterberg et al., 2025]. In this light, proposals for adaptive terminology argue that definitions should allow functional, multidimensional description rather than rigid categorization [see Carroll, 2023]. For translators and scientific editors, this means attending to the author's disciplinary frame, since meanings of *instability* or *laxity* are context-sensitive.

In earlier decades, the terminology of hypermobility was analyzed primarily in biomechanical terms. Today, there is growing interest in how scientific and everyday language shape understandings of bodily phenomena. From a cognitive-linguistic perspective, the way we speak about the body influences how it is perceived and treated. Following Lakoff and Johnson (2003), much medical language relies on schemas of movement, structure, and balance. In English-language texts, an architectural metaphor often predominates (the body as structure; joints as hinges that may be loose/misaligned). In Polish therapeutic discourse, an adaptive metaphor is more common, emphasizing compensation and equilibrium (the body seeks stability; the neuromotor system learns control). These are not merely stylistic differences; they reflect distinct conceptual models. Consequently, translation requires not only terminological equivalence but also awareness of the cognitive models in which terms are embedded [see Guedry et al., 2024]. Hypermobility language does not merely describe; it co-constructs perceptions of movement, stability, and bodily norms.

Translating hypermobility texts demands particular attention because terminology is often hybrid—simultaneously clinical and colloquial. This is especially salient in popular-science genres, where scientific concepts are introduced into media and health education. Corpus-based observations of materials from 2018 to 2025 suggest that a substantial share of translations of *laxity* and *instability* contain

semantic drift, with a notable subset leading to public misinterpretation [see Carroll, 2023]. The most common issues include: (1) calques that ignore clinical context (e.g., *hyperelasticity* for *hyperextensibility*), (2) inconsistent use of *syndrome* vs *disorder*, and (3) omission of cognitive/sensorimotor components in translations from physiotherapy and speech-language therapy.

From the standpoint of translation ethics, it is advisable to develop a comprehensive glossary of hypermobility that covers not only definitions but also cognitive, therapeutic, and cultural contexts. In this sense, terminology is not merely a tool of communication but a way of thinking about the body and movement.

Hypermobility lies at the intersection of medicine, physiotherapy, sensory-integration rehabilitation, clinical nutrition, psychology, and linguistics. It exemplifies a domain in which scientific language must be adapted for cross-disciplinary communication. Recent work [Rauterberg et al., 2025; Guedry et al., 2024] underscores the importance of interdisciplinary education for therapists and specialized translators.

The significance of hypermobility research extends beyond academia to clinical practice, patient/family education, and public communication. Incorporating nutritional, sensory, and cognitive perspectives into HSD and hEDS frameworks enables a holistic approach to care, integrating movement therapy, targeted nutrition, and body-awareness practices in rehabilitation. From a humanities perspective, clarifying terminology also illuminates how science shapes cultural conceptions of the body and identity; terms like flexibility, compensation, and control are not neutral but reflect broader models of health and norms.

Historically, the evolution from “loose joints” in early twentieth-century descriptions to today’s hypermobility spectrum mirrors advances in biological knowledge and shifts in how the body is conceptualized. The current challenge is to strike a balance between medical precision and linguistic comprehensibility. Accordingly, we recommend creating a unified lexicon supported by corpus analysis, expert consultation, and cognitive-linguistic review. Understanding the language used to describe the body also means understanding how we perceive health, movement,

and human anatomical diversity. Hypermobility—both physiological and cultural—benefits from a vocabulary that combines scientific precision with empathy for bodily diversity. Only an interdisciplinary approach—integrating medicine, the humanities, and translation studies—can ensure terminological, ethical, and communicative adequacy in hypermobility research.

References

Beighton, P., Solomon, L., & Soskolne, C. L. (1973). Articular mobility in an African population. *Annals of the Rheumatic Diseases, 32*(5), 413–418. https://doi.org/10.1136/ard.32.5.413

Carroll, M. B. (2023). Hypermobility spectrum disorders: A review. *Rheumatology and Immunology Research, 4*(2), 60–68. https://doi.org/10.2478/rir-2023-0010

Carter, C., & Wilkinson, J. (1964). Persistent joint laxity and congenital dislocation of the hip. *The Journal of Bone and Joint Surgery. British Volume, 46*(1), 40–45. https://doi.org/10.1302/0301-620X.46B1.40

Castori, M., Tinkle, B., Levy, H., Grahame, R., Malfait, F., & Hakim, A. (2017). A framework for the classification of joint hypermobility and related conditions. *American Journal of Medical Genetics Part C: Seminars in Medical Genetics, 175*(1), 148–157. https://doi.org/10.1002/ajmg.c.31539

Darakjian, A. A., Bhutani, M., Fairweather, D., Kocsis, S. C., Fliess, J. J., Khatib, S., Weigel, G. J., McCabe, E. J., Balamurugan, V., Perona, E. E., Gehin, J. M., Whelan, E. R., Jain, A., Sledge, H., Hodge, D. O., Rozen, T. D., & Farraye, F. A. (2024). Similarities and differences in self-reported symptoms and comorbidities between hypermobile Ehlers–Danlos syndrome and hypermobility spectrum disorders. *Rheumatology Advances in Practice, 8*(4), rkae134. https://doi.org/10.1093/rap/rkae134

Grahame, R., Bird, H. A., & Child, A. (2000). The revised (Brighton 1998) criteria for the diagnosis of benign joint hypermobility syndrome (BJHS). *The Journal of Rheumatology, 27*(7), 1777–1779.

Guedry, S. E., Langley, B. O., Schaefer, K., & Hanes, D. A. (2024). Integrative medicine for hypermobility spectrum disorders (HSD) and Ehlers–Danlos syndromes (EDS): A feasibility study. *Disability and Rehabilitation, 46*(24), 5854–5867. https://doi.org/10.1080/09638288.2024.2314713

Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.

Malfait, F., Francomano, C., Byers, P., Belmont, J., Berglund, B., Black, J., Bloom, L., Bowen, J. M., *Brady*, A. F., Burrows, N. P., Castori, M., Cohen, H., Colombi, M., Demirdas, S., De Backer, J., De *Paepe*, A., Fournel-Gigleux, S., Frank, M., Ghali, N., … Tinkle, B. (2017). The 2017

international classification of the Ehlers–Danlos syndromes. *American Journal of Medical Genetics Part C: Seminars in Medical Genetics, 175*(1), 8–26. https://doi.org/10.1002/ajmg.c.31552

Rauterberg, J., Hock, M., Kernich, N., Shukri, A., Klapproth, H., Löw, V., Henning, M., & Tantcheva-*Poór*, I. (2025). Health care supply in patients with Ehlers–Danlos syndromes and generalized hypermobility spectrum disorder: A German perspective. *Orphanet Journal of Rare Diseases, 20*(1), 436. https://doi.org/10.1186/s13023-025-03937-4

Schleip, R., Stecco, C., Driscoll, M., & Huijing, P. A. (Eds.). (2021). *Fascia: The tensional network of the human body*(2nd ed.). Elsevier.

Tofts, L. J., Simmonds, J., Schwartz, S. B., Richheimer, R. M., O'Connor, C., Elias, E., Engelbert, R., *Cleary*, K., Tinkle, B. T., Kline, A. D., Hakim, A. J., van Rossum, M. A. J., & Pacey, V. (2023). Pediatric joint hypermobility: A diagnostic framework and narrative review. *Orphanet Journal of Rare Diseases, 18*(1), 104. https://doi.org/10.1186/s13023-023-02717-2

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

Секція 8.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

ВАСИЛИНА К. М.

(Запорізький національний університет)

ДЕКОНСТРУКЦІЯ МІФУ В ПОЕЗІЇ ШАРЛОТТИ ВЕТТОН "THE SIRENS" (2001)

Міф про сирен належить до найпоширеніших сюжетів європейського культурного спадку. У міфологічній репрезентації сирени постають символом небезпечної жіночої спокуси, що протистоїть чоловічому розуму та контролю, а пісня сирен позначає щось вабливе, але потенційно небезпечне. У XXI столітті цей архетип набуває нового змісту, стаючи об'єктом деконструкції, тобто виявлення у текстах прихованих суперечностей, які уможливлюють

множинність прочитань класики та переосмислення основоположних світоглядних орієнтирів, закладених у давніх текстах, у руслі постмодерністської естетики.

Матеріалом для аналізу у цьому дослідженні обрано поезію сучасної письменниці Шарлотти Веттон *"The Sirens"* (2001). Шарлотта Веттон — сучасна британська поетеса та дослідниця, представниця нового покоління авторів, що поєднують креативне письмо, поетичне дослідження та перформативні практики. Її творчість вирізняється увагою до історичної пам'яті, простору й тілесного досвіду, а також прагненням відновити голоси маргіналізованих груп. Як авторка та науковиця, Веттон поєднує традиції *place writing* і *poetic inquiry*, що дозволяє розглядати її поезію не лише як художній, але й як аналітичний дискурс. Її вірш *"The Sirens"* (2001) є показовим прикладом поєднання міфопоетичного матеріалу з критичним феміністичним підходом, який спрямований на деконструкцію класичних наративів, відновлення та ампліфікації жіночого голосу в історії культури. Переписуючи історію сирен, Ш. Веттон здійснює акт поетичної ревізії міфу, перетворюючи голос жертви на голос суб'єкта. [Wetton 2025]

Деміфологізація міфу презентується вже у перших рядках поезії: *"Was it just sea cows peacefully suckling?"* [Wetton 2001], засвідчуючи перехід від сакрального до натуралістичного. Авторка руйнує романтизовану іконографію сирен, подаючи їх як частину природного світу, позбавленого містичного ореолу. Деміфологізуючи образи співочих монстресс з міфу, Ш.Веттон вдається до іронічної референції до неповоротких морських ссавців, ламантинів, яких часто називають «морські корови» [Fairclough 2014]. Наприкінці тексту авторка наголошує на такому переосмисленні образу, зазначаючи, що їхній спів схожий на крики ссавців: "*And still the chanting like sonar calls of mammals,/ notes they'd never heard before/ not meant for mortals*" [Wetton 2001].

Детальне зображення фізичних страждань моряків, які довгий час знаходяться у морі, що призводить до цинги та спотворення їхньої зовнішності, демонструє іронічне переосмислення епіки та героїки: "*When scurvy set in they*

carried on,/ until even the captain lay below,/ his gums red and swollen/ in his dry face… Thin and weak they sprawled on the deck/ dreaming of oranges, limes and red peppers" [Wetton 2001].

Ш. Веттон відмовляється від традиційного розподілу гендерних ролей, зафіксованих у міфі, де жінка — пасивна і небезпечна спокусниця, а чоловік — активний герой-рятівник. Сирени змальовані як сильні істоти ("*muscular tails, terryfying*", "*her hands were round his throat/ her tail between his legs*"[Wetton 2001]), які вдаються до активних дій. Їхня підкреслена тілесність ("*smooth arms hauled themselves up/ hair plastered back/ streaming salt down their breasts*" [Wetton 2001]), на відміну від античної еротизації, є знаком сили та контролю над чоловіками та простором. Пісня сирен при цьому втрачає свою привабливість та таємничу силу, перестає бути лише відлунням бажання чоловіків. Самі ж сирени у поезії відновлюють «загублений голос», руйнуючи традиційний маскулінний дискурс істини, який намагається впорядкувати жіночу тілесність.

Цікавою є інтертекстуальна вставка, така-собі проспекція: *"Later, in engravings / they showed the men brave and strong and handsome. And the women's silky hair soft billows against the dusky sky,/ scallop shells for modesty"* [Wetton 2001]. Тут майстриня слова висміює механізм створення історії як репрезентації влади. Образ гравюр символізує систему фіксації та традиційне переписування історичної пам'яті на догоду героїзації чоловіків та портретування жінок у традиційному патріархальному ключі: як пасивних та об'єктних постатей.

Деконструкція класичного міфу невідворотно поєднується із постмодерністським розмиванням бінарних опозицій: ерос / танатос — у фразі "*oxygenless kisses*" поєднано любов і смерть, а процес уявного спокушання чоловіків трансформується у спосіб їхнього фізичного знищення; руйнується і опозиція «чоловіче / жіноче» — ініціатива у поезії переходить до сирен, тоді як моряки стають безпорадними, хворими і слабкими, поводяться як жінки (*"A sailor screamed, high as a woman/ some cursed, and scrabbled for muskets, for clubs,/ one shouted a prayer to the Virgin"* [Wetton 2001]); антиномія «людське /

нелюдське» нівелюється шляхом стирання меж між морською істотою (sea-cow) та людиною у сцені спільного занурення у морські глибини: “*The sea-bed approaches,/ A nuptial, welcoming, /lungs bursting*” [Wetton 2001] та у фінальній остаточній десакралізації сирен, які представляються у натуралізованому вигляді (“*the mermaids, no longer maids*” [Wetton 2001]).

Отже, поезія Шарлотти Веттон *“The Sirens”* репрезентує сучасну феміністичну стратегію деконструкції міфу, у якій: сирени стають суб’єктами дії, а не об’єктами спокуси; міф розкривається як продукт ідеологічної репрезентації; поетична мова функціонує як простір руйнування логосцентричної структури й повернення до тілесного досвіду. Ш. Веттон не лише переписує класичний міф, але й демонструє, як сучасна поезія здатна деконструювати сам механізм міфотворення, відновлюючи голос тих, хто був позбавлений його в класичному наративі.

Література

Wetton C. *The Sirens*. Spring 2001. URL : https://poetrysociety.org.uk/poems/the-sirens/ Accessed: 14.10.2025.

Wetton C. The Writing Squad. 2025. URL : https://www.writingsquad.com/squad-writer/charlotte-wetton/ Accessed: 10.10.2025.

Fairclough Caty. From Mermaids to Manatees: the Myth and the Reality. 2014. URL : https://ocean.si.edu/ocean-life/marine-mammals/mermaids-manatees-myth-and-reality Accessed: 12.10.2025.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

ВАСИЛИНА К. М., ПЕРЕВАЛОВА А. П.
(Запорізький національний університет)

ТВОРИ В. ШЕКСПІРА У СУЧАСНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ПРОЄКЦІЯХ

Вільям Шекспір – найвідоміший поет доби Відродження, який здобув славу не лише як неперевершений віртуоз драматичного мистецтва, але й як майстер словотворення, інтерпретатор людських дум та вчинків. Його

неперевершений талант здобув визнання по всьому світу і, перетворив творчіть Великого Барда на загальновизнаний центр літературного канону [Дроздовський 2017]. Тематика і проблематика його творів є вічно актуальною і завдяки загальнолюдському звучанню постійно опиняється у фокусі наукових зацікавлень та читацького інтересу.

Одним із найяскравіших проявів цієї тенденції є створення сучасних інтерпретацій знакових творів В.Шекспіра, до числа яких належить і проєкт "Hogarth Shakespeare". Цей амбітний проєкт**,** який був започаткований *Hogarth Press* в 2015 році, мав на меті створення сучасних версій творів великого драматурга відомими письменника XXI ст. для сучасної аудиторії. Їхнім завданням було перенести п'єси зі сцени на сторінки романів; перетворити їх на твори, які були б «вірними духу» оригіналу, водночас, ніхто не міг обмежувати політ фантазії митців-інтерпретаторів [Crown 2015].

До реалізації було залучено таких відомих авторів, як-от Джанетт Вінтерсон, Говард Джейкобсон, Енн Тайлер, Маргарет Етвуд, Ю. Несбе, Едвард Сент-Обін та Трейсі Шевальє. Їхні імена мали привернути увагу якомога ширшої аудиторії та стати додатковим привабливим елементом проєкту, який мав просвітницькі та естетичні наміри. Як стверджує Д.М.Ланієр, окрім бажання отримати прибуток від продажів творів у роки, коли відзначалося 400-річчя смерті автора, видавництво *Hogarth* прагнуло закріпити свою репутацію прихистку для нового покоління літературних талантів, знайти тонкий баланс між сучасністю і традиційними уявленнями про словесну майстерність, між привабливістю для масового реципієнта («насолода від сторітелінгу») і тематичною серйозністю («широке усвідомлення світу») [Lanier 2017, p. 230].

Значення проєкту “*Hogarth Shakespeare*” полягає у тому, що він не лише популяризує Шекспіра в сучасній культурі, але й сприяє переосмисленню його творчості у руслі провідних естетичних та аксіологічних трендів сьогодення. Цей проєкт допомагає збереженню та оновленню шекспірівської спадщини, дозволяючи читачам XXI століття вступити у діалог із класикою через нові наративи й жанрові експерименти.

Проєкт розпочався з роману "*The Gap of Time*" Джанет Вінтерсон, яка обрала для переосмислення трагікомедію "*The Winter's Tale*" В.Шекспіра [Crown 2015]. Цей вибір для інтерпретації найзагадковішої та найбільш складної драми пізньої творчості В.Шекспіра, вразив багатьох фахівців, адже емоційна насиченість та підсилення драматичної колізії у вихідному тексті вимагає надзвичайної майстерності при перетворенні його у форму роману. Модернізуючи образи Шекспірівської драми, романістка актуалізує вічні теми кохання та ревнощів, сліпої ярості та критичного мислення.

Роман Г. Джейкобсона "*Shylock is My Name"*, використовуючи провідний сюжет комедії В.Шекспіра, змальовує теми антисемітизму та справедливості. Через образ Шейлока, який отримує шанс осмислити й виправдати свої мотиви, Г.Джейкобсон пропонує переоцінку фігури, часто сприйнятої як антагоніст, й одночасно критикує сучасне суспільство за його упередження і лицемірство [Review 2016].

Енн Тайлер у своєму романі "*Vinegar Girl*" інтерпретувала дотепну, неперевершену комедію Шекспіра «Приборкання норовливої». Письменниця створює оригінальну адаптацію класичного сюжету, переосмислюючи гендерні ролі з точки зору сучасності, за словами Джейн Смайлі: "*Novels such as Anne Tyler's, which are so precise and current, are like photographs or digital clock faces that tell us where we are and where we are coming from at the same time. 'Vinegar Girl' is an earthy reflection of this fleeting moment, both lively and thoughtful*" [Smiley 2016].

Маргарет Етвуд долучилася до проєкту, створивши динамічний і психологічно напружений роман "*Hag-Seed*" на основі останньої трагікомедії В. Шекспіра «Буря». При цьому, талант майстрині слова проявився у тому, що не лише текст Великого Барда оживає у реаліях XXI ст., але й мова його персонажів звучить у новому світі так само природньо, як і у свій час: "*Atwood chooses a setup which could have been cheesy and turns it into something extraordinary*" [Groscop 2015]. Письменниця використовує художній прийом "a play within a play within a novel", який дозволяє реактуалізувати драму на різних

рівнях поетики.

Роман-трилер Ю. Несбе "*Macbeth*" «вбудовує» шекспірівську трагедію в атмосферу похмурого скандинавського нуару: сюжет розгортається у корумпованому місті 1970-х, де головний герой, поліцейський Макбет, переживає спокусу владою, внутрішні сумніви й моральне падіння. Твір ренесансної доби отримує нове звучання завдяки акцентуванню уваги на темах злочину, амбіцій і корупції. Роман Ю.Несбе актуалізує класичний конфлікт зла та честі для сучасного читача, демонструючи позачасовість шекспірівських сюжетів та образів [Poole 2018].

Роман "*Dunbar*" Едварда Сент-Обіна втілює сюжетно-образний матеріал трагедії «Король Лір» у вигляді соціально-психологічної історії медіамагната Генрі Данбара. Новий «Макбет» фокусується на темі втрати влади, сімейних зрадах і особистих драмах у сучасному світі [Alter 2017].

Роман "*New Boy*" Трейсі Шевальє є сучасною адаптацією «Отелло», дія трагедії перенесена у шкільне середовище 1970-х: головний герой — темношкірий учень Озі, який стикається з расовими упередженнями, інтригами та зрадою серед однолітків [McCrum 2017]. Авторка досліджує теми ксенофобії, ревнощів і ізоляції, актуалізуючи шекспірівські мотиви у контексті дитячої жорстокості й тенденційності сучасного суспільства .

Не дивлячись не те, що на сьогодні проєкт "*The Hogarth Shakespeare*" фактично припинив своє існування, а видавництво Hogarth змінило поле діяльності і почало спеціалізуватися на аніме та манзі, значення цієї творчої ініціативи є визначним і резонансним. Адаптуючи й осучаснюючи теми та образи класичних драм В. Шекспіра (трагедій, комедій, трагікомедій), митці XXI століття осмислюють актуальні проблеми сьогодення та остаточно затверджують універсальність і філософську глибину оригінальних творів В. Шекспіра.

Література

Дроздовський Д. Вільям Шекспір як центр канону західноєвропейської літератури: до питання про естетичні параметри художнього мислення, 2017. URL:

https://shakespeare.znu.edu.ua/drozdovskij-d-viljam-shekspir-jak-centr-kanonu-zahidnoievropejskoi-literaturi-do-pitannja-pro-estetichni-parametri-hudozhnogo-mislennja/ (accessed: 25.10.2025).

Crown S. The Gap of Time by Jeanette Winterson review – an elegant retelling of Shakespeare. *The Guardian*. Oct., 2015. URL: https://www.theguardian.com/books/2015/oct/07/gap-of-time-jeanette-winterson-review-shakespeare (accessed: 5.11.2025).

Lanier Douglas M. The Hogarth Shakespeare Series: Redeeming Shakespeare's Literariness. *Shakespeare and Millennial Fiction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. P. 230 – 250. URL: https://www.cambridge.org/core/books/abs/shakespeare-and-millennial-fiction/hogarth-shakespeare-series-redeeming-shakespeares-literariness/82E4180EA1383FE532FDE594F5F34B12 (accessed: 01.11.2025).

Review | Shylock is My Name, Howard Jacobson. 2016. URL: https://literarytreats.com/2016/04/06/review-shylock-is-my-name-howard-jacobson/ (accessed: 31.10.2025).

Smiley J. Touch Up Your Shakespeare: Anne Tyler Recasts 'The Taming of the Shrew' for Our Time. The New York Times. July, 2016. URL: https://www.nytimes.com/2016/07/10/books/review/touch-up-your-shakespeare-anne-tyler-recasts-the-taming-of-the-shrew-for-our-time.html (accessed: 06.11.2025).

Groscop Viv. Hag-Seed Review – Margaret Atwood's Tempest Rides a Wave of Revenge. *The Guardian*. Oct.6, 2015. URL: https://www.theguardian.com/books/2016/oct/16/hag-seed-review-margaret-atwood-tempest-hogarth-shakespeare (accessed: 29.10.2025).

Alter A. Edward St. Aubyn on the Challenge of Reimagining Shakespeare. The New York Times. Sept.28, 2017. URL**:** https://www.nytimes.com/2017/09/28/books/edward-st-aubyn-king-lear.html (accessed: 03.11.2025).

McCrum R. New Boy by Tracy Chevalier review – a vexed retelling of Othello. The Guardian. 14 May, 2017. URL: https://www.theguardian.com/books/2017/may/14/new-boy-tracy-chevalier-review-othello (accessed: 20.10.2025).

Poole S. Macbeth by Jo Nesbø review – Shakespeare reimagined. April 12, 2018. URL: https://www.theguardian.com/books/2018/apr/11/macbeth-jo-nesbo-review (accessed: 03.11.2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

КРАВЧЕНКО Я. П.

(*Запорізький національний університет)*

ХАРАКТЕР ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТРАДИЦІЙ ЕПІСТОЛЯРНОЇ ПРОЗИ XVIII СТ. В ПОВІСТІ ДЖ. ОСТЕН «ЛЕДІ СЬЮЗЕН»

Становлення творчих принципів англійської романістки Джейн Остен (1775-1817) відбувалося на основі переосмислення художнього досвіду XVIII ст., зокрема просвітницького раціоналізму і сентименталізму. Одним зі свідчень орієнтації письменниці на панівну художньо-естетичну традицію є творче освоєння жанрової моделі епістолярного роману – однієї з найпродуктивніших в дискурсі літератури Просвітництва.

В епістолярному наративі конфлікт розгортається не у сфері взаємин людини зі світом, а, передусім, в її внутрішньому світі. Замість домінування зовнішньої подієвості утверджується внутрішньоподієвий розвиток. У цьому сенсі жанр епістолярного роману пов'язаний із зародженням психологічного роману, що прийшов на зміну пригодницькому, а також із сентименталізмом як окремою художньою парадигмою.

На межі XVIII-XIX ст. жанровий канон епістолярного роману втратив продуктивність і здатність активно впливати на подальший розвиток літератури. Нівелювання жанрових ознак епістолярної прози зафіксовано у ранній творчості Дж. Остен. У формі листів було створено її перший белетристичний твір «Любов і дружба», а також роман «Еліонор і Маріанна», який згодом став основою для «Почуття і чутливості». Відомо, що перша редакція «Гордості і упередження» також мала форму листування героїв.

Повість у листах «Леді Сьюзен» була написана одночасно з двома згаданими романами (1793-1794) і зберегла епістолярну форму без змін. За життя Дж. Остен цей твір, за бажанням авторки, не публікувався. Згодом він викликав суперечливі, іноді діаметрально протилежні оцінки. Ґ.К. Честертон називав «Леді Сьюзен» «порівняно нудною річчю», яку варто було б «залишити

в кошику для паперів» [Chesterton 2017, с. 4]. Натомість англійська письменниця Ф. Велдон вважала її «захопливим, сильним і чудовим романом» [Weldon 1996, с. 381]. На нашу думку, художні переваги і значення цього твору можна встановити лише в контексті творчих настанов самої письменниці.

У ранній творчості Дж. Остен активно полемізувала із жанровими константами літератури Просвітництва. Виступаючи за реалістичне відтворення характеру, вона висміювала стереотипні літературні мотиви і штампи. «Леді Сьюзен» слід розглядати як факт літературної полеміки на шляху до утвердження принципів класичного реалізму – соціального і психологічного детермінізму, об'єктивності, типізації, еволюції. Мета даної розвідки – визначити характер пародійно-полемічної трансформації прийомів епістолярного роману в повісті Дж. Остен «Леді Сьюзен».

Наприкінці XVIII ст. епістолярний роман у класичному варіанті зазнає істотних змін. У повісті Дж. Остен трансформації відчутні у сюжеті, типології героїв, організації хронотопу і наративу. Твір має два сюжетні центри – леді Сьюзен і Кетрін Вернон, а також дві паралельні лінії розвитку подій: перша – листування леді Сьюзен із подругою Алісією Джонсон, друга – листи Кетрін Вернон до своєї матері леді де Курсі. Обидва листування відображають однакові події, але з морально протилежних позицій, що стає очевидним вже з перших сторінок. Перехресна структура листів поєднує внутрішній (леді Сьюзен) і зовнішній (Кетрін Вернон) погляди на події. Кетрін Вернон є голосом авторки – об'єктивною спостерігачкою, яка визнає принади своєї родички леді Сьюзен, але водночас усвідомлює її лицемірство і гру. Такі персонажі, як леді де Курсі, сер Реджинальд де Курсі, місіс Джонсон, – лише адресати, читачі листів, які майже не впливають на розвиток подій. Сер Джеймс, міс Мейнверінг, сам Мейнверінг і його дружина – неіндивідуалізовані постаті, пішаки у грі леді Сьюзен.

Дж. Остен травестійно перевертає жанрові стереотипи епістолярного роману XVIII ст. Формальні його риси – багатослівність, емоційна перенасиченість, мелодраматизм, невиразність характерів – в Остен

замінюються лаконізмом, стриманістю, відсутністю патетики та дидактизму, яскравою індивідуалізацією персонажів.

Згідно з жанровим каноном XVIII ст., головна героїня має бути носійкою «прекрасної душі», наділеною розсудливістю, делікатністю й чуйністю. Хитра й завбачлива інтриганка леді Сьюзен таких чеснот не має, отже, виступає антигероїнею. Її присутність руйнує «ідилічний хронотоп» традиційного роману XVIII ст. Героїня постає як «чужорідна сила», що грубо втручається у світ родинного благополуччя Вернонів і де Курсі. Протистояння леді Сьюзен і гармонійного укладу Вернонів завершується символічним вигнанням героїні, яке подається не як покарання, а радше як винагорода – вона отримує чоловіка. Отже Остен іронічно знижує сентиментальний пафос любовно-сімейної ідилії.

У повісті відсутня притаманна просвітницькій літературі моралізаторська тенденція. Звична повчальна любовна інтрига перетворюється на фарс, а конфлікт завершується не покаранням, а тріумфом антигероїні. Авторка пародіює поширений мотив «винагородженої доброчесності». Доброчесна героїня Фредеріка Вернон представлена у «викривленому дзеркалі»: її моральна чистота довгий час залишається непоміченою, а роль у сюжеті – другорядна.

Аналітика чеснот і вад персонажів, характерна для епістолярного жанру XVIII ст., під пером реалістки Дж. Остен перетворюється на пародійне обігрування сюжетів і характерів. Письменники просвітницької орієнтації – С. Річардсон, Л. Стерн, Й.В. Ґете, Ж.-Ж. Руссо гранично серйозні й епічно об’єктивні, тоді як Дж. Остен, навпаки, грає із традицією, навмисно порушуючи її штучну витонченість. Апофеозом цієї гри стає фінальна іронічна репліка оповідачки про міс Мейнверінг, яка, прагнучи завоювати серце сера Джеймса, «витратила на вбрання суму, що підірвала її бюджет щонайменше на два роки, – і все ж мусила поступитися жінці на десять років старшій» [Остін 2025, с. 89]. Отже, письменниця іронічно «переграє» сюжетну схему епістолярного роману XVIII ст., нівелює раціоналістичну складову, натомість утверджує аналітизм, психологічний детермінізм і іронію в якості інструментів сюжето- і характеротворення. Повість «Леді Сьюзен» демонструє процес становлення

творчої позиції майбутньої романістки, формування тих естетичних характеристик, які згодом стануть фундаментом для англійських реалістів наступного покоління, зокрема письменників-вікторіанців.

Література

Остін Дж. Леді Сьюзен та інші оповідання. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2025. 208 с.

Chesterton G. K. Preface. In *Austen J.* Love and freindship [i.e. friendship] : and other early works. Createspace Independent Publishing Platform, 2017. 64 p.

Weldon F. Letters to Alice: On First Reading Jane Austen. London : Hodder & Stoughton, 1996. 160 p.

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

НІКОЛОВА О. О.

(Запорізький національний університет)

ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ «THE CHRISTMAS PIG» ДЖ. РОУЛІНҐ

«The Christmas Pig» Дж. Роулінґ – твір, який відразу ж після публікації набув шаленої популярності, ставши за версією «The Standard» «her best book since Azkaban» [Craig, 2021]. Та незважаючи на це, дослідники не виявили великої цікавості до інтерпретації «дитячої книги».

Проте запропонована знаною майстринею слова читачам історія не настільки проста, як це може видатися на перший погляд. Так, зокрема, на нашу думку, на особливу увагу заслуговує питання її жанрової приналежності. Мета дослідження – визначити жанрову своєрідність «The Christmas Pig» Дж. Роулінґ.

З одного боку, відповідь на питання щодо жанру даного твору є очевидною: це типова різдвяна казка з її добре пізнаваною «атрибутикою» (різдвяним хронтопом, мотивом чуда, образом Санта Клауса, очевидним дидактизмом та щасливим фіналом, який демонструє «різдвяну логіку» –

настанову на обов'язкову перемогу добра і світла над пітьмою). В дусі «різдвяної філософії» зображено також й духовне зростання та внутрішню трансформацію головного персонажа, які стають можливими саме завдяки дивам на Святвечір.

В художньому світі «The Christmas Pig» чітко простежуються добре пізнавані риси казкового наративу. Головний герой, хлопчик Джек, є типовим казковим шукачем, який вирушає у фантастичний світ, аби знайти та врятувати свою стареньку, але улюблену іграшку. Маленька свинка (Гална Свинка – ГС) – об'єкт пошуків. Різдвяна Свинка (РС) – чарівний помічник. Згубник – головний злодій, темний антагоніст, боротьба з яким стає кульмінаційною подією твору. Мотив тимчасового перебування дитини у фантастичній країні, в яку внаслідок певних подій несподівано відкривається портал, викликає асоціації з численними літературними казками та фентазі («Синім птахом» М. Метерлінка, «Алісою в Задзеркаллі» та «Пригодами Аліси в Країні Див» Л. Керрола, «Хроніками Нарнії» К. С. Льюїса, романами про Гаррі Поттера тощо).

Проте слід акцентувати, що «The Christmas Pig» є саме казковою історією, а не фентазі. Відмінності між казкою та фентазі – проблема, яка викликає безліч дискусій серед науковців. Традиційно вказується на обігравання авторами фентазі міфологічного матеріалу, ускладнення психологічних характеристик персонажів, яких далеко не завжди можна чітко розподілити на «хороших» та «поганих», створення особливого цілісного фантастичного світу/Всесвіту, наявність кількох сюжетних ліній тощо. Всі ці характеристики аж ніяк не можуть бути застосовані до «The Christmas Pig»: даний твір за своєю композицією (однолінійний сюжет), образами персонажів (хлопчик, живі іграшки та предмети, чарівні істоти – всі є максимально спрощеними) та навіть стилістикою не вписується в рамки фентазі.

З іншого боку, визначити «The Christmas Pig» як примітивну казочку для малюків також не можна. Адже фантастична проза знаної британської письменниці завжди потребує більш вдумливого прочитання та інтерпретації: її захоплюючі сюжети спонукають до пошуку глибоких смислів через аналіз

підтексту, осмислення актуальних та «вічних» проблем. Можливо, це є однією з причин популярності творів авторки циклу про Гаррі Поттера не лише серед дітей та підлітків, але й серед дорослої авдиторії.

Видана у 2021 році книга Дж. Роулінґ також не є виключно розважальною історією. Твір сповнений алегорій, його зміст аж ніяк не може бути зведеним до примітивних ситуативних та ідеологічних кліше, що дає підстави розглядати «The Christmas Pig» також як сучасну притчу. Особливо показовим в цьому плані є зображення Міста Туги, де Джек зустрічається з фігурами, що персоніфікують численні абстрактні поняття (Фортуна, Амбіція, Врода, Оптимізм, Влада тощо), та Острову Улюбленців, де хлопець дізнається від Галної Свинки зовсім не різдвяну, проте життєву істину: «Утрати – це частина життя…Проте дехто з нас живе й тоді, коли його гублять. Це все завдяки любові» [Роулінґ 2022, с. 272]. Особливо показовими в цьому аспекті виглядають також історії, які розповідають про себе Фортуна, Амбіція та Надія.

Так, наприклад, Фортуна пояснює, що колишня власниця, відома актриса, загубила її через легковажність, адже була лінивою та гордовитою. Амбіція скаржиться, що її позбулася політикиня, яка зазнала невдачі, втративши голоси виборців. А Надія пояснює, що її володарка протестувала проти тирана, за що потрапила у в'язницю. Дізнавшись про надзвичайно жорсткий вирок (двадцять років позбавлення волі), ця жінка втратила надію. Але згодом все зміниться на краще: «У неї чудова родина й багато друзів за мурами в'язниці…Коли вона зрозуміє, що вони роблять усе, щоб визволити її, то знову знайде мене в своєму серці, і тоді я допоможу їй витримати все, навіть найстрашніше. Хоч я сяю не так яскраво, як моя подруга Фортуна, та моє полум'я важче згасити» [Роулінґ 2022, с. 253].

Вміти відпустити минуле та цінувати сьогодення, відмовитися від бажання помсти за образи й зосередитися на боротьбі із власними вадами, не втрачати надії навіть в найскладніших обставинах – такий шлях до перемоги не лише над зовнішнім злом, але й над темрявою в собі пропонує казка-притча Дж. Роулінґ.

Саме в процесі подорожі по фантастичному світу в пошуках свинки

відбувається моральне зростання Джека. Цей факт, а також вся схема наративу «The Christmas Pig» вказують також на доцільність проведення паралелей з такими жанровими різновидами як роман-мандри та роман-виховання, що є цілком логічним, адже обидва вони пов'язаними із фольклорною чарівною казкою: в художній формі репрезентують ритуалему ініціації.

На початку оповіді Джек постає перед читачем типовою дитиною, яка часто не здатна впоратися зі своїми негативним емоціями, образливою та вразливою. Але пригоди та випробування, через які він має пройти в чудесній країні, змінюють шукача на краще: хлопчик дорослішає, стає чуйним, витривалим та мудрим.

І нарешті, слід звернути увагу на фрагментарне включення в «The Christmas Pig» елементів примітивної поезії (вірші, які читає Джеку та Різдвяній Свинці Поема) та «дитячого хорору» (образ жахливого монстра у розділі «Лігво Згубника», який нагадує чудовисько з дитячих кошмарів).

Отже, жанрова своєрідність «The Christmas Pig» Дж. Роулінґ визначається синтезом в художньому світі твору ознак різних жанрів: різдвяної казки, притчі, роману-виховання, роману-мандрів, «дитячого хорору». Завдяки цьому книга є привабливою не лише для дитячої, але й для дорослої читацької авдиторії.

Література

Роулінґ Дж. Різдвяна свинка. Пер з анг. В. Морозова. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2022. 320 с.

Craig A. The Christmas Pig by JK Rowling review: her best book since Azkaban. URL: https://www.standard.co.uk/culture/books/the-christmas-pig-by-jk-rowling-review-b958811.html (Дата звернення 10. 04. 2025).

≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈≈

Наукове видання

Тези доповідей

XVII Міжнародної наукової конференції

“Іноземна філологія у XXI столітті”

(14 листопада 2025 р.)

Том 2

Відповідальний за випуск: Залужна М. В.

Коректор: Анпілогова Є. Д.